

Legionáři

František Langer

Vítězové.

Praha, Divadelní ústav 2000

Klíčová slova: legie, Rusko v době 1. světové války

Scéna:

Ruské zákopy. Pěkně stavěný důstojnický kryt, u kterého stojí ruští důstojníci, z nichž jeden - starší - plukovník. Poblíže „zemljanky“ štábu upravují si čeští dobrovolníci svůj kryt. Zdobí jej drnem a různobarevnými oblázkami. Dále vzadu jest viděti ruské zákopy a ještě dále, v dálce na svahu, zákopy osmadvacátého pluku.

PLUKOVNÍK *přihlíží k práci dobrovolců:* Molodci, tihle Češi. Dokáží všelicos. Přivedou zajatce, mapu nám nakreslí. I domek si dovedou pěkně čistě postavit z ničeho.

1. DŮSTOJNÍK: V zimě, pane plukovníku, postavili ze sněhu sochu našeho generála.

2. DŮSTOJNÍK: Vzdělaný národ. Každý dovede číst a psát. Nikdo nerozezná, kdo z nich je student a kdo dělník.

3. DŮSTOJNÍK: Ale mně se nelíbí.

PLUKOVNÍK: Proč?

3. DŮSTOJNÍK: Nejsou věrni. Přísahali věrnost svému caru Francu Josefovi, a teď bojují za našeho cara proti němu.

PLUKOVNÍK: Nejste dlouho na frontě, tedy nic nevíte. Promluvte si s jejich poručíkem, ten vám vysvětlí, kdo jsou a co chtějí.

3. DŮSTOJNÍK: Kdo zradil jednoho cara, zradí i druhého. Nevěřím jim.

PLUKOVNÍK: Počkejte, až je uvidíte při práci. Jsme jim za mnoho zavázáni. A pak: Radko Dimitrijevič jest jejich přítelem, i Kornilov, Někrasov - tedy proč jim nevěřit? Ne, Češi jsou molodci. *Odcházejí v rozhovoru.*

Družina u zemljanky:

1. DRUŽINÍK: Slyšel jsem je dobře. Kdybychom jim přivedli France i s Vilémem, tedy nám stále neuvěří. Anebo i pak si pomyslí, že jsme lumpi a zrazujeme svého tatíčka cara.

2. DRUŽINÍK: Je mi někdy úzko v tamhle vzduchu.

3. DRUŽINÍK: Co je nám po nich. Děláme si své pro sebe a pro naše.

1. DRUŽINÍK: Bez nás by ani nikdy neviděli, jak vypadá rakouský zajatec.

3. DRUŽINÍK: Právě dnes se vypravili Šípek, Vuchterle a Vašátko, že jim přivedou nějaké osmadvacátníky. Jen kdyby jich přivedli hodně, aby ten chlap viděl, co dokážeme.

2. DRUŽINÍK: Však, kdyby mohl, přišel by osmadvacátý sám a celý. Již tam o nás vědí. Přichází poddůstojník vedoucí přeběhlíka.

1. DRUŽINÍK: Podívej se!

1. PODDŮSTOJNÍK: Kde je velitel?

3. DRUŽINÍK: Počkej, vyhledám ho. Odejde.

2. DRUŽINÍK: Kde jsi ho našel?

PODDŮSTOJNÍK: Zeptej se ho! Rozumí ti.

DRUŽINÍK: Krajan?

PŘEBĚHLÍK: Se ví,

2. DRUŽINÍK: Aha, osmadvacátník. Pražák.

PŘEBĚHLÍK: Si myslím. Samá Praha! A jak se vy tu máte?

3. DRUŽINÍK: Dobře! Jste dávno z Prahy?

PŘEBĚHLÍK: Jak z Prahy, tak hnedka dávno, i kdybych byl pryč jen hodinku. Ale takto od podzimku.

2. DRUŽINÍK: A jak je v Praze?

PŘEBĚHLÍK: Báječně! Když jsme odcházeli, tak šla s námi celá Praha na nádraží. Jakživ jsem neviděl takové loučení. Celá Praha! A jen červenobílé prapory, žádné černožluté. Tetičky z tržnice nám navařily švestkových knedlíků! To bylo pochutnáníčko! A na cestu jsme si zpívali Zpívá si: Červený šátečku, kolem se toč, my jdeme na Rusy, nevíme proč!

Přichází poručík.

PORUČÍK: Tak se ukažte, příteli! Odkud jste?

PŘEBĚHLÍK: Dycinky z Prahy, pane obrlajtnant. A takto, tamhle zleva. Tam teď dali pražské děti a odtamtud vás pozdravují.

PORUČÍK: Odkud jste sem přišli?

PŘEBĚHLÍK: Ze Semkové. Tam jsme šturmovali, ale špatně, protože jsme dostali mazec. Teď to máme tady vytrhnout. Ale to je omyl.

Proti Masarykovi

tyto dvě básničky jsem objevil na internetu – viz

<http://poslusnost.wordpress.com/2008/03/03/poezie-jako-obrana-proti-bez-pravi-s-anezkou-hruzovou/>, nebo

<http://poslusnost.wordpress.com/category/zajimavosti/>

samotné stránky jsou vedeny velice diskutabilně, nicméně se věnujme čistě textu

Klíčová slova: hilsneriáda, Masaryk, antisemitismus

Poznámka: Básně mám připraveny a používám je ve chvílích, kdy se žáci děsí německého nacismu, nechápou, jak je možné nenávidět – bít – likvidovat Židy; většinou vidí jev jako nám (tedy Čechům) vzdálený. Opak je pravdou, jak záhy zjistí.

text 1

I vy lumpe!

To by ani Mojžíš neudělal,

české krve by se na vás

vpravdě ani židák Hilsner nedořezal.

Až skloníte v hrob tmavý svoje kosti,

až ostuda a hanba vám bude pomníkem,

známo bude v zlaté naší Praze,

že jste byl židovským pacholkem.

Místo věnce s trikolorou,

místo kvítí, kteréhož na hrobě hojno,

sloužití vám za okrasu zaslouženou bude

velké české hovno.

A až Hilsner s šibenice sundán bude,

můžete být ujištěn,

že na ní ještě dosti místa pro vás zbude.

text 2

Masaryčku! Masaryčku!
Máš velmi úlisnou hubičku,
myslím, že jsi dostal od židáčků
pár tisíc na ručičku.
Za to zasloužíš od národa
pár řízných faciček na hubičku.
Ještě za svou brožuričku
máš se soudem oplétačku.
Když jsi býval od národa poslanečkem,
nebyl jsi ještě takým bídničkem;
když jsi přestal být poslancem,
jsi židovských vrahů ochráncem.
Zasluguješ čest a chválu, ty hanebný židovský vrah.
Zasloužil bys, Masaryčku,
jít s Hilsnerem na houpačku.

Krize

Joseph Roth

Pavučina

Praha, Práce 1992

Klíčová slova: poválečná krize, anarchie, Německo po první světové válce

Jak měl Benjamín Lenz rád tuto dobu, tyto lidi. Jak mezi nimi rostl, jak se mu mezi nimi dařilo, shromažďoval moc, shromažďoval tajemství, peníze, shromažďoval radosti, shromažďoval nenávist. Čihavým okem sál krev Evropy, poloslyšícím uchem zvuk zbraní, ostré praskání výstřelů, nárek moci, poslední sten umírajících a šumící mlčenlivost mrtvých.

Slibné osobnosti v Benjamínově blízkosti vadly a nedozrávaly. Mocní se navzájem nenáviděli, dobří sesýchali, sesychalo i dobro, chladli kojenci; starce ušlapávali na ulicích; ženy prodávaly svá nemocná těla; žebráci se honosili svými neduhy, boháči svými bankovkami; na ulici vydělávali nalíčení mladíci; nemocní dělníci se vratkým krokem plížili do práce, jako stíny ze záhrobí, které musí prokletí své pozemské denní práce vláčet stále s sebou, jiní se opíjeli, v šíleném opojení řvali po ulicích, poslední zavýsknutí před zánikem; zloději odkládali plíživou pečlivost a chvástali se svou kořistí; loupežníci opustili tmavé kouty a vykonávali své řemeslo ve svitu slunce; padl-li někdo na tvrdě dláždění, kolemjdoucí mu ukradl kabát; nemoc se válela mezi domy chudých, po prašných dvorech, ležela ve špatně osvětlených světnicích, pronikala kůží; peníze se řinuly mezi prsty sytých, jejich byla moc; jejich krutost se sytila z hladových; plodnost majetku nafukovala jejich hrdost; pili šampaňské v palácích plných světla; rachotili v automobilech od obchodu za radostí, od radosti za obchodem; chodci umírali pod koly; zuřiví šoféři uháněli dál; hrobníci stávkovali; kovodělníci stávkovali; před potravinami za zářícími plochami zrcadel se napínaly vyzábělé krky, plápolaly oči vystoupilé z důlků; pěsti bez síly se svíraly v rozedraných kapsách.

V parlamentech mluvili plytcí lidé. Ministři se vydávali všanc svým úředníkům a stávali se jejich zajatci. Státní návladní execírovali v útočných jednotkách. Soudci rozbíjeli schůze. Nacionální putovní řečníci se oháněli zvučnými frázemi. Lstiví Židé počítali peníze. Chudí Židé dostávali výprask. Duchovní kázali vraždu. Kněží se oháněli obušky. Katolíci byli podezřelí. Strany ztrácely přívržence. Cizí jazyky upadly v nenávist.

Na cizí lidi se plivalo. Věrní psi se zabíjeli. Tažní koně se jedli. Úředníci seděli za přepážkami, za mřížemi, nedostupní, chráněni před zlostí, usmívali se a

poroučeli. Učitelé z hladu a zlosti tloukli děti. Noviny si na nepřátele vymýšlely hanebnosti. Důstojníci brousili šavle. Gymnazisté stříleli. Malí chlapci stříleli. Byl to střílející národ.

A Benjamin žil mezi sešklebenými tvářemi, znetvořenými údy, pokřivenými zády, bitými zády, zaťatými pěstmi, kouřícími pistolemi, zhanobenými matkami, malomocnými žebráky, opilými patrioty, pěnicími džbány s pivem, řinčícími ost-
ruhami, postřelenými dělníky, vykrvácenými mrtvolami, otevřenými hroby, defilujícími generály, blýskajícími se helmami.

Výchova malých fašistů

Umberto Eco

Tajemný plamen královny Loany

Praha, Argo 2005

Klíčová slova: fašismus, ballilové, výchova mládeže

První školní sešit. V té době se ve škole učilo především dělat čáry a k písmenům abecedy se přecházelo, až když žák dokázal zaplnit celou stránku seřazenými rovnými čarami. Procvičování ruky a zápěstí: krasopis se cenil, když psací stroj měli jenom na úřadech. Přešel jsem ke *Slabikáři pro první třídu*, „sestavila slečna Maria Zanettiová, ilustroval Enrico Pínochi“, Státní knihovna, rok XVI.

Na stránce s prvními dvojhláskami bylo po *io, ia, eia* hned *Heja! Heja!* a liktorský prut. Abeceda se vyučovala za zvuku „Heja, heja, alalá!“, což byl, pokud vím, d'annunziovský pokřik. U B tam byla slova jako Benito a celá stránka věnovaná mladým balillům....

Balillové a Synové vlčice. Stránka s chlapcem ve stejnokroji, černá košile a jakési bílé řemení překřížené na hrudi, s písmenem M uprostřed. „Mario je muž,“ pravilo se v textu .

Syn vlčice. Je 24. května. Cuglielmo má no sobě krásný nový stejnokroj, stejnokroj Synu vlčice. „Tatínku, i já jsem vojáček duceho, vid', že ano? Stanu se balillou, budu nosit standartu, budu mít mušketu a bude ze mě avantgardista. Já chci také cvičit jako opravdoví vojáci, chci být nejlepší ze všech, chci si zasloužit spoustu medailí...“

Hned vzápětí následovala stránka připomínající images d'Épinal, ale nebyli na ní ani zuávové, ani francouzští kyrysníci, nýbrž stejnokroje různých fašistických mládežnických organizací.

Aby se děti naučily hlásku ř, uváděl slabikář jako příklad slova *střelba, řád, kořist*. Šestileté děti!

Epizoda 1939

Pavol Rankov

Stalo se prvního září (nebo někdy jindy)

Brno, Host 2010

Klíčová slova: Slovenský štát, protektorát, menšiny, Československo

Zahřmělo. Pod průčelím malého obchodu na levickém náměstí se před deštěm schovávali dva dospívající chlapci. Byli to Peter a Gabriel, přesněji řečeno tehdy už Péter a Gábor, protože od minulého podzimu se Levice staly součástí Maďarska. Ostatně i město samo už změnilo jméno. Teď se jmenovalo Léva.

„Tak už to vytáhni,“ spěchal Gábor na kamaráda.

„A co asi dělám?“ odpověděl rozzlobeně Péter.

Ze zadní kapsy u kalhot vylovil několikrát přeloženou zmačkanou obálku. Vytáhl z ní dopis, ale dřív než jej otevřel, ještě jednou se rozhlédl. Korzo bylo toho dne nezvykle liduprázdné.

„Co se bojíš? Dostali jsme přece dopis z Reichu,“ ušklíbl se Gábor.

Milí levičtí kamarádi,

už jsem vám dvakrát psal, ale nedostal jsem odpověď. Možná nepřišel můj dopis, možná váš. Ale věřím, že tento už dojde. S poštou by neměly být problémy, vždyť spolu kamarádi i Maďarsko a Německá říše, do které patří i náš Reichsprotektorat Bohmen und Mahren.

My teď žijeme v Brně, to je německy Brünn. Je to velké město. Levice jsou proti tomu obyčejná vesnice. V Brně jsou vysoké domy, jezdí tu autobusy a tramvaje. Ještě tady nemám dobré kamarády a teď o prázdninách se nudím. Matka s otcem mě ani nechťejí pouštět ven. Bojí se. Ale mnozí spolužáci se zdají být docela prima, a až začne školní rok, určitě se už s některými skamarádím. Jeden spolužák taky přijel ze Slovenska. Někdy spolu mluvíme slovensky a ostatní jen civí. Maďarsky nemám s kým mluvit, jenom se sestrou Jitkou. Pamatujete se na ni, ne? Mám taky špatnou zprávu, moje babička je hodně nemocná. Blíží se prvního září a já vzpomínám na náš loňský nevydařený závod. Hodně věcí se potom nevydařilo. Přestože se Gabriel skoro utopil, myslím, že skutečným vítězem byl on. Na Máni mu záleželo víc než na vlastním životě. Zasloužil by si, aby se mohl Márii dvořit jako první.

Píšu na Petrovu adresu, protože je čistý Maďar; ale tento dopis je pro vás oba. Držte se pohromadě, ať se stane cokoliv. Ajá vás přijedu zkontrolovat. Možná se někdy zase přestěhujeme zpátky do Levic. Ale hlavně, nikomu nedovo-

lte, aby se točil kolem Máně. Je naše. Buď jednoho z vás dvou, nebo možná i moje. Nikdo jiný ať se k ní nepřibližuje.

Sežeňte mi Máriinu fotografii. Napište hodně o sobě i o ní.

Pozdravuje vás váš kamarád, který už začal kouřit (fajčit)!

Hans Bízek

Poznámka k zápletce: všichni 3 kamarádi usilují o spolužačku Marii. Proto uskutečnili plavecký závod: kdo vyhraje, bude s ní moci soutěžit. Tuto problematiku je možno využít k diskuzi – v hodinách výchovy k občanství apod. Podobně je možno pracovat s narážkou na chlapcův věk – už začal kouřit, zajímá se o děvčata – kolik mu bude atd.

Útok

Norman Spinrad

Železný sen

Praha, AFSF 1995

Klíčová slova: nacismus, rasová politika, blesková válka, totalita

Kniha vychází jako fiktivní sci-fi román ilustrátora a spisovatele Adolfa Hitlera, který z Německa po první světové válce uprchl do USA.

ukázka 1

S hřměním se rovinou k předměstím Walderu blížila velká kolona, jejíž rychlost, zvuk a barvy vyrážely dech a povznášely srdce: dvě dlouhé řady motocyklů řítících se rychlostí osmdesáti kilometrů v hodině za elegantním, černým benzínovým vozem. Ty tam byly barbarské hadry Černých mstitelů. Nahradily je hnědé kožené uniformy Rytířů svastiky v módním střihu, doplněné vysokými lesnickými čepicemi z kůže stejné barvy, nesoucími bronzové odznaky s novým symbolem strany: orlicí se svastikovým štítem. Za každým jezdcem vlál červený plášť zdobený výraznou svastikou v kruhovém poli nejčistší bílosti. Totéž se opakovalo na červené pásce, kterou měl každý na pravém rukávu. Pláště a rukávové pásky byly zmenšeninami čtyř velkých, červenobíločerných stranických vlajek připravených ke kostrám prvních a posledních motocyklů dvojité kolony; vlajek, kterým, jak za jízdy plápolaly, vévodil černobílý symbol svastiky uprostřed. I motocykly byly tomuto obrazu přizpůsobeny. Rámy byly jasně červené, nádrže vyvedené v barvách a podobě stranické vlajky, brašny získaly lesklou chromovou úpravu, koncová křídélka byla rovněž pochromovaná a dostala tvar velkých blesků. Feric si celkový dojem dobře propočítal, aby pohnul ducha a zaujal oko každého pravého Held'ana.

Černý velitelský vůz žádné zvláštní zdobení neměl, kromě stranických vlaječek nad předními koly. V kabině seděli dva uniformovaní rytíři, na levém sedadle řidič a na pravém kvůli symetrii jeden kavalérista. V přední části otevřeného prostoru seděli Seph Bogel a Sigmund Dugel. Za nimi na vyvýšeném sedadle Feric. Všichni tři měli na sobě uniformy, které Feric navrhl pro stranickou elitu. Byly z černé kůže, pohodlně ušité, zdobené chromovanými doplňky a u krku oživené červenými šerpami přichycenými pomocí černobílých spon se symbolem svastiky. Pásky a pláště byly stejné jako ty, které měli Rytíři svastiky, jen kožené čepice

byly elegantnější, s úzkými pochromovanými štítky a znakem strany v stříbrném provedení s leptáním začerněnou svastikou.

Připevněn k Ferikovu pasu širokým koženým opaskem probitým chromovanými cvočky, byl Velký Heldův obušek, naleštěný tak, že se blyštěl jako zrcadlo.

Tak chtěl Feric vjet do druhého největšího města Heldonu - v čele impozantní úderné jednotky, s koncertem zvuku, síly a barev, pečlivě vybraných jeho rukou tak, aby se duše každého přihlížejícího povznesla k výšinám.

Když kolona dorazila k jižnímu předměstí Walderu a zpomalila na čtyřicet kilometrů v hodině, táhla za sebou už nepočesný doprovod soukromých motocyklů, benzínových aut a dokonce i cyklistů, zuřivě šlapajících do pedálů, aby jim stačili. Feric chápal, že více než oddanost straně přilákala tyto lidi vzrušující podívaná na uniformované muže ženoucí se ulicemi, neboť nové barvy nikdy předtím nemohli vidět.

ukázka 2

„Najdou se mezi námi takoví, kterým vaše slova zní jako nepřeslechnutelná výzva!“ pokračoval Feric a neuniklo mu, že v Bogelových očích se rozjasnilo a na jeho tenké rty se vloudil úsměv. „Najdou se mezi námi takoví, kteří nepřipustí drzost mutantů a poskvrnění lidské půdy jediným okamžikem jejich nečisté přítomnosti. Jsou mezi námi takoví, kteří jsou připraveni roztrhat Domy holýma rukama, když na ně narazí. Praví lidé! Čistí lidé! Lidé, kteří jsou bezmezně odhodláni nejen chránit rasovou čistotu současné Výsostné republiky Heldon, ale také přispět k rozšíření absolutní vlády pravého lidského rodu na každou obyvatelnou píď této zbědované země! V srdci i toho nejpohodlnějšího slabocha žije hrdina připravený chopit se zbraně a chránit čistý lidský genotyp. Naše geny křičí: nestrpte mutant! Žeňte ho před sebou! Zabijte Doma, kdykoliv nějakého odhalíte!“

Mezi posluchači zavládlou upřímné a dlouhotrvající nadšení. Ovace neměly konce a Feric si všiml, že na něm visí každý pár očí v hostinci: psychická energie jako by propojila střed jeho bytosti se srdcem každého v sále. Vůle posluchačů jako by se v plné síle slévala s jeho vůlí a ta jim jejich vervu vracela desetinásobně zesílenou v rozrůstající se spirále psychické energie, která zaplavovala a obohacovala jeho bytost, mocné rasové síly, která čekala, kam ji nasměruje. Pojednou dostal nápad: dá této energii konkrétní ventil a cíl.

„A přitom je možné Doma najít nedaleko odtud,“ pokračoval Feric, když ovace utichly. „Ano, Dominátor se nachází mezi vámi, a to na nejúděsnějším místě, jaké si lze představit. Tato zrůda je právě teď v dosahu vašich pěstí!“

V sále zavládlo ticho, do něhož promluvil Bogel: „Právě takové muže, jako jste vy, strana potřebuje, urozený! Prozrad' nám, kde se skrývá! Ručím za to, že mezi přítomnými není muž, který by nebyl připravený roztrhat ho na kusy!“

Vůdce

Wilhelm R. Gehlen a ,Don A. Gregory

Byl jsem u Hitlerjugend

Praha, BBart 2009

Klíčová slova: krize, Hitler kancléřem, Volkswagen, německý národ

Dědeček vždycky zdůrazňoval, že Německo prohrálo první světovou válku jenom proto, že Rakušané byli takoví hudlaři a že teď má pro změnu v čele vlády rakouského kaprála.

Smutnou skutečností bylo, že během krize zaplavilo ulice německých měst šest milionů nezaměstnaných a lidé byli ochotni volit každého, kdo by je vytáhl z bídy. Díky tomuhle taky slavil úspěch Hitler a jeho nacistická strana. Spousta se toho napsala o všech těch intrikách, bojích o moc, vraždách a dalších událostech vedoucích k tomu, že Hitler byl zvolen kancléřem třetí říše. Jedna věc je ale jasná, Hitler se dostal k moci uprostřed krize. Zdědil po von Hindenburgovi šest milionů nezaměstnaných a okupovaný levý břeh Rýna, pozůstatek první světové války. Pak přišlo v roce 1933 jeho zvolení kancléřem třetí říše. A jako mávnutím kouzelného proutku měl v roce 1935 každý zaměstnání. Nucené práce přitom byly obnoveny až v roce 1939.

Hitler si dal za cíl učinit znovu Německo tak silným jako kdysi. Rozhodl se zajistit národu prosperitu a aby toho dosáhl, souhlasil kupříkladu se založením továrny Volkswagen. Ta vyráběla populárního "brouka", model, který během padesáti let nedoznal podstatnějších změn. Chtěl vůz, který by si mohl dovolit koupit každý Němec. Věděl také, že k tomu, aby Němci mohli začít jezdit za volantem, musí vybudovat hustou síť silnic. V polovině třicátých let byla silniční síť ve stejném stavu jako o deset let dříve, v počátcích Výmarské republiky. V zemi nebyly však peníze, s jejichž pomocí by se zaplatily firmy, které by nové silnice vybudovaly. Tento drobný detail ale Hitlerovi nedělal vůbec žádné starosti. Měl v ruce něco mnohem důležitějšího, než jsou peníze. Získal si srdce německého národa.

Židovský stát

Jiří Šulc

Mosty do Tel Avivu

Praha, Knižní klub 2010

Klíčová slova: sionismus, koncentrační tábory, Židé (Evropa, svět) po 2. světové válce

„Darrene?“ kývl na něj tázavě Gilbert.

„To nic,“ zavrtěl Scott rychle hlavou. „Jen jsem přemýšlel... Nebude tam místo pro víc jak stovku lidí.“

Ohlédl se za ustupujícími zbytky rozprášených útočníků.

Osm set, možná devět set, uvědomil si, a obdivně pokývl hlavou. Znovu se posadil.

„Nikdy to tu neskončí,“ řekl. „Je to, jak jsi řekl. Odtrháváme od sebe dvě klubka vzteklych psů. A obě nás nenávidí a jsou přesvědčený, že nadřujeme těm druhým.“ Vzdychl.

„Už bychom byli odsud,“ prohlásil s nadějí v hlase.

Byl to prostě jen další tábor, říkala si Hadasa Leviová. Ani už nevěděla, jak tuto novou skutečnost prožívat. Katovice, Náchod, Bratislava, Graz, Alpy, Konstanca, Burgas... Bylo jich už tolik. Každý byl jiný, a přesto je toho tolik spojovalo. Byla to beznaděj, nebo naděje? Netroufala si rozhodnout. Netroufala si takové dilema ani řešit. Prostě jen další tábor. Tentokrát na Kypru. Ale určitých rozdílů si nemohla ne všimnout. Především lidé většinou mlčeli. Tábor byl přelidněn, poddimenzován, nepřipraven na nové tisíce a tisíce lidí, kteří přistáli s *Crescentem* a *Yorkem* - ale přesto všude vládl klid, podivné, až zlověstné ticho.

Procházela novým prostředím a ticho ji děsilo víc než cokoli jiného. Tu a tam zaslechla hovořící skupinky, ale téměř výhradně to byli muži. Ženy většinou rezignovaně hleděly do země, jako by sbíraly poslední zbytky sil začínat znovu na dalším odporném místě, na kterém nechtěly být.

Hadasa procházela táborem a zmocňoval se jí neklid. Nejen ticho ji znepokojovalo. Také přelidněnost. Zimní tábor v Dekelii, kde se ocitla, byl tvořen nekonečnými radami natěsnaných armádních chat *Nissen*. Výhled byl z jakéhokoli místa uzavřen dalšími a dalšími vysokými ubikacemi. Ze dvou stran tábor uzavíralo moře. Kráčela jakousi falešnou ulicí, jednou z mála opravdu širokých tepen v jinak přespříliš stěsnaném prostoru, a snažila se objevit opačný konec tábora. Ne-

viděla ho, když je přivezli na zakrytých *bedfordech*. Kráčela ztichlými koridory plnými lidí, když náhle v dálce zahlédla stromy. Rychle k nim zamířila. Výhled jí vzápětí opět zakryly vysoké plechové ubikace, ale teď už neochvějně mířila k zeleným větvím, které z nějakých nevysvětlitelných důvodů potřebovala vidět. Proplétala se mezi dezorientovanými lidmi, úzkými prolukami mezi nekončícími chatami, až najednou vykročila z úzké uličky R., viděla, že je na konci tábora.

Nedočkavě zdvihla hlavu k zeleným větvím vysokých stromů - a strnula.

Stromy, nádherné vysoké stromy se tyčily mimo prostor tábora a jejich majestátní výška relativizovala čtyřmetrový plot z ostatného drátu, který tábor uzavíral. Šokovaně otevřela ústa. Zalapala po dechu. Nejistě přejížděla očima z korun stromů na vysoký plot a měla pocit, že se dusí. Zнала ten plot. Zнала ten pohled. Krásné stromy, tak blízko, a přitom tak nedostižné, tyčící se za ostatným drátem.

Přerývaně dýchala a do očí se jí hrnuly slzy. Nevěřila, že takový výjev ještě spatří. Náhle na ni nemilosrdně dolehla její minulost, všechno špatné, co se poslední tři roky snažila vytěsnit ze své paměti, stejně tak usilovně, jako zbytečně.

„Ne,“ zašeptala zničeně. „Ne, ne, ne!“

Svezla se pomalu do písku. Plakala a pěsti bezmocné zatínala do syké půdy, která jediná se v tu chvíli lišila od té, kterou si pamatovala od stejného plotu z úplně jiného tábora - ...

Lidice

Jaroslava Skleničková

Jako chlapce by mě zastřelili

Praha, Prostor 2006

Klíčová slova: Lidice, koncentrační tábor

Oblékla jsem se a pak v kuchyni uviděla tři vojáky, z nichž jeden mluvil česky. Řekl rodičům, aby si s sebou vzali všechny peníze, spořitelní knížky a šperky. Říkala jsem si, jak jsou slušní, abychom si snad nemysleli, že nám chtějí něco ukrást. Maminka se ptala, co bude se zvířaty - měli jsme totiž jedno prase, několik slepic a kachen. Odpověděl, aby byla bez obav, o zvířata že se postarají. Opustili jsme tedy dům. U vrátek jsem se s tatínkem zastavila. Políbil mě a řekl: „Dá Bůh, že se ještě uvidíme, jen, Jaří, nezapomínej nikdy na Boha.“ Jeho slova pro mě byla dost nepochopitelná, vždyť se přece domů za dva dny vrátíme. Šli jsme společně až na návěs. Před farou stál hlouček mužů, tatínka k nim přiřadili a mě, sestru a maminku odvedli ke škole. Když jsme vešly dovnitř, stál hned za dveřmi gestapák s velkým kufrem, kam jsme musely všechny peníze, vkladní knížky a šperky včetně těch, co jsme měly na sobě, odevzdat. V duchu jsem si říkala, že když se do domu vloupe zloděj, tak mu dá práci, aby něco našel - a tady si to nechali osobně přinést.

Kolem páté hodiny byla ke škole přistavena vojenská auta s plachtami a uvnitř byly lavice. Když jsme do aut nastoupily, odvezli nás do Kladna do tělocvičny bývalé reálky, kde už byly na zemi připraveny řádky slámy. Zde jsme my - ženy a dívky s dětmi v počtu okolo 300 - prožily tři dny. Mnoho jsme nenamluvily, ozývaly se jen otázky: „Co se to děje?“; „Co s námi bude?“ Třetí den nás postupně podle abecedy volali do jedné třídy a podle policejních přihlášek zjišťovali, zda jim někdo z vesnice nechybí. Začali nás zapisovat, děti na zvláštní papír. U mě se zarazili, ale pak se podívali na datum narození a zapsali mě na listinu, kde byla maminka i sestra.

Náš pobyt v Kladně ukončil v pátek odpoledne gestapák, který oznámil: „Víte, co se v Lidicích stalo, půjdete na čas pracovat do tábora. Pojedete vlakem, děti odvezeme za vámi autobusem, aby to měly pohodlnější.“ Nikdo z nás však nevěděl, co se v Lidicích stalo. Nastal velký zmatek, děti plakaly a k vojákům nechtěly, matky byly zoufalé a svoje děti stále objímaly. Gestapák vystřelil do stropu a pro uklidnění dodal: „Zároveň s dětmi pojedou matky dětí do jednoho roku.“ Pak následovalo loučení, nejsmutnější, jaké jsem kdy zažila. Matky plakaly, děti je dr-

žely kolem krku, nechtěly se dát odtrhnout. Maruška Hocková, která byla na slá-
mě vedle nás, klekla před svou maminku a prosila ji, aby ji nedávala, že je zabijí.
Synek paní Pekové zase říkal: „To jsi máma. když mě dáš?!” Tonička, svého
šestiletého bratrance, jsem utěšovala, že přijedu za ním, až na mě dojde řada.
Odvolali už moje dvě kamarádky, Máňu a Věrku, na řadě bylo písmeno S, ale mé
jméno se neozvalo. Později se vysvětlilo, že necelé tři měsíce, které jsem měla
přes 16 let, určily směr mého dalšího života.

Z reálky nás nákladními auty odvezli střeznými a jinak liduprázdnými uli-
cemi na kladenské nádraží. Čekal tu na nás vlak...

Třetí den vlak zastavil v nějakém lesíku a na nás zařvali, že máme vy-
stoupit. Na nástupišti stály v pravidelných rozestupech ženy v uniformách, za
opaskem pistoli, u nohou vlčáka. Začaly na nás křičet a cloumat s námi. Smysl
jejich jednání jsme nechápaly, němčina to byla také jakási zvláštní, takovou jsme
se ve škole neučily. Konečně jsme byly seřazeny po pěti a daly se na pochod.
Byly jsme smutný útvar. Nejbližší příbuzné podpíraly staré a nemocné ženy, ba-
bičku Verunkovou, která se pro silný revmatismus už dvacet let vůbec nepostavila
na nohy, nesly její dvě dcery na židli už z domova.

Šly jsme po, cestě mezi novými vilkami a domy s pečlivě upraveným oko-
lím, kousek od cesty bylo romantické jezero, nad kterým se k čistému červnové-
mu nebi tyčily borovice. Tento

svět nám uzavřela velká brána s nápisem „Arbeit macht frei”. Zřejmě nás vedou
do pracovního tábora, jak jsme již dříve uvazovaly. Naše cesta skončila na
prostranství ohraničeném přízemními dřevěnými baráky. Šeptem jsme se mezi
sebou dohadovaly, že to jsou asi skladiště nebo dílny. Potevřenou okenicí z nej-
bližšího baráku uniklo polohlasné: „Češky?” Naše otázka, která se nesla v pro-
tisměru: „Jsou tu naše děti, děti z Lidic?”, se odrazila smutným: „Ne, tady žádné
děti nejsou.” To vyvolalo v našich řadách pochopitelné zděšení.

Pak jsme byly postupně nahnány do jednoho baráku, stojícího v průčelí.
Tam jsme musely odložit všechno oblečení a ostatní své sporé vlastnictví. Roz-
loučila jsem se se svým zlatým prstýnkem - vzpomínkou na babičku -, který se mi
v lidické škole podařilo uchránit. Při odebírání věcí maminka zjistila, že jedna ze
zde zaměstnaných žen je Čěška Jožka Jabůrková, a zeptala se jí, kde to jsme.
„To je koncentrační tábor.” - „Ježíš, jak to, že nás odvezli do koncentračního tábo-
ra? Vždyť jsme nic neudělaly.” Prošly jsme odšívovací stanicí, některým ženám
ostříhali vlasy dohola. Když jsme babičky, matky a mladé ženy - celá vesnice -
stály v umývárně pod sprchami, jak nás bůh stvořil, vešel dovnitř lékař SS v do-
provodu jedné vězeňkyně, aby viděl, co mu do lágru přibylo. Jak tam mezi námi

procházeli, všimla si mě právě ta vězeňkyně, Češka Hanka Housková. Bylo mi sice šestnáct let, ale vypadala jsem tak nejvýš na třináct – hubená, dlouhá, ještě nevyvinutá. Hance vyklouzlo z úst: „Co ty, štěně, tady děláš?“ Tak mě oslovovala už napořád. Po osprchování jsme konečně mohly skrýt svou nahotu do oblečení, které nám bylo přiděleno: plátěné košile a spodních kalhot, šedomodrých plátěných šatů s krátkým rukávem, zástěry a šátku na hlavu, na nohy nic. Dostaly jsme také červené látkové trojúhelníčky s černým písmenem „T“, které označovalo naši národnost [Tschechin], a bílý proužek plátna s natištěným číslem, které jsme si musely na oblečení našít. Od tohoto okamžiku jsme ztratily svá jména a staly se jen číslem - moje bylo 11788. Ze mě byl Schutzhaftling Nummer elftausend siebenhundert achtundachtzig" - tak jsem se musela při setkání s dozorkyní hlásit. O číslo jsme se musely pečlivě starat, a když natištění přestalo být čitelné, vyšila mi ho maminka černou nití. Ještě bych měla vysvětlit ten červený trojúhelník. Označoval politického vězně. Zelený trojúhelník měly vězeňkyně, které po odpykání trestu ve vězení místo na svobodu přišly do lágru. Většinou šlo o zlodějky, vražedkyně, ale také o porodní báby, které načerno provedly potrat. Černý trojúhelník měly asociálky, fialový jehovistky, žlutou Davidovu hvězdu nosily Židovky, černožlutou hvězdu ty, které Židům nějak pomáhaly.

Alžírsko

Spike Milligan

Jak jsem přispěl k Hitlerovu pádu

Praha, Naše vojsko 1994

Klíčová slova: válka v severní Africe, obyčejný voják

ukázka 1

Půda připomínala skály. Do nocí se ozývalo sténání, nadávání, zmítání, otáčení a obracení dělostřelců, kteří se pokoušeli spát ve stanech. Teplota kolísala. Když jsme zalézali na kutě, byl vlahý večer, ale do rána klesla teplota na bod mrazu. Abychom se dostali ven, museli jsme tlouct do stanu kladivem. Ranní malá potřeba způsobovala omrznutí příslušných přívěsků a zoufalé výkřiky: „Pomóc, umírám na podchlazení stydkých míst!“

Tento problém jsme však vyřešili. Vycpal jsem si ochrannou pláštěnku papíry a udělal jsem si z ní matraci. Vojín Forrest se celý zabalil do starých čísel Daily Mirroru, „Vždycky jsem chtěl být v novinách,“ prohlásil a omdlel. Ostatní si vykopali díry do země, aby si mohli schovat boky a ramena. V noci jsme na sobě měli všechny oděvní součásti, jež nám byly vydány, a když jsme si je navlékli, zabalili jsme se každý do čtyř přikrývek. „Vypadáme nejmíň jako v devátém měsíci,“ poznamenal Edgington. „Devět podruhé - někdo víc?“ vykřikl jsem jako při dražbě.

Spali jsme si v teplíčku, ale poněvadž jsme pozapomněli na nutnost vyhovět přirozené potřebě, zoufale jsme pak v mnohanásobných vrstvách oblečení hledali frantíka. Některým se to zaboha nepodařilo, a museli tedy spát s mokřýma nohama. Ale voják Maunders na to vyzrál! Natáhl si na něj metr dvacet dlouhý kus duše z kola, upevnil si ho kolem pasu provázkem a pak už mu stačilo jen vstát a v klidu konat. Voják White se na tomto zařízení dopustil sabotáže ze žárlivosti. Když Maunders usnul, ničema White mu udělal na konci hadičky několik uzlů.

ukázka 2

Je noc a voják Simpson si látá útvar tvořený ze tří čtvrtin dírami a z jedné čtvrtiny ponožkou. „Zajímalo by mě, kdy nás pustěj do Alžíru.“

Voják White mu odpověděl otázkou: „Tak ty začínáš bejt nadřženej, protože už je to dost dávno, co jsme si naposled skočili?“

„Jsou v Alžíru francouzský štětky?“

„Jo. Celý žhavý. Pěkný kusance.“

„Ty si už ňákou vobtáh?“

„Ne, ale táta mi vo nich vyprávěl, znal je z první světový války.“

„Snad to nejsou ty samý?!“

Vojáci jeden po druhém usínali. Já ale ležel a přemýšlel, snil, jak tak mladí muži snívají, hlavou mi táhl jazz, viděl jsem se, jak hraju jako Bunny Berrigan před big bandem jedno skvělý sólo za druhým a kolem mě se kupí v nadšeném obdivu tanečnice. Zničehonic se však Jones zvaný Cedník bez sebemenšího varování s hromovým rachotem uprdl a způsobil, že se všechny naše stany položily během deseti vteřin na zem.

Návrat

Radka Denemarková

Peníze od Hitlera

Brno, Host 2006

Klíčová slova: návrat Židů z KT do vlasti

Dveře napravo vedou do jídelny a kuchyně. Pocítím mravenčení. Jak mi maminka bubnovitě přejížděla jemnými prsty po zádech, podél celé páteře. Odshora až dolů. Odshora dolů.

„Sed' rovně a nehrb se, budeš zkroucená jako paragraf.“

Starší sestra spiklenecky mrkala, vydrž, timjásiprošlataky. Bratr se uchichtával, na tu platí jen pořádná herda do zad, na mazánka mazanýho.

Svírám druhou kliku svého domova.

Odhodlávám se otevřít.

S poslední, nesnesitelně poslední nadějí, že u stolu budou sedět všichni. Že se čeká na zpozdilou. Která se vzdálila, propadla do černé jámy, vyškrábala se z ní. A s rozedranýma rukama se navrácí zpátky do světa, který načas přetřela pokřivená noční můra. Pootevírám dveře, budu sedět rovně, už vždycky budu u stolu sedět rovně, jako pravítko, budu sedět rovně, maminko, slibuju, slibuju, jenom ať jsi tu, vracím se jiná, skoro dospělá, ne, jsem dospělá, dětská slova se rozkutálela a vytratila, kůže zvrásněla, prosím, pane Bože, prosím, ať jste tu, ať tu sedíte a usmíváte se, ať se smějete a natřásáte, ať se chechtáte jako šílení, ať se smíchy válíte po zemi a popadáte za břicha. Jak jste si ze mě vystřelili. Že jsem v té kruté hře obstála. Že žijeme. Žijeme.

Než průchod rozevřu, napočítám do sedmi. Šťastné číslo.

V jídelně skutečně někdo stojí.

Vydechnu úlevou, chce se mi rozběhnout, schoulit se na ženských řadrech. Ale cosi mi znehybní nohy. Obezřetnost. Vypěstovaný instinkt. Necítím známé pachy.

Někdo tu stojí. Ale není to maminka. Ani naše kuchařka. Není to ani moje sestra.

Jeto cizí Žena.

Mladá, vyděšená Žena s vystouplým břichem. V zástěře. Nalévá naší sběračkou sedícímu muži horkou, čočkovou polévku, zahuštěnou fazolemi a kroupami. Do hlubokého květu talíře. Do talíře z našeho bílého jídelního servisu s

modrým vzorem. Se vzorem, který pro vídeňskou porcelánku navrhovala moje maminka.

Strneme všichni tři.

Muž nervózně otře ústa. Hřbetem dlaně.

„Co tu chceš? To neumíš zaklepat?“

„Zaklepat? Proč zaklepat?“

Už mám zase pláč na krajíčku, polykám ho, vracím slzy, co se derou na startovní čáru, hlasivkami je předhoním.

„Já tady bydlím. Já jsem Gita. Gita Lauschmannová. Můj tatínek si koupil první motocykl v kraji a sedával v tom koženém křesle za vámi, v rohu.“

Co to plkám za nesmysly. Radši řečnit, než nechat prostor brekotu.

Trhnou sebou. Žádná radost, žádné pousmání a jásání. Nic. Žádné pobídnutí ke stolu a druhý zalitý talíř pro můj kručící žaludek. Nic.

Jsem unavená, jsem rozrušená, jsem přepjatá. Chci to mít za sebou. Lehnout do své postele, rozvalit se na lajntuch. Chce se mi zaječet, chce se mi ječet s roztaženými prsty. Já jsem přece Gita Lauschmannová! Dcera muže, kterého vítr rozfoukal. Než napochodoval do plynové lázně, nadzdvihl prý imaginární klobouk a dal přednost staršímu muži, až po vás, vážený pane. Já jsem Gita Lauschmannová! Dcera vzdělané a velkoměstsky vychované maminky, ovoněné oděrem evropských kaváren, která si tu tak těžko zvykala. A proto jí otec postavil tuhle podlouhlou vilu. Honosné budově se ve vsi s rozpačitou závistí říkalo zámeček. Já jsem Gita Lauschmannová! Dcera dřiče, který zaměstnával a živil většinu ukoptěných pobudů z okolí. Tak co si tu, vy sluhové, rozvalujete upoceně zadnice na našich židlích, co si to vůbec dovolujete? Já jsem Gita Lauschmannová, seberte svých pět švestek a vypadněte.

Neřeknu nic. Ječím uvnitř. *Odtamtud* se vracím nasáklá studem, který zpochybní jakýkoliv nárok. Nárok na cokoliv.

I na vzduch, který dýchám.

„No a co májako bejt?“

Muž se vzpamatoval první.

„Já ... já jsem Gita Lauschmannová. Tohle je náš dům. Já jsem se vrátila.“

Musím zdrhnout. Už to vím. Jsem vycvičená. Zavětrím nebezpečí. Víím to v momentě, kdy se muž prudce vztyčí. Tak prudce, že rozkomíhá hladinu husté hnědé polévky. Vyšplíchne na náš ručně vyšíváný bělostný ubrus. Víím to ve chvíli, kdy Žena zbledne, jako v transu vrací naběračku do běloskvoucí polévkové mísy s reliéfy secesních motivů a vyjekne.

„Ne, už néé.“

Muž si mě pohledem měří, mluví k Ženě.

„To je k neuvěření. Tak voni si ty spratci prostě nedaj pokoj nebo co?!“

S někým si mě spletli. Masa zbylé polévky se pohupuje, dosedá na dno talíře, navrací se do koryta, z buclaté mísy se kouří, mužova ruka je silná, porostlá černými chlupy, mohl by mě lesklou lžící vši silou pinknout doprostřed čela, mohl by mě popadnout za dorůstající porost, zaškubat, potopit hlavu do horké bahenní lázně. Jako do latríny. Vyrazím, pádím kolem tatínkova klobouku, vybíhám dřevěnými dveřmi směrem k budovám statku, pudově vyhledávám nejjistější úkryt, odhaduj u šance. Sebezáchovné instinkty. Vypěstované *odtamtud*.

Vřítím se do kůlny, zalezu před hnědou mazlavostí s rozvařenými knoflíky. Vletím do trpěné kůlny, kde jsme si hrávaly jako děti. Zalezu do vetché kůlny, kterou chtěl tatínek zbořit. Na jejím místě plánoval vystavět velkorysé muzeum. Sednu na bobek. Nenáviděný třas. Točí se mi hlava. Opřu si ji o kolena. Na udusané podlaze se šponuje chlupatá housenka. Odmrští se o kus dál. A znovu vyšponuje. Neustává.

Co se to ksakru děje? Proč a před kým se tu schovávám? Před kusem žvance v nesprávné ruce? Nespletla jsem si vesnici? Zůstanu, než něco vymyslím. Než ten hukot v hlavě odezní. Srdce se jen nerado uvelebuje zpátky ve svém rytmu, chtělo by se prodrat, dunivě probouchat hrudí ven.

Bleší trh

Radka Denemarková

Peníze od Hitlera

Brno, Host 2006

Klíčová slova: odsun, vyhnání, transporty z Čech

Pochod se má rozpohybovat časně ráno. Transport za hranice Čech. Důležitá čistka, první vlna odšplouchla na východ, nyní na západ; pohupuj u se na obou. Z některých vyhladovělých heftlingů sálá nepochopitelná úleva. Přestože jim v noci znovu prohrabávají kufry přepásané řemeny a zabavují cenné věci. Bez rozpaků chtivými pařátky promíchávají obsahy baťohů a skrýše vnitřních kapes u saka. Hnětou ženám prsa pod klopami blůzek a chechtají se, proplácávají ze všech stran těla svých obětí a strhávají hodinky, řetízky. Náušnice, u nichž se nezdržují s rozepínáním. Stačí mocné trhnutí, úpěnlivé zaječení a zlaté ozdobné třpyty na ušních lalůčkách se promění v granátové, kapající, slzné ozdoby. Takto vyzdobené ženy absolvují ještě jednu selekci. Mladé a pohledné s rudými krůpějemi podél krku, jsou stahovány za závěs nebo jen povaleny, krůpěje stékají do výstřihu a mužské tlapy je chamtivě následují, dolů a dolů, níž a níž, tolik úporného vzlykání a ran, některé kvílejí, copak si už za ta léta nezvykly, že takové věci se dějí, že takové věci se dějí každý den. To je teprve sladký začátek. Ale kdo z nich by stál o to, abych mu do podrobností popsala, co bude následovat? Jen ať si ta má šedivá babka uvnitř klidně schrupne.

Ke mně se vydrápe čtyřicetiletý muž, kterému vlasy začínají řídnout, lysina vykusuje dva oblouky a ignoruje špičatý výběžek uprostřed čela. Ležím. Odmítám vstát. Muž nerudně prohmatá moje holčičí tělo a slamník. Prázdnou kabelu obrátí dnem vzhůru a energicky s ní zatřese. Svě kosti obalené kůží nechám lhostejně přihlížet. Hledím si pavučinky pod stropem, nebylo snadné ji objevit, vy-pozorovat.

Nepřekvapí mě ani změněná intenzita zvuků. Slábnou vzdechy i pláč i chechtot; neviditelná ruka vládnoucího zvukaře šum postupně tlumí. A zesiluje jeden jediný tón. Můj shánčlivý chlapík naráz ztuhne. Kabelu mi pohodí k napuchlým, zmodravělým nohám. Seskočí na zem.

Křik vymodulovaný hlubokým mužským hlasem. Před nímž se sběrači náušnic zaskočeně stahují do sebe, provinile šklíbí, tvrdnou ve své nenávisti. Nemám sílu soustředit se na obsah slov. Moje kebuly se sice zmenšila, ale intenzivní bolest, která provívala obrovským, nafouklým balónem, se nescvrkla.

Nepřekvapí mě, že se dole, na hrubě otesaném stole, hromadí šperky. Brože a náušnice. Snubní prsteny. Řetízky se zlatými křížky a buclatými andělíčky. Stříbřité kapesní hodinky. A zmuchlané smotky bankovek. Některé z nich schycené tenkou gumičkou. Nebo převázané nití.

Mají rádi přesnost a řád. Znáám to *odtamtud*. Všechno pečlivě zabavené, roztříděné, rozškátulkované. Aby smrt měla přehled a netápala. Podivné je, že čerstvě vzniklá hromada se vzápětí zase rozdrobuje, tenčí, ubývá. Ke stolu jeden po druhém přistupují zajatci, muži i vzlykající ženy se strupovitými krupějemi na boltcích. Nevěřicně sahají po jednotlivých věcech. Losují výhry v tombole.

A právě to mě vyděsí, pozdvihne. Tenhle úskok já neznám. Novinka. Přisunu se na loktech k okraji pryčny, hlava zkamení v převisu.

Nad lágrem, který byl donedávna pracovním táborem nacistickým, hřmí hlas velitele v uniformě. Hlas s prošedivělými skráněmi, protáhlou bradou a dvěma kolmými, tvrdými rýhami mezi štětinatým obočím. Hlas muže, kterému chybí písmenková páska.

„Zachoval jsem si čest důstojníka během války a nehodlám to na poslední chvíli měnit. Jestli někdo z vás ještě něco ukradne, osobně ho zastřelím.“

Pogrom v Kielce

Jiří Šulc

Mosty do Tel Avivu

Praha, Knižní klub 2010

Klíčová slova: antisemitismus (po druhé světové válce), Kielce, pogrom,

Část A.

Opatrně našlapovala, jako kdyby ji kočičí kroky mohly ochránit. Kráčela po jedné z hlavních tříd města a nevyhnutelně se blížila k uličce, která se propadala mezi vysokými budovami - úzká, nevzhledná spojnice dvou honosných bulvárů.

Tušila, co ji tam čeká. Neuměla to pojmenovat. Bála se toho. A současně věděla, že tam stejně musí vstoupit - do sevřeného prostoru, ze kterého nebude úniku.

Zvíře to neudělá, nevlze samo o sobě do pasti. Jenže zvířecí instinkty jsou jiné. Silnější. Zvíře vždy a za všech okolností chrání sebe sama. Člověk, dokud ještě je člověkem, jedná i v zájmu ostatních.

Hadasa zpomalila. Cítila na sobě pohledy kolemjdoucích. Nerozuměla jim. Bývaly občas nepříjemné, ale od té doby, co Němci museli po válce odejít, z nich nikdy nečišela taková nenávisť, jako dnes.

Už věděla, co ji čeká.

Zaťala zuby a zahrula za roh.

Úzká ulička se halila do stínu přicházejícího soumraku. A ještě něčeho. Hadasa to poznala okamžitě, bylo to to první, co se naučila vnímat v dětství (...).

Strach.

Syrový, chladný, vše pohlcující strach, stravující zbytky umírající lidské důstojnosti a tužeb. Zaplnil uličku, postupoval svírajícími se zdmi a drtil drobnou postavu dospívající dívky.

Když mýjela první tělo, už kráčela odhodlaně. Nezastavila se. Jen klouzala pohledem po kalužích krve, rozbitých hlavách, zlámaných údech a očima hledala známé postavy.

Bylo jich hodně. Čím blíž domu číslo sedm, tím víc mrtvých musela překračovat. Někteří umřeli rychle, někteří se před smrtí ještě plazili. Někteří leželi tváří k zemi, s obličejem v blátě, odpadcích, krvi své i svých sousedů, jiní s tváří

obrácenou k obloze, oči vytřeštěné překvapením, hrůzou a pocitem nespravedlnosti nebo naopak smířené s nevyhnutelným.

Část B.

Výše uvedená ukázka pochází z obsáhlejšího celku – přečti si celý text:

Nikdo jí nemusel říkat, že se stalo něco strašného. Vytušila to, stejně jako zvíře vycítí, když se blíží nebezpečí, ačkoli ještě není vidět nebo slyšet. Doba, kdy zemi ovládali Němci, probudila v mladičké Hadase Leviové zvířecí instinkty. Pomohly jí přežít.

Opatrně našlapovala, jako kdyby ji kočičí kroky mohly ochránit. Kráčela po jedné z hlavních tříd města a nevyhnutelně se blížila k uličce, která se propadala mezi vysokými budovami - úzká, nevzhledná spojnice dvou honosných bulvárů.

Tušila, co ji tam čeká. Neuměla to pojmenovat. Bála se toho. A současně věděla, že tam stejně musí vstoupit - do sevřeného prostoru, ze kterého nebude úniku.

Zvíře to neudělá, nevlze samo o sobě do pasti. Jenže zvířecí instinkty jsou jiné. Silnější. Zvíře vždy a za všech okolností chrání sebe sama. Člověk, dokud ještě je člověkem, jedná i v zájmu ostatních.

Hadasa zpomalila. Cítila na sobě pohledy kolemjdoucích. Nerozuměla jim. Bývaly občas nepříjemné, ale od té doby, co Němci museli po válce odejít, z nich nikdy nečišela taková nenávisť, jako dnes.

Už věděla, co ji čeká.

Zaťala zuby a zahrula za roh.

Úzká ulička se halila do stínu přicházejícího soumraku. A ještě něčeho.

Hadasa to poznala

okamžitě, bylo to to první, co se naučila vnímat v dětství, když přišli Němci.

Strach.

Syrový, chladný, vše pohlcující strach, stravující zbytky umírající lidské důstojnosti a tužeb. Zaplnil uličku, postupoval svírajícími se zdmi a drtil drobnou postavu dospívající dívky.

Když mýjela první tělo, už kráčela odhodlaně. Nezastavila se. Jen klouzala pohledem po kalužích krve, rozbitých hlavách, zlámaných údech a očima hledala známé postavy.

Bylo jich hodně. Čím blíže domu číslo sedm, tím víc mrtvých musela překračovat. Někteří umřeli rychle, někteří se před smrtí ještě plazili. Někteří leželi tváří k zemi, s obličejem v blátě, odpadcích, krvi své i svých sousedů, jiní s tváří obrácenou k obloze, oči vytřeštěné překvapením, hrůzou a pocitem nespravedlnosti nebo naopak smířené s nevyhnutelným.

Před domem číslo sedm v ulici Planty stál hlouček polských vojáků. Byl to velký obytný dům, přidělený loni městem židovskému výboru, který se začal starat o těch několik jednotlivců, co se vrátili z nacistických továren na smrt. V domě žila většina ze dvou stovek přeživších. Předválečná komunita Židů čítala několik tisíc lidí...

Jeden z vojáků vykročil dívce vstříc. Vyměnili si pohledy, slova nepotřebovali. Přes jeho rameno viděla další těla, ležící u zdi domu, a hromadu dalších uprostřed rozlehlého dvora.

„Vyhazovali je z oken,“ řekl tiše voják. Z jeho hlasu se ozývala lítost i omluva. „Ty, co nezabili už uvnitř. Ostatní dobýjela lůza venku.“

Pátřavě se na něj podívala. Bylo pár let starší, ale z jejího pohledu bylo zřejmé, kdo je dospělejší. Pochopil, že to, co ji zmátlo, byl právě jeho omluvný tón.

„Byli u toho naši. Vojáci. A také policie ...“ Zmkl.

Prošla mlčky kolem něj a zamířila k beztvaré hromadě roztříštěných těl.

Poznala nejdříve košili, až pak vlasy. Místo těch krásných, hebkých, blondatých vlasů, které ještě před třemi dny hladila, zasychal temný, krvavý škrálop. Jackův obličej byl zabořený do břicha starého pana Goldsteina. Byla vděčná, že neviděla jeho tvář. Bude si ho moci zapamatovat živého. Krásného, usměvavého, něžného Jacka, který přežil otroctví v koncentráku a vrátil se domů, aby ho zabili vlastní.

Stála chvíli nad mrtvými těly a v duchu rychle odříkávala modlitbu za všechny ty bezbranné mrtvé ležící všude kolem. Pak se obrátila k vojákovi, který stál nervózně za ní. I ostatní ji sledovali se směsí zájmu a lítosti v očích.

„Kolik?“ zeptala se opatrně.

Pomalu zavrtěl hlavou.

„Asi padesát,“ hlesl.

Asi padesát, opakovala si v duchu. Jeden nebo dva by byl rozdíl. Čtyřicet osm nebo padesát tři, to už nikoho nezajímá.

Zabijí nás všechny, napadlo ji bezděky.

„Ztratil se tu totiž předevcírem malej kluk,“ poznamenal druhý voják omluvně. „A když ho našli, tak řekl policii, že ho unesli ...“ Zaváhal. „Židi,“ pokrčil

rameny bezradně. „Prý viděl, jak ve sklepe obětovali nějaké jiné křesťanské děti ... „

Zatvářila se tak, že se neodvážil pokračovat. Výmluva se vždycky našla. I ta nejpodlejší, nejhlupejší lež se hodí, když je zapotřebí zabít Židy.

„Malej kluk,“ opakovala zarputile. Zavrtěla hlavou. Kdo ví, kdo mu to přikázal. A proč. Takový

nesmysl si dítě samo nevymyslí. Vymyšlené krvavé rituály, tak krásně ospravedlňující reálné masové vraždění.

„Tady přece ani sklep není,“ mávla rukou k domu.

„Nechodte dovnitř,“ vyložil si voják mylně její gesto.

„Ještě jsme je neodvezli. Jestli něco potřebujete ...“

Dlouze se zadívala na dům. Měla tam všechny své věci. Těch několik málo věcí, které byly opravdu

její. Druhou sukni, náhradní halenku. Obě knížky.

„Přijďte si pro to ráno. Nebojte se, pohlídáme to tu.“

Uprostřed té hrůzy, mezi padesáti mrtvými jí pohlídají starou sukni a halenku.

http://wikipedia.infostar.cz/k/ki/kielce_pogrom.html ;

<http://www.jewishvirtualibrary.org/jsource/Holocaust/Kielce.html>

http://www.sztetl.org.pl/pl/article/kielce/13.miejsca-martyrologii/403_bu-dynek-przy-ul-planty-7-miejsce-pogromu-kieleckiego/ ;

http://neviditelnypes.lidovky.cz/fejton-pogrom-v-breclavi-nebyl-d3x-/p_spolecnost.ost.asp?c=A120528_201841_p_spolecnost_wag

Jednání v Praze

Jiří Šulc

Mosty do Tel Avivu

Praha, Knižní klub 2010

Klíčová slova: antisemitismus, studená válka, Marshallův plán, stát Izrael, hadasa

Úkol před četbou:

1. Zjistí, co to je hadasa?
2. Jaké byly její úkoly po druhé světové válce?
3. Jak souvisí činnost hadasy v poválečné Evropě s Československem?
4. Své informace porovnej s ukázkami, považuj pana Avriela za zástupce hadasy.

ukázka A

Masaryka Avrielova návštěva potěšila, ale nedokázala překrýt zoufalství posledních dnů. Byl vyčerpaný. Ofenziva komunistické strany, dirigovaná striktními pokyny z Moskvy, průběžně vrcholila. Od svého neúspěšného jednání s Marshalllem viděl, že republika jeho otce pomalu a neodvratně zaniká, a on tomu jen mlčky přihlíží.

„Vítám vás,“ pokusil se na Avriela usmát, když mu potřásl rukou. „Jsem rád, že se vaší věci daří. Prosím, posadte se.“

„Věci se daří zejména díky vaší podpoře,“ ujistil ho Avriel. Masaryk jen mávl rukou.

„Přece si nebudeme povídat o zásluhách,“ řekl. „Ty ukáže až čas. Pokud je bude možné objevit pod nánosem prachu.“

Posadili se.

„Pozval jsem k dnešnímu jednání svého náměstka Clementise,“ řekl Masaryk. „Není čeho se obávat,“ dodal rychle, když uviděl Avrielův překvapený výraz. „Zřejmě víte, že Clementis je komunista. Ale komunisti jsou vaší věcí, alespoň v této chvíli, také nakloněni. Oni plní Stalinovy pokyny. Já vám samozřejmě budu vždycky pomáhat ze všech sil, ale pravda je taková, že jestli se ty do dávky podaří realizovat, bude to mimo jiné proto, že se to Stalin nerozhodl zatrhnout.“

Viděl, že jeho konstatování Avriela překvapilo.

„Nebojte se, Clementis naši věc podporuje. Sice z jiných důvodů, ale podporuje. Mně stačí, že vám pomáhám bránit se proti vašim nepřítelům. Ale Clementis bude štěstím bez sebe, že svým bojem o život rozbíjíte britský imperialismus na Blízkém východě.“

Zdvihl telefon.

„Zavolejte mi sem Clementise, ano? Děkuji.“

Znovu pohlédl na Avriela. „Takže bude lepší, když u našeho jednání bude rovnou. Aspoň mu ušetříme starosti s přemítáním, jestli si tady náhodou nedomlouváme nějaké sionisticko-imperialistické spiknutí.“

Neuniklo mu, že si ho Avriel zkoumavě prohlédl. Už věděl, že tento nákupčí Hagany je mimořádně bystrý mladý muž a že se v místní situaci orientuje velmi dobře. A i když nic neřekl, bylo zřejmé, že uhodl i skutečný důvod Clementisovy přítomnosti. Ministr byl ve svém úřadu v podstatě hlídán, Masaryk jeho přizváním jen učinil další krok ve své rezignaci - raději mu umožnil o všem vědět, než aby riskoval nedůvěru komunistických funkcionářů.

ukázka B

„Velmi děkuji za vaši pomoc. Bohužel máme určité problémy se zajištěním dopravy - nemůžeme zatím sehnat vhodný prostředek.“ (řekl pan Avriel)

„Asi mluvíme o lodi, že?“ zeptal se Masaryk.

„Ano. Takové množství jinak na místo určení nedopravíme,“ přikývl Avriel.

„Bohužel máme potíže nejen s britskými úřady, ale teď i se situací v Palestině. Od vypuknutí násilí mezi námi a Araby není možné sehnat dopravce, který by byl ochoten do Palestiny odjet.“

Masaryk vzdychl.

„Tohle je jedna z mála věcí, kde vám pomoci nedokážeme,“ konstatoval.

„Československo vám co by vnitrozemská země námořní přístav nemůže nabídnout. Ale jakmile budete vědět, kam ty věci poslat, můžete počítat s naší podporou.“

„Už víte, kudy byste to chtěli z Evropy dostat?“ zajímal se Clementis.

„Přes Jugoslávii,“ nezaváhal Avriel. Trasu měli vyzkoušenou z předchozích let a režim maršála Tita byl sionismu příznivě nakloněn. S takto cenným nákladem nebylo možné experimentovat s novými, nejistými cestami.

„Můžeme vám pomoci intervenovat,“ napadlo Masaryka. „Co myslíš, Vlado? Na Balkáně máme dobré kontakty. Zejména ty.“

„V případě zájmu určitě.“

„Děkuji, ale to opravdu není nutné,“ ujistil je Avriel. „Aspoň zatím. My nemáme problém s povolením využít přístav - my nemůžeme sehnat loď, která by nám zboží od vás odvezla. Ale to je jen přechodný problém, ten vyřešíme, Já jsem se vlastně přišel zeptat na jinou věc. Vzhledem k vaší podpoře, které si velmi vážíme.... Domníváte se, že by se mohla týkat i větších než pěchotních zbraní, o kterých jsme jednali dosud?“

Masaryk zdvihl překvapeně obočí.

„Co máte na mysli?“

1. Popisovaná událost se odehrává v době začínající studené války – jak se mezinárodní politická situace odráží do problému vzniku izraelského státu?
2. Jakou roli hrálo při vzniku izraelského státu Československo?
3. O jakých zbraních se nejspíš hovoří v textu? Jaká je naše dlouhodobě uznávaná zbrojařská firma (jaké to jsou zbraně)?
4. Na konci ukázky jsou zmíněny větší zbraně. Nejprve odhadni, o jaké by se mohlo jednat? Pokus se zjistit na internetu podrobnější informace.

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/38711-hugo-marom-izrael-prezil-hlavne-diky-ceskoslovenskym-zbranim/> ;

<http://jdl.czechian.net/ceskoizrvtahy.html> ;

<http://www.iaf.org.il/4929-en/IAF.aspx> ;

<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-oceni-izraelske-veterany-71935/>

http://www.valka.cz/clanek_14223.html ;

Agitátoři

Mojmír Klánský

Vyhnanství

Praha, Vyšehrad 1990

Klíčová slova: agitátoři, kolektivizace

Ráno přijela do Úslavic na nákladáku agitační skupina. Dvojice se rozešly po staveních.

Někteří hospodáři utekli do polí, aby se přemlouvání vyhnuli.

Hospodyně otvíraly zamčené dveře ve staveních a říkaly: Já nevím, kde muž je. Odešel brzy ráno do polí. Se mnou nic nesvedete. Ničemu nerozumím. Jsem jen hloupá ženská. V rozčilení se smály, protože agitátoři dělali veselé vtipy, aby si lidi získali. Tak my přijdeme znovu. Řekněte muži, že si s ním chceme vážně pohovořit!

Hrazděra také utekl ze stavení, ale jen do zahrady.

Nepřál si, aby za ním agitátoři přišli. A bál se, že se u něho vůbec neza-
staví.

Byl přesvědčen, že Hourova zlá slova patřila jemu.

Chodil po trávníku, protože se potřeboval nějak zaměstnat, prohlížel si stromy a dokonce i plaňky u plotu, zda všechny drží. Ze zahrady byl rozhled na část Úslavic a mohl pozorovat, sám zakryt křovím u plotu, co se ve staveních děje.

Kdyby agitátoři přišli, jak by s nimi promluvil? Když jim řekne, že ještě počká, až jak se družstvo za-
vede, nebudou jeho odpověď pokládat za rozeštvávání?

Ale jak může družstvo vypadat, když první přihlášky podepsal Houra a ti jeho? Vždyť vlastně ani jeden z nich nehospodařil, leda tak s jednou kravkou. Ničemu nerozumějí.

Vypomáhají si tím, že lidi umlčují. Boj se zeptat či vyslovit námitku, o to jim jde.

Hrazděra viděl, že agitátoři krouží kolem jejich stavení, a s napětím čekal, která dvojice zamíří k němu.

Nešli však.

Do některých stavení však už vstupovali po druhé, ale k němu nikoliv.

Dcera kulaka

Dagmar Šimková

Byly jsme tam taky

Praha, Orbis 1991

Klíčová slova: kulak, JZD, kolektivizace, „křeček“, vězení

Náčelníci a dozorcí nám vždy říkali o vražednicích: „Ta žena zabila jen jednoho člověka (eventuálně dva, tři), vy jste však chtěly vyhubit celý národ.“ Dávali nám za příklad vrahy a lupiče, jak se dobře chovají, pilně pracují, takže si zaslouží odměny a brzké propuštění, štvali je proti nám, a nebylo těžké násilné lidi poštvat.

V těch radostných dnech, kdy dobrý byl odměněn a špatný potrestán, a slovo bylo měněno tak, že bylo obrovské a mocné a víc se do něj vešlo, slovo „příživnictví“ bylo jedno z nejobsažnějších. Příživnice byly teď prostitutky, kterým už se tak nemoderně neříkalo, ale také vesnické dívky, poslušné rodičů. Tehdy nebylo dobré a ani dnes to není zdravý úkaz, aby rodiče pomáhali rozhodovat život svých dětí. A lidé vůbec nemuseli a podnes nemusí plánovat svoji budoucnost, protože vše rozhodne moudrá Strana, aby lidé snad nerozhodli sami ku své škodě a nelitovali k stáru svých mladických nerozvážností.

Tak se stala příživnicí Terezka, která po ukončení školy pracovala pro svého nemocného tatínka na jeho políčkách. Tatínek neposlechl rady Strany a nezapojil se do JZD, protože se nechtěl vzdát gruntu, na kterém se už lopotil dědeček a dědečkové dědečka, a chtěl si dál hospodařit po svém. Vždy bylo doma dost obživy, všechno včas pod střechou, nebožka maminka nosovala na trh žlutoučké máslo zabalené v křenovém listě a stržila peníze za vejce a vykrmené husičky. Měl krásné koně se srstí jako aksamit, hladíval je pyšně a plácal po svalnatých šjíjích a miloval je mysticky, s povědomím člověka blízkého přírodě, který má koně za zvíře skoro posvátné. A nikdy na ně nenapřáhl bič a zlého slova neřekl, koně ho na slovo poslouchali a hebkou tlamou něžně sbírali kostky cukru z jeho dlaně.

Předseda nejdřív odebral tatínkovi koně. Mlátí je teď družstevní kočí bičem pod okny tatínkovy chalupy, až z nich chlupy lítají, a nemají už srst jako aksamit, ale matnou a zcuchanou, zalepeno u hnojem a potom, a vyhublí jsou k nepoznání. Ale přece se vždy hlásili k chalupě a frkali a řehtali, kdykoliv kolem táhli vozy tak těžce naložené, že se jim šlachy napínaly k

prasknutí. A kočí musel mnoho šlehat bičem, aby ty mrchy poslechly a hnuly se z místa.

Tatínek tajně plakával, zatínal pěsti a odvracel hlavu, aby neviděl své ponížené, zbědované koně.

Pak vzali tatínkovi políčka a přidělili mu daleko za vsí úhor, kde odedávna rostl jen hadinec, hluchý heřmánek a jiný neřád a pásávaly se jen husy. A přece s krávou a ručním pluhem, protože stroje už také sebrali, zúrodnil úhor v políčka a pracoval na nich od rána do noci, protože mu předepsali vysokou dodávku, a kdyby ji nesplnil, byla by pokuta, která nebyla z čeho platit.

Tatínek brousil a obtahoval na návrší kosu a zastavil se jen tehdy, když z kostelíka zazníval zvon k „Andělu Páně.“ Smekl starý klobouk a modlil se vroucně za vysvobození, které však nepřicházelo. A za sílu vydržet, ale síla ubývalo. Potácíval se domu únavou, den po dni, zhubeněly jako ty jeho koně, a když procházel vesnicí, vybíhaly děti předsedy, vysmívaly se kulakovi a pokřikovaly urážky, které je soudružka učitelka naučila ve škole.

A nebylo úniku ze zlovůle, jako ve feudálním řádu byl navždy při poután k dědině. Už i myslel tatínek, že všeho nechá a odejde s Terezkou k bratrovi do města, najde nějakou práci v továrně, ale nepovolil to všemocný předseda, který netrpěl fluktuaci pracovních sil.

Když Tereзка skončila školu, pomáhala tatínkovi; předseda ji chtěl mít v družstvu a když neposlechla, odsoudili ji za příživnictví, protože jedla, aniž by úředně pracovala. A zájezdový autobus ji odvezl daleko, kam tatínek za ní nemohl, protože neměl dost peněz.

Ve vězeních bylo mnoho kulaků a kulaček a kulackých dcer, které nemohly pochopit, proč mají pracovat v družstevním vepříně a nepomáhat doma rodičům, neučit se doma vařit a chalupu spravit, když holka je přece k tomu, aby se vdala.

A také tam bylo mnoho žen a dcer „křečků,“ kteří byli novinkou stejně jako pojem „křečkovat,“ který se do trestního zákoníku dostal opsán jako „hromadění a zatajení majetku.“ Křeček byl tatínek studentky Věry S., který měl obchod s látkami. Když mu přišli obchod znárodnit, přece si pro rodinu ponechal pár štůček. Policie jednou v noci oblehla dům, odvlékla křečka z postele, prohledala dům a zabavila všechno možné, co v domě bylo. Aranžéři národního podniku Textilia rozložili ve výkladní skříni štůčky a umně je našli, aby to vypadalo, že by mohly odít půl města. Rozestavili láhve zavařených hub a brusinek, vyškvařeného sádla, staré stěvíce, pytlíky s kořením a cikorku a kostky mýdla a

všechno ostatní, co lidé mívají ve špížíích a kredencích, a mezi to dali hanopisy, jaký to byl nebezpečný křeček. A když ráno bylo vše naaranžováno, přivedla policie křečka a postavili ho do výkladní skříně, aby ho každý viděl.

Hlášení

Stalo se prvního září (nebo někdy jindy)

Pavol Rankov

Brno, Host 2010

Klíčová slova: státní bezpečnost, hlášení, totalita

V pátek odpoledne sekretářka zavolala Petra k telefonu. Volal Ján. Zval Petra na nedělní vinobraní do Rače, moc mu záleželo na tom, aby se setkali. Od minulého léta, kdy se pohádali na levickém koupališti, spolu mluvili jen pár minut, když na sebe v zimě narazili v ulicích Bratislavy.

Usadili se pod košatým stromem na zadním dvoře jedné z račských hospod. Byly teprve dvě hodiny, okolní stoly byly zatím prázdné. Objednali si džbáněk burčáku a živáňskou.

„Musel jsem se s tebou vidět,“ začal hned Ján.

„A proč?“

„Vzpomínáš si na naši hádku loni v létě?“

„Samozřejmě,“ odpověděl ostražitě Peter.

„Takže víš, že o mě má zájem Státní bezpečnost.“

„Mluvil jsi tehdy o něčem takovém.“

„Musím pro ně pravidelně psát hlášení.“

Peter se znepokojeně rozhlédl, ale dvůr byl pořád ještě prázdný.

„Musím psát informace o některých lidech z našeho podniku,“ upřesnil

Ján.

„Opravdu?“ Petrovo obočí se překvapením nadzvedlo. „To musí být nepřijemné.“

„To teda je!“

„Buď opatrný...“ řekl soucitně Peter.

„Vždyť jsem. Právě proto jsme tu.“

„Potřebuješ ode mě něco?“

„Ano, potřebuji tvoji pomoc ... Dostal jsem za úkol napsat hlášení na svého kamaráda Petra Ronaje.“

„Děláš si legraci?“ usmál se nejistě Peter.

„Ne! Právě proto jsme si tady dali sraz.“

„Abys mi to oznámil?“

„Abychom tu informaci napsali spolu.“

Peter si zapálil cigaretu. První vyfouknutí kouře se změnilo v hlasitý vzdech.

„Dáš mi jednu?“ zeptal se Ján.

„Aha ... promiň,“ napřáhl k němu ruku s krabičkou Peter, „úplně mě to vyvedlo z míry.“

Dokud nedokouřili, neřekli ani slovo. Nepohlédli na sebe.

„Myslím, že to není nic nebezpečného,“ začal Ján, když uhasil nedopalek o okraj stolu a hodil ho pod strom. „Nic na tebe nemají...“

„Nemůžou na mě nic mít,“ ohradil se Peter.

„No právě. Takových informací jsem napsal už asi deset. Všechny na lidi z trenčínského ústavu. Všeobecné kecy... Jmenovaný jen zřídka mluví o politice, ale když už, tak potom kritizuje zločiny amerického imperialismu, nechodí do kostela, nevypráví politické vtipy ... a tak.“

„No tak to napiš i o mně,“ pokrčil rameny Peter.

„Ty jsi můj kamarád, chci, abys věděl, jaké hlášení na tebe půjde... Opravdu tě prosím, abychom to napsali spolu.“

Peter vzdychl.

„Mám tu sešit a tužku. Napíšeme si teď osnovu, potom to jen překlepu na stroji.“

„Ale to přece nemůžeme.“

„Musíme. Zvážíme každé slovo, aby neublížilo ani tobě, ani mně, ani Márii, ani Gabrielovi ... nikomu.“

Výslech

Lukáš J. Řehůřek

MIÁDÍ

Toronto, Sixty-Eight Publishers, Corp. 1998

Klíčová slova: výslech, brutalita, lidská práva, 50. léta

ukázka 1

Na venkově proběhne protistátní akce, při níž je usmrceno 7 příslušníků Sboru národní bezpečnosti – esenbáků. Poblíž místa je zatčen vypravěč Alois Oséval, který však s celou akcí nemá nic společného! Té noci byl tajně u své dívky Heleny. O své údajné vině se dozví až u výslechu:

Vtom ho ze zamyšlení vytrhl ostrý, tichý povel: „Stoupněte si tamhle ke zdi!“

Jakž takž se probral a postavil se čelem do rohu s pocitem, že po těch sedmi mrtvých esenbácích místnost už nikdy neuvidí. „Obráceně!“ zařval mu někdo do ucha a několik paží ho strčilo doprostřed stěny. „Tondo, začni,“ řekl důstojník, na jehož tváři byl mramorový klid. Ohromný policista s výrazem blbečka přikročil a dal Lojzovi facku, že upadl. Několik rukou ho postavilo na nohy a další facka přišla z druhé strany, pak rána do nosu.

„Zatím dost!“

Lojza cítil, jak mu krev crčí přes ústa na košili.

„Budete vypovídat?“

„Já nic nevím.“

„Dál!“

Kdosi vzal list papíru, přiložil ho ke stěně a řekl: „Tenhle papír budeš držet nosem na zdi. Když spadne, uvidíš!“

Lojza se opírá zakrváceným nosem o papír. (...) Prudká rána do týla mu přirazila nos ke stěně. Lojza zařičel, sáhl si nevědomky na tvář a papír sletěl k zemi.

„Budete vypovídat?““

„Já nic nevím.“

Kdosi mu strhl hlavu za vlasy na prsa, jiní se chopili jeho rukou a nohou. Pokuřující důstojník zhluboka vtáhl dým a pak zvolna uhasil cigaretu o Lojzův zátylek. Škvařící se kůže syčela a páchla a Lojza nelidsky řval.

„Budete vypovídat?“

„Já nic nevím.“

„Sedněte si, ruce na stůl!“

S ohněm v týle a krvácejícím nosem vykonal rozkaz. Ohromný estébák Tonda nesl z kouta silnou bambusovou hůl, jejíž účel Lojza pochopil, až když se díval se skučením psa na své k nepoznání rozbité nehty.

„Budete vypovídat?“

„Já vážně nic nevím!“ vykřikl Lojza zoufale.

„Tak vstaňte a rozkročte se!“

Vykonal rozkaz a někdo ho zezadu kopl do přirození. Zařval a padl na zem.

„Budete vypovídat?“

Jen nový zoufalý řev byl odpovědí.

Chrstli na něho vodu z kýble a postavili ho na nohy.

„Budete vypovídat?“ zeptal se důstojník stále týmž klidným hlasem, ale s jízlivým úsměškem na rtech. Lojza mu plivl do tváře krvavý chrchel. Pak viděl ještě jakousi pěst těsně před očima.

ukázka 2

Na venkově proběhne protistátní akce, při níž je usmrceno 7 příslušníků Sboru národní bezpečnosti – esenbáků. Poblíž místa je zatčen vypravěč Alois Oséval, který však s celou akcí nemá nic společného! Té noci byl tajně u své dívky Heleny. O své údajné vině se dozví až u výsledku.

Dva dni proběhly v horečkách a blouznění. Vzpomínal si matně, že u něho byl lékař a že ho přenášeli do jiné cely.

Třetí den ráno se zvolna probíral z velmi těžkého a tvrdého spánku. Dlouho si opět nemohl uvědomit, kde je. Čekal na matčino rozčilené volání, aby už vstal a šel snídat, že přijde pozdě na směnu. Když volání nepřicházelo, usnul znovu a probudil se mnohem snadněji a cítil se lépe. Zpozoroval, že leží na posteli. Posadil se a pohlédl kolem: byl v jiné cele, v níž stála postel, stůl a židle a jež měla ústřední topení. Na stole leželo několik papírů a tužka, u dveří byla miska s jídlem.

Pocítil náramný hlad. Vzpomněl si, že už třetí den nejedl. Nebo to bylo déle? Nemohl si ujasnit čas. Pokusil se vstát, ale nešlo to. Dolezl k misce po čtyřech, zjistil však, že v rozbitých prstech neudrží lžiči. Vzal tedy jen z poloviny

naplněnou misku do rukou a vychleml jej obsah. Pak usnul na podlaze, přemožen únavou.

Když se znovu probudil, byla vůně sýra první, co vnímal. Otevřev oči, viděl vedle sebe na podlaze dvě žemle se sýrem a v misce trochu mléka. Podivil se. Proč ho najednou tak krmí? Ale jen brát, dokud je. Jíst žemle ovšem nebylo snadné. Když se mu podařilo vzít první do ruky a zakousl se do ní, zjistil, že se mu všechny přední zuby viklají. Lojza jedl, jak se dalo, a nakonec snědl a vypil vše, odvěkl se k posteli, pod níž byl i nočník, a zase usnul.

Probudil se za šera. Nevěděl, je-li ráno či večer. Chvilí ještě ležel, cítil však, že už je daleko silnější. Vstal. Zavrával sice, ale neupadl. Podél stěny se zkusil projít ke dveřím, kde o něco zakopl. V šeru chvíli nemohl rozeznat, co to bylo, potom však objevil dva talíře: jeden s uzeným, zelím a knedlíkem, druhý s chlebem a sýrem. Vedle stála velká sklenice vína. Zprvu nedůvěřoval. Proč ho jenom tak krmí? Je v tom snad něco namícháno? Zatím co váhal, řekl mu houstnoucí šero, že je večer. Jak dlouho vůbec spal? Asi velmi dlouho, protože měl náramný hlad, a ten rozhodl. Zuby už se viklaly míň, i prsty byly jakž takž použitelné, ale přesto se Lojza při jídle námahou až zapotil, jak jen pomocí lžice, jediného to příboru, do sebe cpal zelí a knedlík; masem se div neudávil, protože musel dát do úst celý kus najednou. Chléb se sýrem už snědl lehčeji. Byl teď příjemně nasycen a nepozoroval, že by v jídle byla nějaká droga. Snad ve víně? Ochutnal. Po slaných pokrmech bylo až nepříjemně sladké, ale nemělo žádnou nezvyklou pachut'. Vypil sklenici do dna. Kdyby ho jen bylo trochu víc, po slaném je žízeň.

Po slaném je žízeň! To je to!

Topné těleso sálalo. Procházel se ve tmě podél stěny, sem a tam. Žízeň. Četl o ní v časopisech, měl ji na chvíli v létě na poli, to bylo vše. Nyní poznal, jak skutečná žízeň vypadá.

Kdesi bilo půlnoc. Lojza se pokusil spát, avšak usínal jen na minuty, aby se probudil promočen potem a jen ještě žíznivější. Probděl vlastně celou noc, většinou v chůzi. Jeho myšlenky se stále zaměšťovaly otázkami, jež ho tížily před výslechem, ale jen jaksi mimochodem. To, o čem hlavně přemýšlel a snil, byla voda. Pomalu se mu stávala něčím nezemským, vzdáleným, co snad již nikdy neuvidí. Voda, říkal si, jak vzrušeně chodil podél zdi, voda, voda.

Ráno strážný přinesl nové talíře se sýrem a uzeninou, ale nic k pití. „Dejte mi pít!“ vybuchl Lojza. Strážný přešel ke stolu, podíval se na prázdné papíry, zavrtil hlavou a odešel.

Den míjel. Jídlo zůstalo netknuto. Byl by rád aspoň vypnul topení, ale chyběl u něho kohoutek a sálalo zřejmě stále víc.

Slyšel cosi jako šumění deště. Zdá se mu to jen? Venku byl jasný, slunečný den. Lehal a vstával a tloukl hlavou do zdi. Sýr i maso odkopl do kouta. K večeru si vzpomněl, jak kdesi četl, že Arabové pijí v čas žízně velbloudí moč. Proč jen Arabové a proč jenom velbloudí?

ukázka 3

Na venkově proběhne protistátní akce, při níž je usmrceno 7 příslušníků Sboru národní bezpečnosti – esenbáků. Poblíž místa je zatčen vypravěč Alois Oséval, který však s celou akcí nemá nic společného! Té noci byl tajně u své dívky Heleny. O své údajné vině se dozví až u výsledku.

„Máme čas,“ řekl kapitán spokojeň.

Odvedli ho do jiné cely, zase zcela prázdné, až na topení a veliký džbán vody v koutě. Tak tak Lojzu zdrželi, aby se k němu nevrhl.

„Svleč se do naha a lehni si na zem nohama k oknu!“

Když Lojza vyplnil podivný rozkaz, jeden z policistů vytáhl slabounké ocelové lanko, uvázal jeden konec na okenní mříž a druhý na Lojzův ještě opuchlý levý kotník.

„Natáhni ruce!“

Postavili džbán asi deset centimetrů od jeho prstů, natočili ucho stranou, sebrali šaty a odešli. Světlo zůstalo rozžato.

Lojza se suše rozplakal. Dlouho se snažil rozvázat prsty bez nehtů pevně utažené uzle, marně ovšem. Pak usnul a viděl před sebou jezera horské vody, potom ve snu zakusoval Helenino a své dítě a pil jeho krev, zatímco mu písek Sahary padal do očí.

Bití půlnoci ho probudilo. Suché oči skutečně pálily jako plné písku. Pohlédl na džbán. Položil se a dosahoval. Lanko se zařezávalo hloub a hloub. Cítil, jak mu teče z kotníku krev, ale přesto se opíral vší silou. Už dosahoval jemně na břicho džbánu. Vzepřel se z posledních sil. Džbán se lehce naklonil a pak, neznaje slitování, se posunul o centimetr dále, o tisíc mil jednoho centimetru, z lidského dosahu.

Chvilí zůstal vyčerpán ležet. V jeho vysušené hlavě, která se přes rozpálené topení nepotila, bylo černo. Ale pak mu před zavřenýma očima začaly vyskakovat jiskry a plaménky. Otevřel oči a jiskření pokračovalo. Zbláznil se? Rychle se

posadil a ucítil, jak mu teče krev z nohy. Teče! Přiložil ústa ke kotníku, lízal a sál. Trochu se uklidnil, ale pak mu před očima vyšlehl zářivý plamen. Lojza s námahou vstal, odešel tak daleko od stěny, jak mu lanko dovolovalo, vší silou se rozběhl a skočil hlavou proti zdi.

Ráno ho polili kýblem vody a přivlekli k výslechu. Komisař, nadporučík Nový, který ho vyslýchal poprvé, se kriticky podíval na Lojzovu krvavou hlavu, jeho hluboko rozpraskané rty a horečné oči.

„Zavraždil jste presidenta republiky?“

Lojza bezmocně přikývl.

„To jste trochu přehnali, soudruzi. Dejte mu napít.“

Další výslechy byly opět normální, jen s bitím a kopanci.

Ženská věznice

Dagmar Šimková

Byly jsme tam taky

Praha, Orbis 1991

Klíčová slova: kulak, věznice, korekce, politické vězeňkyně, svoboda, 50. léta

Text 1

„Robte, ženičky, robte, veď robíte pre seba,“ pobízí nás. Má pravdu. Všechno zde postavily trestankyně. Z ovčích chlévů bývalého maďarského grófa vybudovaly naše baráky, obehaly lágr zdí a ostnatým drátem, aby snad některá ženička neunikla, vyběhly kasárna dozorců, opravily vrata vepřínů, krávy podojí, zanedbané úhory promění v úrodné lány, protože není práce, zvířecí či lidské, kterou by se ženička nenaučila dělat, bez návodu, bez poučení. Nic nepřijde nazmar, ani minuta se neprozahálí, pro ženičky je dostatek práce po celý rok. Déšť trochu ustal. Už jen mrholí. Ze vrat vyjíždí náčelník na koni, obhlédnout díla mu svěřená. Nedávno volala Lída přes celé pole: „Padejte, ženičky na kolena, bátuška přijíždí!“ Nelíbilo se to panu náčelníkovi, pobodl koně ostruhou a odcválal, a za trest nechal stát celou četou do půlnoci na dvoře.

Z kuchyně na mne kývá Fanyňka. Je dobračka a vždy pro nás něco má. Zpod zástěry vytahuje hrnek polévky, aby Vekovka neviděla. Blaženě hltám horkou polévku, jdu zpátky, Jarka se teď spiklenecky usmívá, při troše štěstí se dostane na nás všechny. Přistihli už Fanyňku, že tajně podstrčí sousto, a zavřeli ji do korekce. Na Velkém dvoře je korekce strašlivá. Zavřeli tam jednu jednu mladou ženičku a bylo jim málo, že tam bude o zimě a o hladu. Dali jí svěrací kazajku a svázali do kozelce, až byla prohnutá jako luk, hlavou k patám. Zapomněli na ni a ráno při nástupu se nemohli dopočítat. Stále jedna chyběla. Někdo vzpomněl na tu v kozelci. Otevřeli dveře korekce. Ležela tam na břiše, stále ještě jako luk, slzy přimrzlé na tvářích jako démanty. Dalo jim mnoho práce tělo urovnat a natáhnout, aby nemuseli vysvětlovat na krajské správě, jak to, že žena, kterou ranila mrtvice, má tak podivný tvar.

Text 2

Nemluvíme o tom, že máme hlad, že nám je zima, nestěžujeme si na bolení hlavy, nepláčeme, nefňukáme. Proti lži a švindlu stojí poctivost. Nelže se a nekrade se. Krádež však je chvalitebná tehdy, když se krade z toho, co nepatří jednotlivci. Jako brambory nebo cibule ukradené v kuchyni. Podřizujeme se vlast-

ní přísné disciplíně. Teplá voda je v nejlepším případě jednou za týden. Věříme tedy v otužování. Drhneme si těla studenou vodou, v zimě z naší kůže vystupují oblaka páry, která se sráží v jinovatku na promrzlých zdech. Cvičíme. Sníme každou šlichtu, aby se žaludek vyhřál a naplnil.

„Co okouníš?“ zlobí se na mne karmelitka Nina, když se po vrtávám v misce čočky, plné černých brouků. „Jako bys nevěděla, že si světoví gourmeti pochutnávají na červech a larvách.“ A skutečně, občas nějaký ten červík a brouk mi život neukrátil.

První sobotu na Pankráci jsem se zděsila, když mi řekla, že se musíme svléknout na cele do naha a běžet do umývárny chodbou kolem mužských stráží.

„Mysli si, že jsou to sochy chlípných kentaurů,“ radí mi.

Klušu tedy s ostatními, nahatá jak Eva v ráji, a nemyslím na to, kdo by se styděl něčeho vytesaného z kamene? Přibývá rad a zkušeností. Lída, ostřílený vojenský zajatec z Ruska, sbírá se země hadry, které jsme si sešily místo kobrečků. Pečlivě se do nich před spaním balí, jako mumie.

„Jak můžeš spát v těch špinavých hadrech?“ dotírám.

„Jestli tohle všechno přežiješ, stačí ti jedna vana horké vody smýt všechny smrady a špínu. Ale revmatismu se nezbavíš nikdy.“

Měla pravdu. Všechny vůně Arábie v zemi deodorantů, koupelových solí a pleťových olejů mne nezbaví dloubání v těle, které tam, jako penízky do prasátka, nastřádaly roky mrazu, promoknutí, nočních nástupů a korekcí.

Sputnik

Lotta Lotassová

Třetí kosmická rychlost

Zlín, Kniha Zlín 2011

Klíčová slova: sputnik, kosmonautika

Text 1

Můj zrak se ale setrvale neodvracel od nebe. Tamhle! Padá hvězda. Náhlý pohyb světla, mezi hvězdami a jako kdyby v jejich středu, zdálo se mi. Ba ne. Téměř okamžitě jsem věděl, že to nemůže být, co si myslím. Světlo bylo příliš ostřejší a čistší. Světlo, jež se snad hvězdě mohlo podobat, jen bez mihotavých fasetek vzdálených sluncí. Nemohla to být hvězda, tolik jsem věděl. Zářilo to příliš jasně, bylo to příliš blízko na to, aby to bylo tak daleko. Nemohla to být ani Venuše či Jupiter, nepohybují se. Nemohl to být ani meteor, neshořelo to. Nechápal jsem, na co se to dívám, ale pohled se sveřepě odmítal pustit světla, jež na hvězdném pozadí uhánělo vpřed. Musejí to být světla letadla letícího vysoko, nepochopitelně vysoko nad zemí. Ba ne, ani tak to být nemohlo, vždyť kdyby tohle bylo světlo letadla, co by to jen muselo být za neskutečný stroj, zcela neskutečný. Letět takovou rychlostí a v takové výšce. Musel by se pohybovat rychlostí třikrát až čtyřikrát vyšší, než je rychlost zvuku. Taková konstrukce není. Stál jsem jako přibitý, díval jsem se, jak světlo mizí mezi hvězdami a bledne mi v dálce.

Text 2

Dosah zázraku, jehož jsem se stal svědkem, jsem pochopil teprve na druhý den ráno. Ono světlo na nebi nebyla hvězda. Nebylo to ani světlo stroje v atmosféře řízeného člověkem. Ono světlo se ubíralo končinami, kam dosud člověkem stvořené světlo neproniklo. Ono světlo na nebesích byl náš první sputnik, polokoule kovového pláště naleštěné tak, že ať už na své trase potkal jakékoliv tvory nebes, mohli se v jeho povrchu poprvé shlédnout jako v zrcadle. Dráhu oběhl jednou za devadesát šest minut. Pokojně a nerušeně plovat vesmírem, dokud se baterie čtrnáctého listopadu nevyčerpaly. Potom, byť přestal vysílat vědecká data, plul ještě devět týdnů, až se dráha rozplynula a on v záblesku bělostného ohně zanikl hrubou třecí silou atmosféry.

Tak jsem spatřil první krok člověka do vesmíru. Tak jsem se stal svědkem prvního souboje s obřímí silami gravitace. Tak jsem poznal největší úspěch lidské mysli. Jurij ho přerušil. První vlašťovička, řekne, přilétla s poselstvím nového jara.

Bitva u Điện Biên Phủ

Ahmadou Kourouma

Až bude volit divá zvěř

Praha, Dauphin 2005

Klíčová slova: dekolonizace, Francie, USA, Vietnam, Bitva u Điện Biên Phủ

Vietnamci jsou asijsťí Pygmejové, křehcí Pygmejové. Ze své země vyhnali všechny velké národy světa. Národy velké počtem svých obyvatel jako Čiňany; národy velké technickými možnostmi svých zbraní jako Američany; národy velké svou kulturou a historií jako Francouze. Dá se vsadit na to, že spojil-li by se celý svět, aby obsadil vietnamské území, Vietnamci by vyhráli a hodili by všechny vojáky světa do moře.

Mnoho Vietnamců se obětovalo v bahně, v kanálech, v horách, v rýžovištích a ve vězeních, čímž zabránili kolonizaci své země. Vietnamci svým bojem oslovili všechny kolonizované národy, oslovili je velikou pravdou, pravdou, která byla vyslyšena.

Velká země si může podmanit pouze malý národ, který se neumí sjednotit a zabránit agresi všemi prostředky. Bohatý národ se vnutí pouze chudému národu, jehož obyvatelé si sami sebe náležitě neváží. Země s rozvinutou technologií vyhrává jen nad nerozvinutým národem, který neumí využívat lsti a jemuž chybí odvaha. Po válce ve Vietnamu se na planetě stále nacházejí národy, které jsou ke kolonizátorům shovívavé, ale neexistuje národ, jenž by si nemohl získat svobodu. Všichni se před Vietnamci skloňme. Francouzští vojáci nazývali in do čínské parťazány hanlivě rákosníky. Pohrdání nepřítelem, i když je malý a křehký, se v boji stává strategickou chybou; velmi často se v bezvýznamném háječku najde liána dostatečně dlouhá, abychom se přichytili.

Vietnamci byli hubení jako popínavé liány - ale byli malí a vynalézaví, odvažní a zlomyslní jako malé opičky kosmani. Francouzi začali tím, že jimi pohrdali - ale Vietnamci měli nakonec navrch. Mezi mračnem much a stádem slonů není zisk vždy na straně většího. Francouzi vyhnali Vietnamce z měst; Vietnamci je přepadali na silnicích a z vražedných úkrytů je decimovali. Francouzi se stali znalci náprav svých vozů, mistry v zakládání požárů a ničení vesnic, v masakrování obyvatel; Vietnamci se ukryli v rýžovištích. Francouzi je pronásledovali do močálů, aby je z nich vylovili a zapíchli jako sumce; Vietnamci vylezli na větve stromů jako opice. Francouzi ničili pralesy a veškeré lidské úkryty napalmem, ohněm, smrtí a letadly; Vietnamci zmizeli v horských norách, brlozích a doupatech. S důvěrou ve

své technické vymoženosti se Francouzi pohodlně usídlili v okolí horské kotliny, čímž Vietnamcům přerušili veškeré stezky k rýžovištím a ke sklizni. S trpělivostí a vytrvalostí své víry Vietnamci dlouhé noci a dny vyčkávali, dokud v kotlině Dien Bien Phu Francouzi neshromáždili všechny své muže, letadla a složitý materiál moderního způsobu války. Jednou v noci, když měsíc už bledl, Vietnamci vylezli z horských úbočí jako nespočetní mravenci z mnoha mravenišť, obklíčili Francouze a zničili je; a spolu s nimi i všechny jejich arabské střelce, černochoy z nížin a z hor, kanóny, letadla i všechno vybavení.

Francouzští lvi se naložovali v noci a s ostudou. Neporazitelní indočínští bojovníci k výčtu svých loveckých úspěchů po Francouzích a Američanech přidají ještě Číňany! Potom se už žádný další dobyvatel neodváží okupovat vietnamskou zem.

Pohled anglického mladíka

David Lodge

Kam až se může

Plzeň, Mustang 1998

Klíčová slova: rok 1956, Suezská krize, Maďarské povstání, kolonie, Velká Británie, Anthony Eden

Kdyby Adrian byl na shromáždění v Hyde Parku, určitě by se byl přihlásil, ale v té době ještě sloužil na vojně jako poručík zásobovacích jednotek. Podepsal vojnu na tři roky v naději, že získá důstojnickou hodnost u prestižního jezdeckého pluku, k němuž byl odveden, ale skončil u opovrhovaných zásobovacích jednotek, kde by pravděpodobně získal důstojnický patent tak jako tak. V době maďarského povstání, což byla zároveň doba suezské krize, byl dopravním důstojníkem na Kypru a byl nesmírně zhnusen a frustrován tím, jak se věci vyvinuly. Jeho země, místo aby letěla na pomoc statečným Maďarům a kardinálu Mindszenty, se zaplétala do pochybného dobrodružství a dávala na frak černým hubám - tak to viděl Adrian. Avšak vlastní invaze byla tak špatně zorganizovaná, že pochyboval, že by britská armáda Maďarům nějak pomohla. V přístavu v Limassolu před naložením byl ve skupině s třemi britskými nákladáky vždycky jeden francouzský, a protože britská vozidla měla žluté pouštní maskování a francouzská ne, ze vzduchu se dal tento vzorec rozeznat velice snadno. Když na to Adrian upozornil svého velitele, dostal příkrou odpověď, že jsou k tomu politické důvody. V Suezské kanále zabloudily, došla jim voda a rádiové zařízení se jim pokazilo. Byla to pohroma, a nemorální pohroma. Když Anthony Eden byl nucen brzy nato rezignovat zlozen nemocí, Adrian to pocítoval jako jakousi spravedlnost ve stylu Starého zákona. Rozhodl se volit při příštích volbách socialisty.

Maďarské povstání

Pavol Rankov

Stalo se prvního září (nebo někdy jindy)

Brno, Host 2010

Klíčová slova: Maďarské povstání, středoevropský prostor v průběhu 20. století, ale také Československo a Izrael po druhé světové válce

Vlak dorazil do Budapešti až nad ránem čtvrtého listopadu. Už když se blížil k nádraží, věděli, že je zle. Viděli hořící domy, všude se ozývala střelba z děl. Ján ve vzduchu cítil stejný pach války, jaký si pamatoval z Palestiny.

Když vlak zastavil, cestující ustrašeně pozorovali průvodčího, který vystoupil a ptal se železničářů pobíhajících po nástupišti a kolejích. Potom se otočil k vlaku a zakřičel:

„Nem mehetünk tovább, háború van. Itt vannak az oroszok!“

„Dál nemůžeme, je válka. Rusové nás napadli!“ přeložil Ján jeho větu pro Čechy a Slováky, kteří byli ve vlaku.

Ján nechal kufr ve vlaku a vystoupil. Rozbitým průčelím hlavního vchodu uviděl po neosvětlené ulici uhánět sovětské tanky. Otočil se, aby našel nějakou jinou cestu ven.

Ve vchodových dveřích do něj skoro vrazil mladík, který nesl na zádech krvácející dívku. Měla prostřelenou stehenní tepnu. Rána nebyla ničím ovázaná. Zakřičel na mladíka, aby děvče okamžitě položil. Poslechl. Vzápětí se svalil hned vedle a funěl únavou. Ani jeden z nich neměl víc než sedmnáct let.

Ján si klekl k dívce. Kousek nad ranou jí stáhl nohu kapesníkem.

„Musíme ji rychle dostat do nemocnice, jinak vykrvácí,“ řekl.

Mladík vstal. Nedůvěřivě si Jána změřil.

„Kde je nejbližší nemocnice?“ zeptal se Ján. Zdálo se mu, že chlapec nechápe, co se mu snaží vysvětlit. Najednou mladík vytáhl z opasku revolver.

„Ty jsi Rus, přízvuk tě prozradil,“ vykřikl.

„Nejsem Rus. Jsem Čechoslovák, právě jsem vystoupil z tamtoho vlaku.

Ukážu ti doklady.“

Ján pomalu sáhl do kabátu a vytáhl odtud pas. Strčil ho mladíkovi pod nos. Využil chvíle, kdy si mladík prohlížel fotografii, a vyrazil mu zbraň. Sevřel mu ruce za zády a řekl:

„Neboj se, opravdu nejsem Rus. Jen nechci, abys na mě mřivil.“

Odstrčil ho a zvedl revolver. Když ho schovával do kapsy u kalhot, řekl:

"S tím umím určitě zacházet líp než ty. Je to československá zbraň, používal jsem ji v Haifě."

Mladík se na Jána nechápavě díval.

„Vezměme to děvče,“ řekl Ján, „nemáme už moc času.“

Na korút se bojovalo, takže museli kličkovat bočními ulicemi. Děvče položili v nemocnici hned u vchodu. Panoval tam neuvěřitelný zmatek. Všude leželi ranění, dokonce i mrtví. Lékaři a sestřičky na sebe pokřikovali. Jánovi se zdálo, že všichni jen pobíhají sem a tam a nikdo nedělá nic užitečného.

Francouzská dekolonizace

Ahmadou Kourouma

Až bude volit divá zvěř

Praha, Dauphin 2005

Klíčová slova: dekolonizace, Francie, de Gaulle

Prezident Fricassa Santos, jenž odmítal přijmout prodejné paleonigrity do mladé národní armády Republiky Záliv, se od ostatních hlav frankofonních států lišil. Jeho životní dráha byla jiná. Ostatní otcové národa a nezávislosti byli vytvořeni a dosazeni generálem de Gaullem. Fricassa Santos byl otcem národa a nezávislosti, který se vypracoval sám a sám dosáhl úspěchu. Bojoval za nezávislost a stal se hlavou státu, když nad kandidátem generála de Gaulla zvítězil ve volbách pod záštitou OSN. Nebyl vymyšleným otcem národa a nezávislosti, které vyráběla Francie a generál de Gaulle.

Po indočínské porážce a alžírské válce se generál de Gaulle a Francie dohodli, že francouzské državy v černé Africe dekolonizují. Ze zřejmých důvodů se zdálo nemožné integrovat do francouzského společenství rozvojový kontinent obývaný téměř padesáti miliony divokých černochů, z velké části primitivů a někdy i kanibalů, bez rizika, že by nakonec tyto kolonie ve střednědobém časovém výhledu kolonizovaly samotnou Francii. Taktéž nebylo možné tato rozlehlá a bohatá území na nichž se prolínaly významné investice a francouzské zájmy, ponechat napospas africkým demagogickým, nezkušeným, nedbalým a nerozvážným vůdcům. Politický génius generála de Gaulla našel uspokojivé řešení problému. De Gaulle povolil nezávislost, aniž by dekolonizoval. Podařilo se mu to tím, že dosadil a udržel prezidenty republik, kteří si nechali říkat otcové národa a otcové nezávislosti svých zemí, i když pro nezávislost své republiky neudělali nic a nebyli ani opravdovými vůdci, opravdovými veliteli svých lidí.

Projekt generála de Gaulla byl také snadno uskutečnitelný, protože už před mm francouzští bojovníci za lidská práva dosáhli jistých ulev pro původní obyvatele kolonií. Francie zrušila nucené práce, které domorodé obyvatelstvo muselo vykonávat od samého začátku kolonizace. Povolila rovnoprávnost, ale v dalších diskriminačních a rasistických nařízeních a předpisech neměnila ani čárku. Francouzské občanství formálně přiznala všem, černochům, dokonce i nahým lidem, paleonigrítům. Ve svých národních shromážděních přidělila křesla všem černým agitátorům, kteří studovali na škole William-Ponty na senegalském ostrově Gorée a kteří v čele odborů blokovali cesty, a několikrát také založili

požár. Výborným de Gaullovým nápadem byl vznik francouzské komunity s jejími černými správci, kteří byli zvyklí na život u břehů Seiny a kteří se obávali okamžitého a trvalého návratu do své rodné buše.

Vůdcové afrického lidu

Ahmadou Kourouma

Až bude volit divá zvěř

Praha, Dauphin 2005

Klíčová slova: dekolonizace, Francie, de Gaulle, studená válka, boj za nezávislost

Tito vůdcové byli zároveň vyvolenci generála de Gaulla a příliš nevybočovali z představ kolonizátorů o podřadnosti černochů, kteří jsou líní a kradou. Nový šéf vlády vybraný generálem byl nucen - někdy i navzdory svému přesvědčení, jako v Ebenové republice - proklamovat nezávislost a zároveň stvrzovat přátelství s Francií. Po slavnostním ohlášení nezávislosti šéf vlády a státu ukazoval novou vlajku, kterou mu vybrali za národní symbol, zpíval národní hymnu, kterou mu složili, dekoroval se velikou stuhou nově založeného řádu a jmenoval se prezidentem osvoboditelem, otcem národa a nezávislosti své nové republiky.

Pro novopečenou hlavu státu poslal de Gaulle taktéž letadlo Caravelle: kromě něho ještě naložila nejoblíbenější z manželek a sloužících. Caravelle je vyložila v Nice, kde celý týden ceremoniáři učili nového prezidenta, a zejména paní prezidentovou nezbytnému francouzskému umění žít, jež jim umožní se u elysejského dvora generála de Gaulla dále zdokonalovat. Hosté pak byli znovu naloženi do Caravelly a mercedesů a byli odvezeni přímo do Paříže, rovnou na elysejské nádvoří. Tváří v tvář zkoprnělému světu generál de Gaulle osobně potvrdil ve funkci demokraticky zvoleného nejvyššího státního úředníka, když jej oslovoval Vaše Excellence, pane prezidente. Gratuloval mu k jeho obezřetnému antikomunismu. Anglická královna a prezident USA - tak, jak je zavazovala studená válka - nového prezidenta přijali dle protokolu určeného hlavám států.

V New Yorku nový prezident na Valném shromáždění Spojených národů přečetl projev připravený francouzským velvyslancem při OSN. Představitelé dvou světů - komunistického a kapitalistického - jednohlasně hlasovali pro přijetí nových států do OSN a společně jim zatleskali. Po obdržení osvědčení, že je jeho země svobodná, nezávislá a že má stejná práva jako ostatní země světa, se prezident vrátil do vlasti, převzal pod svou správu guvernérův palác z koloniálního období a vyhlásil vládu jedné strany. Intelektuálové nové republiky se na žádost velvyslanců snažili vytvořit prezidentovi nějaké historické odůvodnění. Skládali hagiografie a psali básně a popěvky, které pak děti ve školách zpívaly. Slavní lidé a hvězdy showbyznysu vytvářeli a produkovali árie o tisících hrdinských činech

otce národa a nezávislosti, hotového Prométhea, hrdiny, který u hrůzostrašných kolonizátorů vydobyl nezávislost pro vlast svých předků.

A nyní začíná titánský boj otce národa a nezávislosti za rozvoj zaostalé země. Dnes už každý zná výsledek tohoto boje, jímž je neštěstí, do něhož se díky nevýslovným experimentům africký kontinent propadnul.

Che Guevara

Eva Tvrdá

Viva la revolución?

Ostrava, Littera Silesia 2011

Klíčová slova: Che Guevara, revoluce, šíření komunismu, Kuba, partyzáni

Zvěsti o smrti partyzánů se donesly k Che a jeho mužům. Nevěřili jim. Považovali je za propagandu.

Při průzkumu byli zastřeleni dva bolivijské bojovníci.

Dva bojovníci dezertovali.

Oblast prohledávalo pět set vojáků. Místní obyvatelé každý náznak pohybu partyzánů hlásili.

Večer 7. října vyrazilo sedmnáct mužů po dně rokliny porostlém vegetací k dalšímu pochodu. Bandu zarostlých vyhublých strašidel plahočících se s puškami a těžkými batohy zahlédl v měsíčním světle muž, který na opačné straně potoka pěstoval brambory. Rychle poslal svého syna na vojenské velitelské stanoviště.

Během několika hodin východy z rokle obsadili vojáci. Jejich velitel vyčkával ve výše položeném terénu.

Che své muže rozdělil na družstva. Dostali rozkaz prozkoumat úzké potoky a najít cestu z rokliny.

Jakmile vyšlo slunce, pochopili, že v terénu nad roklí jsou desítky vojáků. Stáhli se zpět a zaujali obranná postavení.

Po poledni vojáci napadli palbou předsunutou hlídku partyzánů. Vzápětí nad roklí přelétly dvě tryskové stíhačky a vrtulník.

Muži se rozdělili na ještě menší skupiny.

O několik minut později přišel Che o zbraň. Jeho M-1 dosloužila a k pistoli neměl zásobník. Vzápětí ho ochromil hladký průstřel lýtky.

Raněný Che podpíraný mužem s kulometem a s ozbrojeným mužem za zády se plahočil z rokle.

Závod na zpracování niklu

Eva Tvrdá

Viva la revolución?

Ostrava, Littera Silesia 2011

Klíčová slova: Castrova Kuba, hospodářská situace „východního“ a „západního“ bloku, čs. experti

Viktor se rozjel.

Mohutná ložiska niklové rudy na severovýchodě Kuby tvořila podle některých odhadů až čtyřicet procent světových zásob niklu. Obrovský závod v Nicaru využíval klasickou technologii vypalování rudy v obrovských rotačních pecích. Město zahalovala rudo černá oblaka kouře a prachu, která prudce kontrastovala s modrým oceánem a zelenými vrcholky kopců s bujnou tropickou vegetací. Průmysl v Nicaru pohlcoval přírodu.

Viktorova cesta začínala na úrovni moře a stoupala k náhorní plošině s borovicovými háji.

Nedaleko Nicara, v Moa, stál nový závod na zpracování niklových rud. Hypermoderní kombinát, který projektovali a postavili Američané. Vypadal jako rafinerie. Plechové kolony byly propojeny kilometry štíhlých trubek, niklová ruda se tady měla destilovat, měnit se v páru, ze které se vysrážel niklový prášek. Úsporná a čistá automatika. Bez rudo černých oblaků prachu a kouře. Jenže od chvíle, kdy ostrov opustili Američané, závod pracoval jen v minimálním provozu.

Viktorův džíp překonal náhorní plošinu a vjel do hornaté části provincie Oriente.

Americký model těžby počítal s americkými mozky a kubánskýma rukama. Když mozky zmizely, ruce nevěděly, co dělat. A na špičkovou techniku v Moa experti z východního bloku nestačili. Jemná automatická mechanika se lehce zahřtila, ucpala a porouchala. Součástky na trzích východního bloku neexistovaly. A tak špičkový kombinát v Moa pracoval jen v omezeném provozu.

Viktorovy jízdy se staly součástí nového výzkumného a učebního programu univerzity v Santiagu, programu vytvořeného ostravskými docenty.

Viktorův džíp projel obtížným horským terénem. Čekal ho už jen prudký spád ke Karibiku v jižní části ostrova.

Dcera čarodějek

Dorota Terakowská

Dcera čarodějek

Praha, Albatros 2002

Klíčová slova: totalita, 70. a 80. léta, Solidarność, lidská práva a svobody

Po pěti letech pobytu v jeskyni s druhou Čarodějkou se její schovanka naučila číst myšlenky všech živých bytostí. Musela si rovněž osvojit první zákony upravující toto umění. Už před stovkami let totiž Čarodějky vytvořily soubor pravidel, který obsahoval mimo jiné zákaz čtení myšlenek k dosažení vlastního zisku nebo způsobení křivdy. Děvčátko tato omezení rozčilovala, ale muselo se s nimi smířit.

„V naší bývalé Magické akademii musely být všechny odvěké zákony dodržovány,“ dodala Čarodějka při pohledu na nespokojený výraz své schovanky. „I ty nejschopnější žačky, které se je pokusily proti naší vůli porušit, byly z akademie vyloučeny a třináct nejstarších sester jim navždy odebralo magickou schopnost. Místo pomáhání lidem by jim totiž mohly ubližovat.“

Děvčátko dále zdokonalovalo už získané dovednosti. S mimořádným zájmem lovalo ze šumu nejvyšších stromů zprávy z nejbližších městeček a vesnic. Nikdy nebyly veselé a pořád se opakovaly. Bývalým obyvatelům svobodného Velkého království plynul život v nouzi a utrpení. Lidé, na které se soustředila pozornost Nájezdníků, putovali do vězení, odkud se už nikdy nevraceli do svých domovů. Jejich rodiny, zničené bolestí, se s tím rychle smířovaly, protože jim nikdo nemohl pomoci. Jediným paprskem naděje byla Píseň jediná a v ní skrytá víra v návrat svobody - svatá a nezlomná víra. Nebylo tedy divu, že navzdory hrozným trestům za její zpívání se vždycky našel někdo, kdo předával její slova dětem, sousedům, přátelům. Tak přecházela z pokolení na pokolení.

„Moc bych chtěla tu Píseň poznat,“ vzdychalo nenapravitelné Děvčátko. Bez pomoci a souhlasu Čarodějky se zatím nedalo nic dělat; žádný pták ani strom jí nechtěl sdělit ta tajemná a vytoužená slova.

„Ale až vyrostu, pak žádná Čarodějka nebude mít právo mě řídit,“ zlobila se v duchu. Čarodějka na ni pohlížela úkosem a nespokojeně vrtěla hlavou. Jen jednou, když myšlenky Děvčátka byly příliš odbojné a zlobné, Čarodějka je přečetla a řekla klidně:

„Nikdy neobsáhneš celou kouzelnickou, magickou vědu. Znalosti, které mělo třináct starších sester. Já jsem jedna z nich, jedna z mála, které přežily. Ne-

vychováváme z tebe Čarodějku a za několik let tě přestaneme řídit. Kéž by ti ta samostatnost prospěla ... "

Velké království

Dorota Terakowská

Dcera čarodějek

Praha, Albatros 2002

Klíčová slova: totalita, svoboda, práva, režim

Velké království vzniklo z několika desítek dříve znepřátelených zemí, ovládaných ctižádostivými knížaty, která vyvolávala místní války. Uplynulo mnoho let, než si knížata uvědomila, že proti růstu divokých kočovných kmenů na východě se musí sjednotit a vybrat ze svého středu jednoho krále. Posvátná magie a Svaté místo pomohly vybrat z knížat nejmoudřejšího vládcce, těšícího se všeobecné úctě. Právě on dokázal sjednotit znepřátelené státečky a vytvořil Velké království. Se souhlasem všech poddaných, včetně knížecích rodů, se vláda ve Velkém království stala dědičnou a přecházela z otce na syna nenarušeným rytmem celá staletí. Potomek mužského pohlaví z královského rodu, kterého určilo Svaté místo, přijal po dovršení plnoletosti jméno Luil - tak totiž znělo rodové jméno otců. Posledním byl Luil XXIV.

Každý ze čtyřadvaceti postupně vládnoucích velkých králů zdokonaloval vládu ve své zemi. Luil I. například dokázal v království odstranit hlad, trápící neustále okolní národy, protože se špatně staraly o půdu, Luil IV. zase vytvořil moudrý a spravedlivý zákoník, jehož zásluhou obyvatelé ve Velkém království brzy neznali zločiny, vraždy a lidské křivdy. Luil X. si vážil lékařů. Přivedl k rozkvětu medicínu, takže byla zvládnuta většina do té doby nevyléčitelných nemocí, vymizely epidemie a královi poddaní se těšili výbornému zdraví. Luil XIII. byl mimořádným vládcem: zajistil královskou ochranu ženám nazývaným Čarodějky, které byly pronásledované, protože měly magické schopnosti, a musely se proto skrývat v horách a lesích. Do té doby byla chycená Čarodějka upálena na hranici nebo vhozena do jezera s velkým kamenem na krku - ale král Luil XIII. jim poskytl glejty nedotknutelnosti. Byli to však nejdříve samotní královští poddaní, kteří začali chránit Čarodějky před upálením, protože poznali, že jsou velmi prospěšné. Luil XIII. musel pouze naučit úctě k Čarodějkám své rytíře, techniky a učence. Ti se totiž dlouho vzpouzeli uznat „pověry“. Luil XIII. zašel tak daleko, že vytvořil Magickou akademii, která vychovávala děti s nadpřirozeným talentem (zpravidla šlo o dívky). Tyto děti dokázaly zaříkávat počasí, čistit studny, léčit některé nemoci, pobývat beze strachu mezi šelmami. V Magické akademii, kde je učily Čarodějky, zdokonalily své umění a někdy dosáhly Nejvyššího zasvěcení.

Král Luil XIX. věnoval péči učencům i umělcům, takže věda a umění dosáhly nevídaného rozvoje, kterému nezabránily ani nepřítel královských rádců a hodnostářů, ani jednostranný pohled techniků a omezený rozum některých rytířů.

Největší zásluhy o stát však měl král Luil XXIII. Ze starých kronik a dějin věděl, kolik křivd a neštěstí přinášely poddaným ničivé války mezi zneprátenými státy. Zrušil tedy ve svém království rytířský stav, přikázal zakopat všechny meče, šavle, luky i ostatní zbraně. Od všech poddaných si vyžádal přísahu, že se už nikdy nezúčastní žádné války. Většina poddaných s radostí králův příkaz splnila a Den zakopání zbraní se od té doby stal významným svátkem, slaveným každého roku na jaře.

Vládou krále Luila XXIII. končila kronika Velkého království, kterou Dítě četlo, občas znuděně a se zíváním (pokud se mluvilo o hospodářství a právních nebo technických řešeních), jindy zase s vykulenými očima, když se mluvilo o péči, kterou Luil XIII. věnoval Čarodějkám.

„Škoda že už je konec pohádky," vzdychlo Dítě, když kapitola s názvem Krátké dějiny Velkého království skončila a začala nová, nazvaná Magická medicína.

„To nebyla pohádka," odvětila Čarodějka.

„Co tedy?"

„Zase jsi nečetlo pozorně," pokárala je Čarodějka. "To je skutečná historie."

„V tom případě bych chtělo žít v tom Velkém království," vzdychlo Dítě zasněně.

„Žiješ v něm, i když o tom nevíš," řekla krátce pěstounka.

„Chceš snad říct, že toto místo je Velké království?" zasmálo se Dítě.

„Toto místo, kde musíme neustále prchat před ozbrojenými rytíři, kde nemáme opravdový dům a kde jsem neviděla žádný palác?"

„Ano," odpověděla Čarodějka klidně. „Toto místo, kde jsou všichni chudí a mnozí hladoví, kde neposlušné odsuzují k smrti a podezřelé z neposlušnosti štvou jako divou zvěř, bylo kdysi Velkým královstvím."

„Lžeš ... ," řeklo Dítě nedůvěřivě.

„Nelžu, jen to bylo velice, velice dávno. Přesně před sedmi sty šedesáti pěti lety zmizelo Velké království z map tohoto světa. Přestože je tomu tak dávno, že by si to už nikdo neměl pamatovat, většina jeho dnešních obyvatel nosí ve svých srdcích na ně hlubokou vzpomínku. Převzali ji od svých dědů, pradědů a prapradědů. Nepoznali Velké království, a přesto na ně vzpomínají."

„Taková vzpomínka musí bolet," řeklo Dítě dospělým tónem, jakým

ostatně mluvilo často. „Možná by bylo lepší nevzpomínat, pak by se žilo lehčeji.“

„Ano,“ odvětila Čarodějka, "bez této vzpomínky se žije lehčeji, s ní mnohem hůř, ale zato se žije moudřeji a pravdivěji. Je to vzpomínka hořká, ale hrdá.“

Na hradě plném bláznů

Vladimír Škutina

Na hradě plném bláznů

Praha, Naše vojsko 1990

Klíčová slova: Svobodná Evropa, totalita, politický vězeň, Státní bezpečnost, špi-on

Pro větší názornost říkali někdy bachaři našemu miniodděleníčku „Škutina a ty druhý“. Nebylo to proto, že bych snad byl prominentnější vězeň než ostatní, ale mé jméno znali z televize, zatímco jména ostatních si moc nepamatovali a na mne kvůlivá „Prezidentovu vězni“ měli mimořádnou žízeň.

Celý kriminál tedy v tom okamžiku věděl, že „Škutina a ty druhý“ nedostali oběd. Nebylo se proto co divit, že tak perfektně informovaná rozhlasová stanice, jako je Svobodná Evropa, to druhý den hlásila. Nezlobil jsem se pro to na své kolegy a přátele v Mnichově, ale tentokrát - jakož i mnohokrát jindy - to snad v dobré vůli přehnali. Ohlásili, že „Vladimír Škutina je na hradě nelidským způsobem týrán hladem“. Nehledě k tomu, že to byl šok pro mou rodinu, již se to nejméně ve stovce telefonátů doneslo, zavdala tato zpráva Svobodné Evropy, citovaná řadou západních tiskových agentur, podnět i Státní bezpečnosti, aby hrad navštívila a podrobila mě (Jaká logika!) výsledku, odkud zpráva pramení.

A do toho přišla druhá bombička - Die Welt otiskly mou fotografii, pořízenou sice amatérsky, ale dost poznatelně, jak stojím v muklovském oděvu s ešusem na druhém nádvoří hradu. Fotografie politického vězně z vězení je v komunistickém režimu něco tak nepředstavitelného, že by si spíš čtenář představil fotografii sovětského kosmonauta, zveřejněnou před startem, než vězně v komunistickém kriminále. Leč byla to má fotografie, byl jsem to já, vymundýrovaný k obrazu nejproklínanějšího mukla konsolidovaného Husákova režimu, a stál jsem skutečně na nádvoří hradu, o kterém si nejbdělejší konsolidátoři v Praze mysleli, že je to nejlépe strážovaná pevnost ze všech spřátelených totalitních států.

Uprostřed pracovní doby mě předvedli k výsledku na pentagon. Zdůrazňuji, že to bylo uprostřed pracovní doby, neboť výslech trval dlouho do odpoledne a já pak celý týden zameškanou pracovní dobu musel nadělávat, sice bych byl jinak přísně potrestán „dírou“ neboli „korekcí“ neboli zvláštní izolací na celodenním uzavřeném oddělení - což byl oficiální název této nelidské středověké mučírny, o níž bude ještě mnohokrát řeč.

Bachaři, pověření vyšetřením té delikátní záležitosti, byli tentokrát v civilu. Snad aby podtrhli tajnost, důvěrnost a přímo špionážní charakter mimořádné události. Všichni zúčastnění, zblblí dlouholetým školením na téma bdělost a ostružinatost (nebo ostražitost? - už ani nevím, už se mi ty pojmy pletou!), byli posedlí špiónmáním a každý z nich snil o docela malinkém špiónkovi, kterého by on sám, ještě před předčasným penzionováním, docela sám on jediný odhalil. Podle toho také výslech se mnou vypadal.

Na stole ležely noviny titulní stránkou vzhůru. Písmena DIE WELT vystupovala do místnosti jako časovaná puma.

„Znáte to?“ zeptal se bachař, který tomu náčelníkoval, a podíval se trimfálně po tvářích svých soudruhů, jaký dojem jeho rafinovaně položená otázka zanechala.

Odpověděl jsem po pravdě, že to neznám. Bachař zaironizoval, že abych se nedělal, a pak se vážně zeptal, jako by to nevěděl, které noviny čtu. Zas po pravdě jsem mu odpověděl, že si společně na cele předplácíme Rudé právo, a pokud páni vychovatelé shledají, že v něm není nic závadného, dají nám ho ke čtení. A to že je veškerá periodická tiskovina, kterou čtu.

(Když jsem byl později znovu v téže věci vyslýchán Státní bezpečností a neopomněl jsem zdůraznit, že bachaři na hradě světoznámě proslulí svou absolutní mozkovou tupostí a blbostí, cenzurují dokonale zcenzurované Rudé právo, bylo mi to vysvětleno, jako že v tomhle státě už není na nikoho spolehnutí a bdělosti že není nikdy dost, k čemuž pražský vyšetřovatel mezi zuby prohodil, že Hanáci byli vždycky volově, čímž si proti sobě popudil své lokálně patriotické soudruhy z olomoucké pobočky.)

„Umíte číst západoněmecky?“ zeptal se bachař, který náčelníkoval tomuto vyšetřování. Měl jsem na jazyku že umím číst nejen západoněmecky, ale i dederónsky, ale protože mě hned napadlo, že bachař určitě neví, že DDR je totéž co NDR, že tam mluví německy a on německy neuměl ani blafnout a já včas pochopil, že vysvětlovat takovému individuu, že Dederóni hovoří stejnou řečí jako kancléř Brandt, by bylo šílené zdržení, které bych musel namáhavě napracovávat, přisvědčil jsem, že umím číst západoněmecky, jako jsem chvíli nato rovněž přitakal, že umím číst i švýcarsky, když mi byl předložen výtisk Neue Zuercher Zeitung, kde přetiskovali informaci, že jsem na hradě nelidsky týrán hladem.

Přiznání, že umím číst západoněmecky, se už téměř rovnalo polovičnímu odhalení špióna, diverzanta a agenta cizí rozvědky. Bachař složil německé noviny tak, abych náhodou nepřečetl nějakou podezřelou informaci či zprávu, a složené

jak papírovou vlašтовku, aby vzhůru čněl pouze můj obrázek v muklovském a vysvětlující text, je položil přede mne.

Měl jsem na tom obrázku značnou ránu. Tak nějak asi vypadal trestanec Šejba z povídky Jaroslava Haška, když šel za knedlík ministrantovat. Jinak byla reprodukce kupodivu jasná, čistá a snímek, z něhož byl štoček kopírován, musel dělat opravdický fotograf. I laik musel poznat, že to je fotografováno teleobjektivem z nadhledu, tedy z oken chodby naproti kuchyni. Přesto se mě bachař zeptal, jestli nevím, co to je. Odvětil jsem, že to vypadá, jako by to byla fotka nějakého vězně.

„Správně,“ přitakal a kladl dál nebezpečně rafinované otázky. Chtěl vědět, jestli nevím, kterého vězně je to fotografie. Chvilku jsem si reprodukováný obrázek v novinách prohlížel, jako bych váhal, a pak jsem usoudil, že to vypadá, jako bych to byl já. Mé sebeodhalení bachaře uspokojilo do té míry, že začal blaženě pomlaskávat. Znělo to však, jako když se pomlaskává na chrápajícího spáče. Jiný bachař, známý tím, že usnul vestoje a přitom si slintal na klopky své důstojnické uniformy, to vzal vztahovačně na sebe a ohradil se, že přece nespí. Tím odvedl pozornost bachaře, který náčelníkoval, takže onen zapomněl, na co se ptal, a po chvilce trapného mlčení se zeptal, kdeže jsme to přestali. Dovolil jsem si připomenout, že jsme přestali u toho, jak pan kapitán řekl, že přece nespí. Náčelníkující bachař řekl „Správně,“ ale už ho nenapadlo, aby se tedy ospalého kapitána otázal, kdeže jsme to přestali, když tedy nespal. Jeho těkající zrak padl na fotografii na stole a asi se mu rozsvítilo, protože pravil: „Aha.“ A pak se zeptal, jestli náhodou nevím, kde se tu ten obrázek vzal. Domnívaje se, že má totální sklerózu, odpověděl jsem, že tam ten obrázek na stůl položil on. Budťo mu nedošlo, že si z něho dělám šprtouchlata, nebo mu to bylo jedno. Trpělivě mě uvedl na správnou cestu - že nemyslel, jak se obrázek ocitl na stole, nýbrž jak se ocitl v západoněmeckých novinách.

„To, prosím, nevím,“ řekl jsem, a když jsem viděl, že jsem mu asi moc nepomohl, dodal jsem, že ho tam asi někdo poslal. Bezelstně mě ujistil, že na to přišel i sám, ale že by ho zajímalo kdo.

Rozhovor byl nesmyslný nejen svým obsahem, ale i jádrem problému, poněvadž náčelníkující bachař si snad doopravdy myslel, že jsem se fotografoval sám se samospouští a že jsem pak snímek poslal po cvičeném poštovním holubu či jiném neprokádrovaném elementu, nepřejícímu konsolidačnímu procesu zdravého jádra strany.

Máničky

Jan Pelc

A bude hůř...

Praha, Panorama 1990

Klíčová slova: máničky, underground, policejní zásah, násilí, svoboda projevu

Samozřejmě že náš plán byl utopie. Od Boučků na nádraží je to flák, který normální člověk nemůže ujít jen tak. Do Žatce jsme dorazili, až když slavnosti dávno začaly.

„Skočíme první na Střelák a zjistíme situaci, vloni nechťeli máničky pouštět. Lavice jel z Mostu už v oblečku a na bráně mu řekli, aby vyhulil i s kvádem. Máničky neberou.“

Pamětník Marabu to má v malíčku.

Na Střeláku je narváno. Loňsko platí zřejmě i letos. Daly by se určovat i stoly podle národnosti: Chomutováci, Tepličáci, Pražáci, Plzeňáci a další bandy, které neznám. Paráda. Všichni se nedostali na náměstí.

Vlasy opět neberou.

Dali jsme si tykadlo.

Do hospody vlezl fízl. Na rameni se mu třpytí plukovník.

„Můžu si přisednout?“ ptá se Marabu.

„No, jestli se nebojíte ... „

Protáhl ksicht a dal si pivo a párek. Pomalu do ticha putyky dožral, pak se zvedl.

„No, pomalu vycházejte jeden po druhém. Vrchní, všichni tady platěj.“

Pingl naběhl a začal kasírovat. Další tykadlo už nešlo vyšašit. Josef se stáhnul a zaplul do kuchyně. Chvilí bylo slyšet nějakou hádku, ale pak to ztichlo. Začali jsme vycházet před hospodu. Fízlové z vlastních těl utvořili uličku, podepřenou obludnými psy. Na konci čekaly jak tlama ryby dveře autobusu. Od každého spolkli občanku a nechali nastoupit. Konečně jsme byli všichni. Autobus se rozjel a projel Žatcem směrem na Nechranice. Asi pět kilometrů za městem zastavil a vyprskl první dávku lidí do polí. Měli jsme s Bejbinou a Špínou kliku. Naše občanky ležely navrchu, a tak nás vyšoupli už před Chabanama.

V hospodě u cesty asi kilák od invaze už seděla kupa lidí.

„Vodkaď, vodkaď?“ kvokali jak slepice.

„Asi kilák jsme museli zlomit,“ pochlubil se Špína.

„Čuráku,“ usadilo ho osazenstvo. „My to táhneme až z Nechranic, tam vyhazují poslední dávku. Autobus už funguje od sedmi ráno. Nohy máme nadranc, ale jdeme zpátky, ne?“

Mohutný hospodský "jó" mu odpovědělo.

Asi za hodinku jsme už zase seděli na Střeláku. Lidí pomalu přibývalo. Přijel autobus. Zase jsme se stlačili jak sardinky do pojízdné bedny a pomalu vyjžděli z města králů.

„Na na ná na, na nána,“ spustil někdo vzadu nápěv Sabatů. Všichni se hned připojili. Fízlové vedle řidiče nervózně vyskočili a jeden z nich vytáhl i bouchačku.

„Ticho! Bude ticho, nebo použijeme násilí!“ řval vyděšeně. Autobus se rozesmál.

„Ticho!“

Autobus hodil blinkr a vyhnul se obrovskému chumlu lidí, kteří táhli zpátky na Žatec.

„Zastav,“ poručil vrchní fízl.

„Vememe jim občanky, každému pak padesátku. Napoprvé,“ přikázal mužstvu. Vyběhli z autobusu. Roztáhli se do rojnice, ale máni nečekaly.

Rozběhly se po polích.

„Občanky!“ zařval Špína a sebral pakl psích knížek z palubní desky vedle řidiče.

„Naval je!“ zavelel řidič a chtěl zavřít dveře. Kluk vedle Špíny ho sejmul pěstí. Vyběhli jsme před autobus. Špína vyřvával jména a rozhazoval občanky. Vyšlo to akorát. Když rozdál poslední, fízlové se otočili a hnali si to k autobusu. Pozdě. Dav uháněl do polí ďábelskou rychlostí.

Zvedli jsme se a přes pole dorazili do Žatce. Na Střeláku jsme stihli jedno pivko a už tu byli zase.

„Platit a padat. Fofr, nemáme čas,“ poručil si poručíček.

„Jakým právem?“ zeptala se hospoda.

„Kdo to řekl, ať sem jde.“

Blondák se zvedl a přišel k němu. Hospoda mlčela. Blondák se otočil a hodil mezi nás výmluvný pohled plný strachu. Zvedli jsme se všichni jako na povel.

„Taky já jsem to řekl, taky já, taky já!“ řvali jsme a blížili se k fízlovi.

Zmizel a do hospody naklusali machřící v kožených kvádrech. Ti už se na nic neptali. Dřív než jsme se stačili ozvat, byli jsme narváni do autobusu. Tentokrát jsme měli smůlu. Vyprskl nás až deset kiláků za Žatcem.

Auto

Harry Crews

Auták

Praha, Argo 2007

Klíčová slova: automobil, ekonomický růst, reklama

„Víš moc dobře, proč jsem tady,“ řekl Herman tichým, vyrovnaným hlasem. „Mluví se o tom v televizi, v rádiu i ve všech floridskejch novinách.“

I když Herman mluvil tiše a vyrovnaně, ozývala se v jeho hlase pýcha a Klidás nemohl za nic na světě uvěřit, že takhle mluví jeho syn.

„Ty jseš na to pyšnej, chlapče?“

„Kdybych se za to styděl, tak bych tu asi neseděl,“ odsekl Herman nečekaně jízlivě.

„Zbláznil ses, Hermane? Vlezlo ti snad něco do hlavy, že děláš takový kraviny? Jestli jo, stačí říct a já udělám všechno, co bude v mejch silách, abych ti pomoh. Mám právo to vědět.“

„Nevím, na co máš právo, táto, ale vím, že je mi třicet a že jsem nikdy nic nedokázal - vůbec nic. Celej život dřepíme na hromadách zrezivějeh vraků, a nic z toho. Jenže teď mám konečně nějaký cíl.“

„Tak to si rád poslechnu, synku. Jakej máš teda cíl?“

„Konečně mám nějaký cíl. Konečně můžu něco dokázat.“

„Ale proč, pro Boha živýho? Proč vlastně chceš ... proč chceš ... „

„Proč ... chci... sežrat... auto?“ vyslovoval Herman pomalu, jako by si jednotlivá slova vychutnával. „Tak já ti to teda povím. Protože auto je podstatou Ameriky.“ Odmlčel se a pak pomalu pronesl: „Sežeru ho, protože existuje.“

Jenže tohle už Klidás slyšel v televizních reklamách a četl ve Floridském zpravodaji. Okamžitě poznal, že Herman lže. A pokud nelže, tak aspoň neříká pravdu.

„A až dobaštíš ten auták, pustíš se do stromu?“

„Cože?“

„Pustíš se snad do stromu? Sežereš strom jenom proto, že existuje? Dyt' to má úplně stejnou logiku.“

Herman se na Klidáse u mavericku laskavě podíval. „Táto, prosím tě, jak vůbec můžeš něco takového říct? Dyt' víš, že je to něco úplně jinýho. Jak můžeš mluvit jedním dechem o stromech a o autech?“

Mávl rukou do ulice a prohodil: „Podívej se dolů. Jenom se podívej.“

Forsythova ulice byla čtyřproudová jednosměrka vedoucí na západ a troubící, hlučící auta ji před chvílí přímo pod nimi úplně ucpala. Částečně za to mohl víkend a částečně také dav lidí, kteří se už nevešli na chodníky a vzhlíželi k Hermanovi. Ať tak nebo onak, auta trčela na místě, řvala a vypouštěla hustá oblaka výfukových plynů.

„Dole není jedinej strom,“ prohlásil Herman suše. „Není tam jeden jedinej strom. Všecko je to o autech.“ Položil ruce na kolena a zhluboka se nadechl, až se mu nadmula hrud'. „Cítíš to?“

„Cítíš to?“

Venku se vznášel modrý opar. Celý den bylo zataženo, inverzní poklička dusila život ve městě a tlačila vydýchaný vzduch i zplodiny z túrovaných benzínových motorů zpátky do ulic. Klid'as si pomalu s hrůzou uvědomil, že se to Hermanovi líbí - jemu se ta dopravní zácpa líbí. On si v těch štiplavých, palčivých výparech ze stovek kouřících výfuků libuje!

Jako by právě zjistil, že se jeho syn rád potlouká kolem veřejných záchodků a čichá k mísám nebo potají pojídá hovna. Kdo by si byl pomyslel, že to takhle skončí? Kdo by si byl pomyslel, že to takhle může skončit? Klid'as si vzpomněl na první auto, které kdy v životě viděl. Bylo vysoké, hranaté, s otevřenou kabinou a celé se blýskalo. Dělalohromný randál, to dá rozum. Ale všude panovalo takové ticho, že i ten hluk byl nádherný a výjimečný právě proto, že ho stvořil člověk. Taky hodně čoudilo, ale ten kouř byl příjemný jenom v tom nedotčeném, průzračném a takřka křehkém vzduchu tehdejšího světa.

Obchod

Thomas Brussig

Na kratším konci ulice

Praha, Odeon 2001

Klíčová slova: marxismus-leninismus, výhody států sovětského bloku, ekonomická situace v době studené války, Východní a Západní Německo (Berlín)

Poznámka: mladíci Olaf a Udo jsou v románu označováni jako tenOlaf a tenUdo, kteří přechodně bydlí u Kruppischů. I když toto označení ve vlastní ukázce nemá význam, bylo ponecháno v rámci souladu s originálem – románem.

Ne, nikdo opravdu nemohl tušit, že tenOlaf a tenUdo chtějí vyvolat světovou komunistickou revoluci. Uminili si, že budou na hraničním přechodu na Sluneční třídě agitovat západoberlínské automobilisty, aby ze samého nadšení pro socialismus udělali v Západním Berlíně revoluci. TenOlaf a tenUdo byli o svém podnikání tak přesvědčeni, že vsadili na vítězství světového komunismu během příštích deseti dnů dokonce dvacet marek. Problém byl jen v tom, že všechno zosnovali ve stavu mezi jedna celá dvě a jedna celá šest promile. TenOlaf a tenUdo seděli se svou okresní delegací v hospodě, popíjeli a diskutovali nejdříve o politice obecně a posléze o tom, jaké má světová komunistická revoluce šance na vítězství.

„Když budou pracující vědět, jak to u nás opravdu vypadá... , povstanou proti vykořisťovatelskému zřízení!“ volali tenOlaf a tenUdo. Když už jeden šišlal a druhý šilhal, vydali se sami k hraničnímu přechodu na Sluneční třídě, kde zastavovali luxusní mercedesy, řidiči museli vystoupit, a pak tenOlaf a tenUdo prováděli to, co si představovali jako agitaci: vychvalovali Zápaďákům výdobytky socialismu.

"BEZPLATNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA!"

"BEZPLATNÉ ZDRAVOTNICTVÍ!"

"STABILNÍ CENY!"

I jim samotným to připadalo absurdní. Už to chtěli vzdát. Ale když Olafovo zvolání

"NÍZKÉ NÁJMY!"

jeden řidič mercedesu vzpurně doplnil slovy „V průřevých bytech!“, chlapci se zradikalizovali. Všechny řidiče, kteří chtěli zpátky na Západ, donutili, aby nejdřív zazpívali revoluční písně. TenOlaf hlasitě předzpěvoval a trpělivě udával takt, zatímco tenUdo zastrkoval do hvězdiček na mercedesech papírové vlaječky.

Kolem půlnoci sbor sestávající z deseti Západoberlíňanů statečně zpíval *Avanti popolo* a mával

do taktu vlaječkami NDR, když však revoluční píseň dozpívali a ten Olaf začal vykládat o revoluci, jeden Západoberlíňan mu skočil do řeči: „Lidi, já sem fakt hrozně pro revoluci. Ale vod momentu, kdy sem uviděl ten krám se zeleninou támhle na rohu, moje revoluční nadšení vopadává. Já vím, že máte sušenou zeleninu do polívky po celej rok. To je skvělý!“

Za chvíli dorazili dva zdravotníci, nasadili Olafovi a Udovi svěrací kazajky a odvezli je.

Událost měla jako vždycky dohru. Kuppischovi byli předvoláni k „podání vysvětlení“ na policejní prezídiu. Nebyli však z incidentu obviněni, ačkoliv u nich byli Olaf s Udem ubytovaní.

Paní Kuppischová mohla dál doufat, že se Miki dostane do Rudého kláštera. Avšak funkcionář, který dal Maria vyhodit ze školy, chtěl „našemu člověku na Sluneční třídě“ ukázat, že na takovou událost orgány příslušně zareagují. A tak byla v obchodě Ovoce a zelenina na rohu rázem úžasná nabídka zboží.

Soudruhovi svítilo, že první i poslední, co každý Západoberlíňan v NDR vidí, je obchod se zeleninou, kde skoro žádnou zeleninu nemají. Leda sušenou zeleninu do polívky po celej rok. To byl fakt. A tak měl na Východě existovat jeden obchod se zeleninou, který by se vyrovnal západním, a zelenina by tam navíc byla levnější. Funkcionář se o to osobně staral, a to tak energicky, že už téměř neměl čas číst nepříteli. Za několik týdnů mělo zanedbané zelinářství vynikající nabídku zboží. Nicméně pak nastala situace, s níž nikdo ze soudruhů nepočítal. Rychle se totiž rozkřiklo, že na kratším konci Sluneční třídy je senzačně zásobený obchod. Rozkřiklo se to úplně automaticky, když se totiž lidé potkali, bylo skoro ustálenou frází reagovat na sdělení „Byl jsem nakoupit!“ větou „A co měli?“ Po několika dnech byl obchod se zeleninou na Sluneční třídě vyloženě slavný, přímo legendární. Tvořila se před ním fronta, která byla pořád delší a delší.

První a poslední, co obyvatelé Západního Berlína z NDR viděli, byla tedy dlouhá, velice dlouhá fronta...

Ne, takhle si to soudruh opravdu nepředstavoval. Dal obchod okamžitě zavřít a přemýšlel, jaké zboží existuje výhradně v NDR. Dospěl k názoru, že právě to se musí v zelinářství prodávat. Ve svých nejdůležitějších snech soudruh viděl, jak před novým obchodem stojí ve frontě davy Západoberlíňanů. Nakonec dostal rozhodující nápad, ale držel ho v tajnosti.

Obchod se začal přestavovat, výlohy byly zakryté látkou a nikdo ze Sluneční třídy nevěděl, co se bude v obchodě prodávat. Přirozeně kolovaly různé

fámy. Prý obchod, kde se budou prodávat věci, které na Západě nejsou - co by to tak mohlo být? Nakonec se lidé přiklonili k verzi, že se tam bude prodávat pouze exportní zboží: kytary, vánoční pyramidy, pivo Wernesgrüner ...

Při otvírání obchodu se Sluneční třída černala lidmi, kteří si dělali velké naděje a měli s sebou spoustu peněz. Když byly konečně odhaleny výlohy, uviděli sovětské vlajky, vlajky NDR, Honeckerovy portréty, rudé karafiáty, svazácké košile, pionýrské bubínky a pionýrské znaky. Všechno ve všech velikostech a způsobech provedení. Důsledkem bylo, že ještě téhož dne bylo na příslušném úřadě podáno sedm žádostí o vystěhování. „Furt neteče voda a nic není k dostání, akorát ty komunistický kravíny,“ rozčiloval se jeden z žadatelů, který byl jako pan Kuppisch řidičem tramvaje.

Obchod však kupodivu neměl vůbec špatný obrat, zvláště v pozdějších letech, kdy byla částka, která se na hranici musela vyměnit, tak vysoká, že Západáci nevěděli, za co by východní marky utratili. Mnozí tak využili poslední příležitosti k utracení peněz a kupovali papírové vlaječky a jiné kuriozity.

Diskusní příspěvek

Thomas Brussig

Na kratším konci ulice

Praha, Odeon 2001

Klíčová slova: citáty/ hesla marxismu-leninismu, demokracie, NDR

Do školy v Berlíně chodí s chlapci krásná Miriam. Chlapci se pokouší získat její obdiv, aby s ní mohli chodit.

Jednou, když byl skutečně v průšvihů, se Miki přece jen pokusil upoutat Miriaminu pozornost. Průšvih spočíval v tom, že mu napařili diskusní příspěvek. Jeho kamarád Mario odstranil v hesle STRANA JE PŘEDVOJ DĚLNICKÉ TŘÍDY, které bylo velkými písmeny vyvedeno v hale školy, na jistém místě písmeno T. Maria někdo udal. Takový práškač, který donáší na každého, se vždycky najde. Bohužel měl Mario už tolik vroubků, že mu při posledním průšvihů, a to byl přistižen jen při kouření, bylo jasně řečeno:

„Ještě jednou něco takového, a je konec.“

A nyní to tedy byl konec - ať už to znamenalo cokoliv. Mario chtěl maturovat, nebo se aspoň dostat na

učební obor automechanik, ale najednou mu kynula jen kariéra zedníka, obráběče kovů nebo taviče. Miki však vzal jako Mariův přítel odstraněné písmeno na sebe. Možná v tom hrálo roli i to, že právě probírali Schillerovu baladu Rukojmí. Zcela určitě by se ale Miki rád těšil pověsti opovázlivce. A zrušit písmeno v komunistickém hesle byl opovážlivý čin. Bohužel ani Mario ani Miki nevěděli, že autorem hesla je Lenin. A tak byl pachatel obviněn podle následující logiky:

Kdo uráží Lenina, uráží stranu. Kdo uráží stranu, uráží NDR. Kdo uráží NDR, je proti míru. A kdo je proti míru, s tím se musí zatočit.

A jak to vypadalo, Miki Lenina urazil. Proto mu ředitelka, která byla postižena jménem Erdmute Liniffelingová, napařila diskusní příspěvek.

Diskusní příspěvky byly velkým trestem, i když to vlastně byla velká čest, Nikdo diskusní příspěvek nechtěl. Každý se vymlouval. Přitom to muselo vyznít, že by fakt opravdu rád, ale bohužel mu v tom brání nepříznivé okolnosti.

„Mám trému před tolika lidmi.“ - „Určitě se najdou lepší.“ - „Nenapadá mě nic, co by bylo dost závažné.“ - „Neumím mluvit.“ - „Nemám čas, abych se připravil, moje máma je nemocná.“ - „Měl jsem diskusní příspěvek už loni.“ - „Hrozně chraptím.“

Miki se však vymlouvat nemohl. Prohřešil se, a tak musel projevit lítost. Měl si připravit diskusní příspěvek s názvem „Co nám dnes říkají citáty z klasiků marxismu-leninismu“.

Miriam dosud neměla s Mikim nic společného. A Miki se bál, že jestli ho poprvé vezme na vědomí právě při tomhle diskusním příspěvku, bude pro ni jednou provždy „ten s tím komunistickým projevem“. Miki musí zařídit, aby si ho Miriam všimla ještě předtím. Takže to byl Mikiho průšvih.

Zbývalo mu čtrnáct dní a do té doby měla taky být školní diskotéka. Školní diskotéka se konala vždy v prvních týdnech školního roku, kdy ještě nikdo neměl tolik špatných známek, aby mu museli diskotéku zakázat. Přesto tam nikdy nebyla ta správná nálada, diskotéka totiž končila v devět a jen poslední půl hodiny bylo ve školní hale šero jako na normální diskotéce. Miki přesto považoval školní diskotéku za jedinou vhodnou příležitost, kdy se může u Miriam prosadit.

Existencialistka

Thomas Brussig

Na kratším konci ulice

Praha, Odeon 2001

Klíčová slova: existencialismus, demokracie, pas, cestování do zahraničí, svoboda projevu

My jsme žádné cestovní pasy neměli, pohraničnickům východního bloku jsme se prokazovali občanským průkazem a lístkem, který se jmenoval „cestovní doložka pro bezvízový cestovní ruch“. Většina lidí doložku dostala, ale ne všichni. Existencialistku přistihli na knižním veletrhu v Lipsku při krádeži západoněmeckého výboru esejů Simone de Beauvoir, což byl pravděpodobně důvod, proč následující léto nesměla vyjet z NDR. To bylo hloupé zvláště pro Maria. Ostříhal si totiž speciálně kvůli tomu vlasy, protože se doslechli, že muže s dlouhými vlasy nepouštějí ani do socialistických států. Teď sice výjezdní doložku dostal, ale existencialistka ne, a co se účesu týká, klesl Mario opět až na samé dno.

Horolezec

Thomas Brussig

Na kratším konci ulice

Praha, Odeon 2001

Klíčová slova: cestovní pas, svobodný svět, práva občanů, cestování v zemích východního bloku

Sabina měla momentálně kluka, který byl horolezec. Jmenoval se Lutz. Lutz měl na překračování státních hranic vlastní metody a nemusel čekat sedmdesát milionů let, ani jen polovinu té doby. Když si Lutz se Sabinou balili batohy před cestou na Sibiř, měli Kuppischovi včetně strýce Heinze příležitost vyslechnout Lutzovu přednášku na téma, jak lze cestovat hodně daleko i bez pasu. Pan Kuppisch nevěřil, že by se Sabina s Lutzem mohli dostat do Sovětského svazu, a už vůbec nevěřil, že by se dostali na Sibiř. Tam se smělo jen s organizovanými zájezdy jako *grupa*, tedy ve skupině. Už jen samotný výraz *individuální turistika* je pro Rusy něco neslýchaného. „To můžeš psát jedno podání za druhým, a nic!“

Lutz zakoulel spiklenecky očima a řekl jen dvě slůvka, ale přenesl je jako zaklínací formulku: „Tranzitní vízum.“ Po významné odmlce dodal: „A jakmile je člověk tam, tak tam taky zůstane.“

Heinz pyšně zamával svým pasem: „S tímhle se můžu jako svobodný člověk svobodně pohybovat po svobodném světě.“

Lutz si pohrdlivě odfrkl. Cestovní pasy pokládal za měšťácké. Sabina hrdě řekla, že Lutz byl dokonce až v Mongolsku - a taky v Číně! Paní Kuppischové, která byla jinak opatrnost sama, se to zdálo ohromně zajímavé, a nechala si všechno dopodrobna vysvětlit. Lutz byl velmi potěšen, že může konečně detailně vyložit svůj systém: Na cesty si s sebou vždy bral všechny průkazy, které mu kdy byly vystaveny, protože počítal s tím, že při takovém množství průkazů pohraničníci uvěří, že je všechno v pořádku. Kromě občanského průkazu používal průkaz Svazu mládeže (vlepil do něj svou fotografii pasového formátu, čímž průkaz získal vzezření cestovního pasu), průkaz brance, na němž byl vyfotografován v uniformě, a tím pádem vypadal státotvorně, a dokonce i pionýrský průkaz. Když předložil občanský průkaz, svazácký průkaz a nakonec i průkaz brance, a přesto ho přes hranice nepustili, vytáhl velkolepým rozmáchlým gestem průkaz pionýra: Ach ták, *tohle* chcete vidět, to jsem rád, že ho mám s sebou!

Zed'

Ludmila Petruševská

Bílá zed'

in 1989 – Příběhy zdí

Brno, Host 2010

Klíčová slova: zed', svoboda, režim, naděje

Byla jednou jedna Zed'. A strom.

Ta Zed' tu stála už celá staletí a považovala se za historickou pamětihodnost. Na první pohled byla bílá a starodávná a dle současných měřítek nepřilíši vysoká. Na rozích vížky, uvnitř domky, u brány prázdnota. Skromná Zed'. Byla však pýchou místních historiků. A ti, samozřejmě, napsali pěknou řádku knih líčících rozličné události, jež se odehrály v jejím okolí. A že se toho za uplynulá staletí přihodilo nemálo - Zed' brali ztečí, obléhali ji, bušili do ní koulemi z děl, podpalovali ji a bořili, a potom ji zase opravovali, látali a natírali. Šlon kolem ní nestával, rokovalo se u ní o důležitých věcech, ba dokonce se u ní i přijímaly zákony. Leccos bylo vykonáno, leccaké rozkazy byly splněny. Školou povinná dítka se musela biflovat data a jména spojená s proslulou Zdí. A ona na to všechno zvysoka kašlala a jen tak si tam stála, bílá a hrdá.

Když Zed' postavili, byl tu naprostý vystrkov, široko daleko se prostírala pole a lesy a našly by se i nějaké ty hluboké rokle a rybníky - jinak řečeno, pevnost zbudovali hodně daleko od civilizace. Ale už brzičko vyšlapali ke Zdi širokou cestu. A pak to začalo!

Přicházeli a přijížděli k ní lidé i povozy, celá procesí, někdy za ní zněl umíráček, jindy ji obléhali s děly nebo třeba opravovali na dvacet let dopředu. Vojáci v těch dobách trávili dlouhý čas v sedle a poutníci putovali celé týdny, aby se ke Zdi dostali. A někteří z nich se vraceli zpět. Zapamatujme si to. Někteří.

Pak se ke Zdi přikradlo město a obklíčilo ji ulicemi, domy a věžemi, takže už nebyla nejvyšší a nejdůležitější budovou v okolí. Ale stále byla nejstarší a nejtajemnější. Byla doslova zahalena tajemstvím - strašlivým tajemstvím.

Protože ke Zdi vždy přijíždělo víc lidí, než od ní odjíždělo. Přijedou čtyři - vrátí se tři. Přijede jich osmnáct - odjede šest.

A pak dlouze zní zvon.

Michael

Mark Bowden

Černý jestřáb sestřelen

Praha, Academia 2008

Klíčová slova: boj proti terorismu, americká armáda, válečné operace 90. let, dekolonizace - Afrika

Michael Durant slyšel rachot kanonů obřího záchranného konvoje ve městě. Zraněný pilot Black Hawku ležel na zádech, svázaný řetězem na psa, na studené dlažbě malé osmiboké místnosti bez oken. Vzduch, měsíční světlo a zvuky procházely křížovým otvorem vysoko v horní třetině betonové zdi. Se vzduchem vdechoval prach, který byl cítit krví, střelným prachem a potem.

V místnosti nebyl nábytek a jen jedny, zavřené dveře. Když se nad ním uzavřel zběsilý dav, myslel, že nastala jeho poslední hodinka. Ještě stále neznal osud tří dalších členů posádky, kopilota Raye Franka a palubních střelců Tommieho Fielda a Billa Clevelanda, nebo těch dvou D-borců, kteří se je pokoušeli chránit. Jejich jména Durant neznal.

Když ho dav odnášel, ztratil vědomí. Cítil, jak opouští své tělo, sledoval dění mimo sebe a, co bylo nejhorší, ten děs a hrůza ho nechávaly klidným. Ale ten pocit nebyl tím posledním. Probral se, když ho hodili na korbu nákladáku s hadrem uvázaným kolem hlavy. Překvapilo ho, že je ještě naživu, a stále každým okamžikem čekal, že umře. Jeli přerušovaně. Nákladák jel, pak se zastavil, rozjel se a zastavil. Odhadoval, že asi tři hodiny po zřícení ho přinesli do téhle místnosti, sundali mu hadr a svázali ruce řetězem.

Co Durant nevěděl, bylo, že ho unesli první skupině Somálců, která ho chytila. Jusuf Dahir Mo'alim, místní vůdce milice, který ho ušetřil před útočícím davem, jenž předtím přemohl a pozabíjel ostatní, chtěl Duranta odvézt zpět do své čtvrti a předat ho vůdcům klanu Habr Gidr. Ovšem když opouštěli místo zřícení, zastavila je lépe vyzbrojená banda frakcionářských moolyan, kteří měli auto s velkým kulometem. Tato skupina nepovažovala zraněného pilota za válečného zajatce, který by měl být dopraven ke klanovým vůdcům, ale za rukojmí. Věděli, že za něj někdo zaplatí, aby ho dostal zpátky. Mo'aliovi muži byli početně, a co se týče zbraní, oslabeni, takže se zdráháním Duranta vydali. Takovéto věci byly v Mogadišu obvyklé. Pokud vůdce klanu Habr Gidr, Mohamed Farrah Aidid, chtěl pilota zpátky, musel si ho vybojovat nebo za něj zaplatit.

Duranta bolela pravá noha, v níž měl zlomenou stehenní kost, a cítil, jak mu do kalhot teče krev z místa, kde mu v důsledku špatného zacházení zlomený konec kosti prorazil kůži. Nebylo to těžké zranění. Ale on nevěděl, jestli je to dobré, nebo špatné. Byl stále naživu, takže bylo jasné, že kost neporušila tepnu. Co ho skutečně znervózňovalo, byla záda. Domníval se, že si při pádu pochroumal páteř. Snažil se uvolnit jednu ruku ze řetězu. Byl tak zpocený, že mu z něj ruka celkem snadno vyklouzla. Poprvé pocítil jistý triumf. Snažil se ohmatat si záda. Mohl si utřít prach z nosu a očí a natáhnout si zlomenou nohu do pohodlnější polohy. Pak ruku opět omotal řetězem, aby se zdálo, že má ruce stále svázané na břiše, a aby jeho vězňatelé nic nepoznali. Najednou uslyšel, jak se k domu blíží několik obrněných vozidel. Slyšel střelbu a myslel na to, zda bude zachráněn, nebo zabit. Kolem zahradního domku propukla zběsilá palba. Slyšel hlasitý rachot granátometu Mark-19 a výbuch něčeho, co mělo zvuk jako proti tanková řízená střela TOW. Nikdy se neocítil v místě dopadu přehradné palby a otrásló jím, jak mocná a hrozivá byla. Výbuchy přicházely blíž a blíž. „vychrtlíci“, kteří ho drželi, byli čím dál neklidnější. Byli to všechno mladíci se zbraněmi, na kterých se podepsala rez a taktak držely pohromadě. Slyšel je, jak zlostně křičí jeden na druhého. Několikrát jeden či více z nich vběhlo do místnosti a vyhrožovalo mu. Jeden z mužů mluvil trochu anglicky: „Ty zabíjet Somálce. Zemřeš v Somálsko, Rangere.“

Durant zbylým slovům nerozuměl, ale shodli se na tom, že ho zastřelí, než aby ho nechali blížícím se Američanům. Naslouchal boji s nadějí a obavami. Pak se zvuky začaly vzdalovat a zmírňovat, I přes nebezpečí cítil zklamání. Byli tak blízko!

Pak se za dveřmi objevila hlaveň. Černá hlaveň. Durant koutkem očí zachytil pohyb a obrátil hlavu, právě když vyšlehy plameny a v místnosti zazněl výstřel. Cítil náraz do levého ramena a levé nohy. Viděl, jak mu rameno zkrvavělo, a konec střely, která mu pronikla do kůže. Bylo zřejmé, že útočník mířil na podlahu. Střela se od ní odrazila a už neměla dost energie na úplné proniknutí. Kousek střepiny mu vrazil do nohy.

Vytáhl ruku z řetězu a pokusil se vytáhnout kulku z ramene. Byl to automatický pohyb, reflex, ale když se jeho prsty dotkly střely, zasyčel bolestí. Byla ještě horká. Popálil si konečky prstů. Pomyslel si: dostal jsem ponaučení - čekat, než to vychladne.

Šejk Ali

Mark Bowden

Černý jestřáb sestřelen

Praha, Academia 2008

Klíčová slova: boj proti terorismu, Mogadišu, propaganda

Liboval si v boji. Ale i druhá strana měla drsné bojovníky. Muži v černých vestách, kteří přišli s Rangers, byli obzvlášť bezohlední zabijáci. Když přišli k tržišti Bakara, nezváni vrazili na jeho dvůr a pak pocítili jeho trest. Šejk Ali věřil rozhlasovému vysílání a letákům tištěným Aidíovou SNA. Američané prý chtěli všechny Somálce donutit, aby se stali křesťany a vzdali se islámu. Chtěli ze Somálců udělat otroky.

Když byl sestřelen vrtulník, zaradoval se a rozběhl se tam. Ovšem na rozdíl od davu tam neběžel přímo. Věděl, že kolem jsou ozbrojení muži a že se tam Rangeři budou přesunovat. Nebylo snadné dostat se blízko.

Šejk Ali byl členem jedné z bezpočtu nepravidelných bojových skupin, které se pohybovaly v davech a začaly utvářet široký okruh kolem zřícené helikoptéry. Běžel ulicí souběžnou s tou, v níž se přesunovali Rangeři. Zaběhl za roh, počkal si a střílel, když Rangeři běželi přes ulici. Pak zaspintoval k další ulici a zase si na ně počkal. Netížila ho neprůstředlná vesta a výstroj a nestříleli na něj ze všech směrů, takže se mohl pohybovat rychleji a volněji než jednotky Rangers. Když se přiblížil k místu zřícení, narazil na davy. Byli tam bojovníci jako on, ale většina se jen přišla podívat, mezi nimi i ženy a děti. Američani pálili ulici na každého. Šejk Ali viděl padat i ženy a děti.

On a muži z jeho bandy leželi za stromy a stříleli na Američany, když scházeli k uličce, kde spadl vrtulník. Tam viděl, že jeden Ranger, jeden z těch s černými vestami a malou helmou, to dostal do hlavy. Jeho kamarád se ho pokoušel odtáhnout do bezpečí a Ali střelil i jeho, do krku. Pak se Ali a jeho muži zvedli. Kroužili kolem místa zřícení a pak se vrátili k ulici Svobody. Šejk Ali našel strom a lehl si za něj. Na jeho straně ulice, asi dva bloky jižně postupovali Američani, kryjící se za auty, stromy a zdí. Další šli přes křižovatku. Mezi ním a Američany byli další bojovníci, většinou blázni s puškami, kteří nevěděli, jak bojovat. Šejk Ali čekal za krytem na jistou ránu. Byl tam už téměř dvě hodiny a střílel na Američany, když byl zasažen jeho společník, Abdikadir Ali Nur. Jeden Američan za M-60 Nura prošpikoval několika kulkami tak, že mu málem utrhl levou půlku trupu. Samotný

Šejk Ali byl zasažen šrapnelem do tváře, když poblíž explodovala salva z M-203. Ještě však pomohl odnést přítele do nemocnice.

Černej kluk

Iva Pekárková

Můj I.Q.

Praha, Maťa 1999

Klíčová slova: rasismus, USA, černoši, M. L. King

Když jde po ulici bílá holka s černým klukem, tak -

(Zkusím začít znova)

Když jsem poprvé šla po ulici VEDLE černého kluka, ani do něj zavěšená, ani OČIVIDNĚ jeho milenka, prostě jsem jen tak šla vedle něj po ulici a povídali jsme si, tak lidi ...

(Zkusím začít ještě jednou, jen do toho!)

Pokud se někdo snad domnívá, že v současné Americe se bílá holka, která se odváží projít se po ulici ve společnosti černého mužského, setká s odporem ze strany -

(Hergot!)

Rasově smíšené páry v Americe žijí v neustálém a nepopíratelném rasovém napětí, které jsou vesměs ochotny přiznat nejmíň ze všeho jeden druhému a taky ne sami sobě. Ale to napětí EXISTUJE. VŮBEC NEMUSÍTE VYLÉZT NA ULICI.

I když, jakmile vylezete na ulici, tak se to zhoršuje.

Zkusím teď tenhle ten stav popsat z pozice bílé dívky; je to trapně prosté.

V USA je zhruba 14 % černočů, O. K.? To znamená, že zhruba jeden ze sedmi chlapů je černoč. Zatímco nečerných holek je šest ze sedmi. Chápete to? Takže když bude KAŽDEJ černej chlap chodit s běloškou, ještě těch bělošek zbyde dost a dost. Pro bělochy nebo zkrátka pro ty, co se s nima hodlaj zahazovat. Zato černošky, co se ostatně ani netouží s bílejma chlapama zahazovat, tak co bude s těma? Ty utřou hubu. A budou rády, když ti černoši, co měli přece podle práva a beze sporu patřit JIM, s nima občas všem těm běloškám zahnou a zplodí s nima děcko, který pak bude živit stát.

Takže chodit s černochem je pro bělošku politicky inkorektní, už to, doufám, chápete.

Stačilo se ukázat na ulici vedle černoča a pochopila jsem, proč snad VŠECHNY bílé holky, co jsem je potkala na ulici, jak se tam producují, doprovázeny černým přítelem -, proč snad všechny tyhle holky se kolem sebe v

jednom kuse rozhlízejí plachým a provinilým pohledem. Někdy se snažily vypadat bojovně, hrdě se natřásaly a hubičkovaly svého vyvoleného, kterému to očividně nebylo milé. A přitom se mu pootevřenýma očima rozhlížely přes rameno, kdo všechno na to kouká. Někdy se snažily vypadat vzdorovitě, ale vesměs se snažily vypadat, jako že jim je to fuk. Jako že jim celej svět může políbit prdel. (I já se o to snažila, jak taky jinak.) Jenomže VESPOD pod tímhle tenkým nátěrem zůstal ten provinilý pohled přistiženého králíčka.

Protože pokud se černých kluků týče, tak není snadné být v New Yorku běloškou. Každá bílá holka MUSÍ mít na svém kontě aspoň pár černých kluků, jinak by řekli, že je rasistka. Teoreticky by stačil jeden, ale o tom by řekli, že to byl prototyp, týpek, se kterým se vyspala jen proto, aby se neřeklo, že je rasistka, protože nikdy nespala s černochem. Na druhé straně ovšem VYSPAT se s černochem nestačí, je potřeba s ním mít VZTAH, protože pokud by s nima jen SPALA, řekli by, že Černé kluky zneužívá, že je má jenom na to jedno, že s ním a nakládá jak Egyptřanky s núbijskými otroky. Ale POKUD s ním má vztah, čímž dokazuje, že vůbec není rasistka a je si vědomá svých povinností, tak tím pádem ho zase krade černoškám, což je politicky inkorektní. Takže co teď?

A to jsem ještě zapomněla na to, že ten černochoch, se kterým má ta bílá holka VZTAH, nesmí být ze stejné společenské třídy. Najít si nějakého černého zbohatlíka, který se dávno ghettu odrodil (pokud o něm vůbec ASPOŇ NĚCO ví), to není SKUTEČNÝ vztah s černochem. Pro bílou holku mít vztah s černochem znamená ponořit se do kultury, zahrabat se do ní, nechat se kulturou prosáknout jak naložená okurka, jak utopenec; dovolit té kultuře, aby tě UTOPILA, spolkla, pohltila - ale přitom zas ne natolik, aby ses ty, bílá holka, jednoho krásného dne neprobrala z mezirasového transu, do kterého tě vztah s černým klukem nepochybně uvedl - a nevzdala to a nepřenechala ho radši černoškám, které ho POTŘEBUJOU, protože na americkém kontinentě je černej jen každěj sedmej chlap.

Tak něco podobného znamená ten zoufale skrývaný provinilý výraz v očích bělošek, které jdou po ulici ve společnosti černého mužského.

Opoziční smlouva

Michal Viewegh

Báječná léta s Klausem

Brno, Petrov 2002

Klíčová slova: opoziční smlouva, Klaus, Zeman, česká politika, zrada na voličích

V úterý 30. června 1998 samozřejmě nemrzlo - ale zato se v poslanecké sněmovně sešel Václav Klaus s Milošem Zemanem ke zhruba hodinové schůzce. O tomto setkání, které by se pro Kvidova dědečka bezpochyby mohlo stát příčinou onoho *prudkého duševního pohnutí*, před kterým ho kardiologové varovali, však dědeček Josef (jako ostatně nikdo ze statisíců voličů obou stran) vůbec nevěděl. Také ve večerních zprávách informaci o schůzce přeslechl, neboť jakmile se nenáviděný předseda sociálních demokratů zjevil na televizní obrazovce, aby setkání krátce okomentoval, okamžitě ho zahrnul tolika šťavnatými nadávkami, že z jeho vystoupení vlastní vinou nakonec neporozuměl ani jedinému slovu.

„Výsledky dnešního jednání mě opravňují k optimistickému přesvědčení, že může dojít k rozumné domluvě mezi ČSSD a ODS,“ řekl tenkrát novinářům Miloš Zeman.

To však dědeček Josef neslyšel.

O to větší byl jeho šok, když si o pár dní později v trafice na náměstí Bratří Synků zakoupil Lidové noviny, jejichž titulní stránka přinášela velkými písmeny zprávu o tom, že obě ještě nedávno na smrt zneprátené strany podepsaly smlouvu o povolební spolupráci.

„Cože?!“ zamumlal dědeček.

Zastavil se a rychle článek přelétl očima, neboť stále ještě věřil, že jen špatně pochopil smysl titulku, ale jakmile si přečetl první odstavec, s rostoucím úžasem si uvědomil, že se nemýlil.

Klaus se dohodl se Zemanem.

Rytmus dědečkova srdce se nebezpečně zrychlil.

„Cože?!“ zařval hlasitě a několik kolemjdoucích se po něm pohoršeně ohlédlo.

Pod hrudní kostí ucítil prudkou bolest. Udělal pár opatrných kroků k tramvajové zastávce a posadil se na volnou lavičku. Snažil se zhluboka dýchat, jenomže ona bolest neustávala - nyní vystřelovala už i do jeho levé ruky, do krku a do brady. Dědeček v náprsní kapse žlutohnědé kostkované košile s krátkými rukávy, kterou dostal od Paca k narozeninám, nervózně našátral ampulku s

nitroglycerinem a dvěma stisky si jej zkušene stříkl pod jazyk, ale ten těžký balvan na jeho prsou se i nadále zvětšoval a začínal ho dusit.

Tohle už dědeček znal.

Tohle byl infarkt.

Pokusil se přivolat někoho z nástupního ostrůvku, ale hlas mu vypověděl službu; vzápětí ztratil vědomí a sesunul se z lavičky na zem, kde si ho naštěstí takřka ve stejnou chvíli všiml řidič přijíždějící tramvaje číslo 11, který z kabiny pohotově přivolał záchranku.

Obnovit průtok krve v dědečkově srdečním svaly se lékaři pohotovostní služby podařilo ještě v houkající sanitce, takže postižená tkáň nestačila odumřít a šance na úplné uzdravení byla tudíž poměrně vysoká. Kardiochirurg v nemocnici Na Františku se však vzhledem k výsledkům echokardiografického vyšetření obával možné recidivy a ještě téhož večera během dvou hodinové operace provedl na srdci dědečka Josefa aortokoronární by-pass, překlenující úsek nebezpečně zúžených věnčitých tepen; jako žilní štěp přitom použil žílu, kterou předtím vyjmul z dědečkova levého stehna.

„Za týden ho budete mít doma,“ přesvědčoval nazítří v poledne Kvidovu babičku, která po celou dobu návštěvy třesoucí rukou nevědomky prudce šhubala za erární pokrývku dědečkovy postele.

Po týdnu byl dědeček skutečně z nemocnice propuštěn do domácího ošetrování, avšak už počátkem podzimu se jeho srdeční obtíže znovu vrátily: neustále se mu zrychloval tep a často na něj také přicházely mdloby.

Jednoho říjnového večera, kdy se dědeček cítil obzvlášť slabý a začínalo jej pálit na prsou, ho Kvido (na telefonickou žádost k smrti vyděšené babičky) odvezl autem na František. Mladý lékař, který měl té noci pohotovostní službu, dědečka vyšetřil a rozhodl, že si jej v nemocnici pro jistotu nechají na několikadenní pozorování.

Z okna pokoje, kam Kvido dědečka za asistence jedné ze sestřiček dovezl v pojízdném křesle, bylo možné přes řeku dohlédnout až na Letenskou pláň, kde na místě někdejšího Stalinova pomníku zářil do tmy obrovský megaboard s portrétem Václava Klause.

„*Myslíme jinak*,“ oznamovalo Pražanům heslo v pravém horním rohu.

„No, výhled budeš mít hezkej, dědo,“ neodpustil si Kvido.

Dědeček se ušklíbl, zavrtěl hlavou a vyhublou rukou v pruhovaném županu ukázal na šňůrku od žaluzí.

„Zatáhni to, prosím tě,“ požádal vnuka. „Ani se mi na toho zrádce nechce dívat.“

4. dubna 2003, Bagdád

Hala Jaber

Létající koberec do Bagdádu

Plzeň, Plejáda publishing 2010

Klíčová slova: válka v Iráku, nevinné oběti, moderní zbraně, boj proti terorismu

Teprve když výbuch vyrazil okna, Alí a Rasmíja Kázimovi pochopili, že musí ven. Celé hodiny k sobě tiskli svých sedm dětí, zatímco se k nim přibližovala ohnivá bouře. Čím jasněji venku zářilo bělostně žhavé světlo, tím chladnější pot jim stékal po tělech, když zakrývali dětem oči před jeho záblesky. Čím hlasitěji zněly výbuchy kolem jejich přízemního betonového domku, tím něžněji šeptali do uší svých děvčátek konejšivá slova. Asi nejvyděšenější byla tříletá Zahra, protože dítě jejího věku je dost velké, aby pochopilo, že se děje cosi strašného, avšak příliš malé na to, aby dokázalo svůj strach ovládnout. Jedině Havrá, teprve miminko, se dala v mámině náruči znovu ukolébat ke spánku, kdykoliv ji probudilo chvění země.

Alí se před svými syny tvářil statečně, ale uvnitř jej mučily nejrůznější hrůzné představy. Zůstanou schovaní v domě a celou rodinu na kousíčky roztrhá zbloudilá bomba, původně určená nedalekým kasárnám. Pokusí se ujet pryč v taxíku, jehož řízením si vydělává na živobytí, a pohlčí je peklo ničím nechráněné silnice. Až když střepy vysypaného skla dolétly ke slavníkům, které děti v obývacím pokoji srazily k sobě, jejich křik Alího přinutil k rozhodnutí.

Vyštěkl několik povelů a spěšně naházal účetnictví do desek. Rasmíja zabalila oblečení do velkého kusu látky a svých pár zlatých šperků vysypala do kabelky. Potom do Alího auta před domem co nejrychleji shromáždili ten nej-cennější náklad: jejich osmnáctiletý syn Muntazir si vzal na zadním sedadle na starost tři mladší brášky a jednu sestřičku, Rasmíja si v předu namáčkla na klín nejmladší dcery a začala se modlit.

Také Alí odříkával úvodní verše Koránu, když vklouzl za volant a nastar-toval. Pochopil, že i v této části města naplno udeřila válka, protože byla plná armádních objektů a teď už i prchajících rodin. Aby dostal děti do bezpečí, musí uhánět na druhou stranu města ke své matce, jak to už udělal stokrát předtím. Jen sotva se však mohl soustředit na cestu, když se ve vzduchu nad ním odehrávalo tolik věcí.

Vystrčil hlavu z okénka, aby se podíval, co způsobuje všechen ten hluk. Na večerním nebi kroužily helikoptéry připomínající ohromné černé dravce na lovu. Co když začnou chrlit rakety přímo na silnici? Alí prudce sešlápl plyn.

O kousek dál se na konci kolony valila dvě nákladní auta. Alí zpozoroval jejich vysoké bočnice a pomyslel si, že by mohly jeho auto ochránit před silou jakéhokoliv výbuchu. Předjel druhý nákladňák a vmáčkl se mezi něj a první vůz.

Kdyby jej jen na chvíli napadlo, že právě tyto nákladňáky se mohou stát terčem helikoptér, nikdy by se mezi ně nezařadil. Ve zpětném zrcátku se zadíval na svých pět starších dětí, pak se jeho pohled svezl na dvě nejmladší, Zahru a Havru, schoulené v náručí jeho ženy na sedadle spolujezdce. Nikdo v autě netušil, že ohnivá bouře, před kterou zdánlivě unikli, se teď nezadržitelnou rychlostí řítí zpět, přímo proti nim. Udeřila v jediné vteřině jako doběla rozžhavený blesk z čistého nebe. Alí Kázim a jeho žena Rasmíja zemřeli dřív, než utichl ohlušující řev explodující rakety. Spolu s nimi zahynulo i pět ze sedmi jejich ratolestí.

Jedna dcera zemře následkem popálenin, druhá přežije (matka ji včas vyhodí oknem z auta).

V nemocnici

Hala Jaber

Létající koberec do Bagdádu

Plzeň, Plejáda publishing 2010

Klíčová slova: válka v Iráku, nevinné oběti, moderní zbraně, boj proti terorismu, ší'ité

„Dělej, Halo, sežeň svého řidiče,“ křičel na mě jeden kolega. „Hod' sebou, nemáme dost času.“

Steve seběhl ze schodů, následován naším řidičem Ráfidem, jenž se vzápětí se svým autíčkem rychle zařadil do kolony zástupců medií a dohlížejících úředníků z ministerstva. Ráfid, tenhle chlapík s řídnoucími vlasy a širokým úsměvem, si nás získal svým uměním vykouzlit odněkud vodu nebo kávu právě ve chvíli, kdy jsme to nejvíc potřebovali. Byl taky dost statečný na to, aby nás zavezl kamkoliv.

Když jsme se ale řítili tmou, z obou stran obklopeni žhnoucím peklem, srdce mi bušilo tak prudce, až jsem si myslela, že vybuchne. Ve své hrůze jsem celou cestu myslela jen na to, jak se můj šéf strašně naštve, jestliže mě zasáhne střepina a on zjistí, že jsem si v hotelu zapomněla neprůstřednou vestu. Vezli nás do nemocnice. Chtěli, abychom viděli civilní oběti, přesně jak jsem předpovídala. Netušila jsem však, jak hluboce mě zasáhnou výjevy, jejichž svědky jsme se v příštích minutách měli stát.

Vejit do nemocnice Šifá'a na chudém ší'itském předměstí al-Šu'la, bylo jako vstoupit do márnice. Chodby, jimiž se rozléhal nářek žen a tlumené vzlyky mužů, se proměnily v potoky krve. Lékaři křičeli horečné pokyny na sestry, jež je přes výkřiky zraněných, které se pokoušely zachránit, nemohly slyšet. Jeden z nich, doktor Usáma Pádel, se od té vřavy na chvíli odpoutal, aby nás informovalo situaci. Řekl nám, že rakety toho dne už dvakrát - jednou ráno a jednou odpoledne - zasáhly trhy, kde celé rodiny nakupovaly ovoce a zeleninu. Při druhém útoku, který přišel těsně před soumrakem, přišlo o život padesát pět lidí a dalších čtyřicet devět utrpělo zranění.

„Stačí to? Stačí to už Americe a Británii?“ zeptal se hlasem přeskakujícím návalem vzteku. Všiml si Stevovy evropské tváře a otočil se ke mně.

„Takže vy jste ze zemí zodpovědných za tyto zločiny?“ pronesl vyčítavě.

Když uviděl slzu stékající po mojí tváři, omluvil se mi. Potom mi ukázal jeden z důvodů své zuřivosti: pojízdná nosítka, na nichž s polootevřenýma očima, jakoby právě usínala, ležela šestiletá holčička. Na dívčině oranžovém svetříku

skotačilo několik psích hrdinů z knížky 101 dalmatinů, kterou milují děti po celém světě. Jejimi obvazy prosakovala krev. Po ranním výbuchu ji doma do temene hlavy zasáhla střepina. Jmenovala se Sára. Na stejných nosítkách, částečně překrytý Sářiným tělem, ležel také její sedmiletý bratr Karár. Měl utrženo u část tváře, další rána civěla na jeho prsou. Chyběly mu rovněž články drobných prstů na nohách. Obě děti svým zraněním podlehly. Stáli jsme ve skutečné márnici. Poodstoupila jsem zpět k lékaři, který se teď otevřeně rozplakal, Steve jej fotografoval. Sklonila jsem hlavu a přes nekontrolovatelný proud vlastních slz se dál snažila čmárat poznámky.

„Tony Blair by měl přijít a podívat se, co dnes v této chudé čtvrti spáchal,“ křičel doktor. Zdálo se, že je v šoku. „Zemřelo tady strašně moc civilistů. Prosím, řekněte mu to. Sám jsem otec a dnes tady pláču nad všemi dětmi, které jsem viděl.“

Se Stevem jsme se soustrastnou vážností procházeli chodbami, v nichž se mačkali příbuzní a sousedé zraněných, matky a tety naříkaly zahalené ve svých černých čádorech. Nahlíželi jsme na oddělení, kde se strach v očích dětí se zakrvácenými obvazy na hlavách odrážel v zoufalství dospělých, kteří byli zraněni spolu s nimi. Nakonec jsme našli matku dívky a chlapce, jež jsme předtím viděli na pojízdném lehátku. Jmenovala se Šafá'a Awajdová. Dohlížela na svoje další dvě děti, dvouletou Sudžúdu a tříletého Sadžáda. Obě děti utrpěly vážná zranění břicha. Obě naléhavě potřebovaly okamžitou operaci.

„Dusím v sobě pláč,“ řekla Šafá'a, jejíž bledou tvář rámoval černý závoj. „Nebudu prolévat slzy, co spalují mou duši. Zůstanou ve mně jako věčná připomínka mého hněvu na Američany a Brity, kteří tohle udělali mým dětem.“

Popsala mi, co se stalo. Bylo půl desáté dopoledne a ona právě snídání nakrmila svoje děti i děti svého bratra, s jehož rodinou žili v jednom domě. Umývala nádobí a poslouchala, jak si děti při hraní zpívají a smějí se. V příští minutě přišel výbuch. Netušila, co jej způsobilo.

„Viděla jsem jen stěny potřísněné krví,“ vyprávěla, zatímco v posteli vedle nás sténala její dcera Sudžúd. Rozběhla se z kuchyně, volala jména dětí a zoufale je hledala v mračnu kouře. Hned jak spatřila Sáru a Karára, věděla, že jsou mrtví. Jejich mladší bratr a sestra leželi se čtrnáctiletým bratrancem v kaluži krve.

„Vyřidte Bushovi a Blairovi, že jejich konec je blízko,“ dokončila své vyprávění hlasem tak chladným, až mě zamrazilo. „Řekněte jim, že je na cestě do pekel opaří horoucí slzy iráckých matek.“

Výbuch

Virginie Despentesová

Dítě apokalypsy

Brno, Host 2012

Klíčová slova: terorismus, televize, internet, katastrofy, Palais-Royal

To ráno se mi nakonec přece jen podařilo dát dohromady pár stránek textu. Ale můj elán záhy vyprchal a před obědem jsem už seděla na internetu a taha-la si taroty na stránkách *Vogue*. Ptala jsem se na různé věci ohledně svého vztahu k Zosce, na to, jaký význam má v mém životě. Karty byly dobré, i když trochu záhadné. Plně jsem se na to soustředila, když do mé kanceláře náhle bez klepání vrazil Jean-Marc.

Byl celý zsinálý, ale snažil se zachovat klid.

- Na Palais-Royal udělali atentát. Jdu se dívat dolů na televizi, jdeš taky?

- Na Palais- Royal? Myslíš jako v Paříži? To se tam dostali nějaký islamis-ti?

Zachovala jsem se jako úplná kráva, měla jsem čas akorát na to, aby mi proletělo hlavou, že je příjemné být důležitá, a pak jsem vystřelila za ním.

Dole ve velké hale v přízemí postávalo před plochou obrazovkou něja-kých deset lidí. Ticho jako na pohřbu. Všechny pokusy o vtip se zarážely v krku. Člověku chvíli trvalo, než pochopil, na co se vlastně dívá. Musel vyvinout jisté úsi-lí, aby se přesvědčil, že sleduje zprávy a ne upoutávku na nový velkorozpočtový film. Reportéři té stanice měli dutý hlas, člověk musel pochopit, že vypnuli mozek a dělali svou práci na autopilota, nebyli si příliš jistí tím, co by v téhle chvíli měli vůbec říkat.

Kouř se ještě nerozptýlil. Kamery se držely stranou. Záběry ze země ukazovaly jen hustou černou clonu. Záběry z vrtulníku ale ukázaly něco jiného. Oheň se už místy uklidnil. Nejbizarněji působilo to, co nebylo zničené, ale co se následkem výbuchu přemístilo. Naše mozky se jaksi nedokázaly vyrovnat s tím, co poznávaly. Šedé střechy zalité krví, barevnou kouli ze vstupu do stanice metra, která neporušena odletěla dobrých sto metrů od svého původního stanoviště. Strom, který stále stál. Převrácenou lavičku. Povalenou a přelomenou pouliční lampu. Nedávno pozlacenou dekoraci brány. Kus sochy z průčelí, baculatého cherubína s těžkým mečem v ruce. Jeden Burenův sloup při-stál netknuty na vrcholku stromu, který zůstal stát. Stále rozpoznatelné ostatky

dokazovaly, že tahle změř černé suti, která byla všude kolem, býval Palais-Royal. Útok je nezasáhl a udělal z nich pojítko s poničenou normalitou.

První poznámka dole v hale zněla:

- Někdo tam někde nahoře ve vládě asi chtěl změnit benzinku a tohle je výsledek: Palais-Royal v hajzlu.

- Že tam nejsou vidět žádná těla?

- Počkej, až se ten kouř rozptýlí ... Pak si to povíme.

- Nemusí to být nutně Al-Káida, slyšeli jste, jak ETA varovala, že zaútočí?

- V Paříži? Děláš si srandu nebo co? Baskové přece nebudou bojovat za svoji nezávislost uprostřed Francie.

- Říkali, že se tam zrovna konala nějaká slavnostní akce.

Díval se někdo, co to bylo?

- A co že to přesně bylo? Nějaký ministerstvo?

- Ne. Palais-Royal. Copak jsi to neviděl?

- Kurva, kámoška bydlí hned naproti, zkusím jí zavolat.

- Je to fakt neuvěřitelný, vzpomínáš, vypadá to jak na Haiti?

- Nebo v Chile.

- Člověka hned napadnou Dvojčata.

Klidně by to mohlo být jakékoli místo na téhle planetě zničené bombou, zemětřesením nebo obrovskou pěstí nějakého rozzlobeného obra. Život se zvolna začal vracet do starých kolejí, pomalu se zase začínalo žertovat. Podlomily se mi nohy a můj mozek přestal reagovat.

Stručný nástin dějin moci v Čemorsku

Ivan Klíma

Kostlivec pod kobercem

Praha, Academia 2005

Klíčová slova: politické systémy v Česku – Československu – českých zemích

Název Čemorsko sugeruje, že se jedná o stát přímořský, ale tak tomu není. Tato fiktivní země je ze všech stran obklopena horami a státy, během věků spíše nepřátelskými, nyní však přátelskými. Stejně jako v okolních zemích v Čemorsku po staletí vládli feudálové, lid těžce pracoval a šlechtu ctil, jen občas se bouřili někteří nespokojenci. Vzpourey byly potlačeny a vůdcové nespokojenců ztrestáni na hrdle. Posléze však v důsledku rozvoje průmyslu a působením myšlenek osvícených filosofů vláda feudálů padla, k moci se dostali továrníci, bankéři a jim sloužící úředníci. Ti věrní svým osvíceným učitelům budovali demokracii. Lid v té době pilně pracoval, nové vládcy ctil, jen občas se někteří nespokojenci bouřili a jejich vůdci pak byli posíláni na krátký čas za mříže; demokracie právo na umírněnou vzpouru uznává. Plynul čas a v důsledku rozvoje společenských věd a působením myšlenek revolucionářů, kteří pro současné vládcy vymysleli souhrnný název vykořisťovatelé či upíři žijící z krve a potu pracujících, lid vládu demokratů svrhl a vyhlásil ústy svých vůdců, že teď si povládne sám.

Za vlády lidu lid mírně pracoval a mírně kradl, zatímco jeho vůdcové nemírně vládli a hodně kradli. Lidu zakázali bouřit se, neboť logicky se neměl proti čemu bouřit, když si sám vládl. Nad tím, aby lid tuto základní pravdu pochopil, bděla armáda policistů, donašečů a různých tajemníků. Lid pracoval stále méně, a začalo se mu nedostávat různých nezbytných statků, mezi něž je nutno počítat i svobodu. Tehdy se opět někteří nespokojenci začali bouřit a upozorňovat, že lid byl podveden a vůbec si nevládne. Nespokojenci byli zato bití, věznění a veřejně hanobeni jako nepřátelé lidu.

Posléze však v důsledku rozvoje informatiky, sdělovací techniky a vlivem šířících se idejí lidských a občanských práv lid svrhl vládu lidu a nastolil vládu daňových poplatníků. Ti si do čela postavili politiky, z nichž někteří byli schopní, jiní neschopní a ještě jiní schopní všeho. Za jejich vedení byla obnovena demokracie a rozkradeno mnoho z toho, co ještě po letech vlády lidu zůstalo nerozkradeno. Daňoví poplatníci zatím pracovali, reptali na politiky, které si zvolili, a věnovali velké úsilí tomu, aby se vyhnuli placení daní. Sdělovací prostředky pak bděle upozorňovaly na to, jak se penězi daňových poplatníků mrhá, a vedly poplatníky k

tomu, aby si uvědomili, že peníze jsou za vším dobrým i zlým děním a že smyslem a cílem všeho konání je získat jich co nejvíce. Což se v některých případech považuje za chvályhodné a v jiných za trestuhodné.

Dětská hra

Nancy Hustonová

Rodová znamení

Praha, Euromedia Group k. s. - Odeon 2008

Klíčová slova: nacismus očima 21. století

Kluci ve škole holky škádlí. Když mě poprvé zatahali za vlasy, rozzuřila jsem se, ale pak mi došlo, že právě tohle chtěli, aby mě dostali, a tak jsem se naučila říkat „Pracky pryč!“ jako ostatní holky a tónem, který jako by říkal opak. Taky se učím řehonit a vzdychat a koulet očima po některých klucích, aby věděli, že se mi líbí. O přestávce se někdy kluci za holkama honí, natahují po nich ruce a volají „Židovko! Židovko!“ a holky předstírají, že mají strach, piští a utíkají a křičí „Nácku! Nácku!“, což je pro mě nové slovo. Najdu si ho ve slovníku, ale nechápu souvislost mezi německou politickou stranou a obecní školou č. 140, a tak se hned příští neděli na to u Katze zeptám táty.

„Ta ti, co je to nácek?“ vyslovím zřetelně a nahlas a tatínek nadskočí a zrudne jako pivoňka.

„Pssst,“ udělá, protože moje otázka na nás obrátila pozornost hodně lidí. Mezitím se táta vzpomíná, polkne posledních pár kapek kávy a potichu mi odpoví a přitom tak jako zamrká: „Náckové, to byla ta nejméně příjemná stránka života židů. Počkej, až budeme venku ...“

Až venku, na ulici Orchard, mezi štůčky všelijakých látek a kufry a koženým zbožím, se mě zeptá, jak jsem na tuhle otázku vůbec přišla, a já mu vyprávím o té hře ve škole a jemu se nad obroučkami brýlí zvedá obočí a na čele se mu dělají vrásky. Potom mi to pár slovy vysvětlí.

„Nacisté,“ řekne, „byli Němci, kteří chtěli, aby židé zmizeli z povrchu zemského.“

„Proč?“

„Protože byli židé.“

„Ale proč, tati?“

„Protože je snazší naučit lidi, aby byli hloupí, než je naučit být chytrí. Třeba tak, že se lidem řekne, že za všechny jejich problémy můžou židé - a lidem se uleví, protože se to snadno chápe. Pravda je pro většinu lidí *mnohem* složitější.“

„Chceš říct, že je zabíjeli?“

„Hmm, ano!“ přitakal Peter a přitom platil u stánku *Sunday Times*, což znamená, že brzy půjdeme domů; vždycky je to ta poslední věc, co kupujeme, protože váží snad tunu.

„A jak tys jim unikl?“

Zasmál se. „Naštěstí neměli čas zabývat se židy v Torontu. Ale dostali moje prarodiče v Německu.“

„Tvého dědu a babičku?“

Přikývne a oči mu těkají všemi směry, jak hledá záminku pro změnu tématu, a tak ho rychle zasypu ještě třemi otázkami.

„A jak je chytili? Jak je zabili? A kolik vlastně?“

Táta mi ale jenom prohrábne vlasy a povídá: „Poslyš, holčičko, nemá smysl ti s tím vším pinit kebulku. S tebou to nemá nic společného. Ale ... udělej mi jednu radost... tu hru ve škole už nehraj, ano? Když ji ostatní začnou hrát, najdi si něco důležitého na práci na druhé straně dvorku. Souhlas?“

„Souhlas,“ přikývnu vážně a upřímně, ale rozum mi ještě stojí pod vahou toho všeho, co musel vstřebat.

Porážka

Nancy Hustonová

Rodová znamení

Praha, Euromedia Group k. s. - Odeon 2008

Klíčová slova: Saddám Husajn, terorismus, informace, velmoc, zbraně

Bůh mě obdařil tímhle tělem a touhle inteligencí a já se musím o ně co nejlíp starat, abych z nich vy těžil maximum. Víím, že má se mnou velké plány, jinak by mě nenechal narodit v nejbohatším státě nejbohatší země na světě, která disponuje superdokonalými zbraněmi, schopnými během okamžiku zahubit celé lidstvo. Naštěstí Bůh a prezident Bush jsou přátelé. Ráj si představuju jako Texas, jako velký stát na nebi. Bůh se tam prochází na svém ranči, v kovbojských botách, na hlavě stetsona, a kontroluje, jestli je všechno O.K. a občas si jen tak z plezíru spíská nějakou tu planetu.

Když tuhle vytáhli Saddáma Husajna z té jeho krysí díry, měl špinavé zašmodrchané vlasy, krhavé oči podlité krví, rozčuchané vousy a propadlé tváře. Tatka říčel u televize radostí: „Tomu říkám! Dostanem je všechny, ty arabský svině teroristický! Až do posledního!“ „Randalle,“ mírnila ho mamka a položila před něj tácek se sklenicí vychlazeného piva a miskou buráků, „měli bychom si dávat pozor na jazyk. Přece nechceme, aby si Solly myslel, že všichni Arabové jsou teroristi! Jsem přesvědčená, že jsou i, i tady v Kalifornii, i když, popravdě, je osobně neznám.“ Řekla to jakoby žertem, ale vlastně ho napomínala. Tatka si dal pořádný lok piva. „Dobrá, Tessie, omlouvám se, máš naprostou pravdu,“ řekl a nahlas řihnul, což mamka vzala jako legraci, a tak se zasmála.

Projekt **Básníci na cestách**

Oddat se nezálučné náhodě
a po Canalu Grande vplouvat do _____,
pozorovat, jak se houpá na vodě
karneval lahví obalů a zátek
a slupek z melounů a z banánů
jak na skle odlévaném v Muranu.
Je podobno žertu, básni někdy barvotisku
to město můstků, campiell a piazzett.
To jako by k modři vyhnal v obří květ
růžový korál z mořských písků.

Co je to? Divadélko bez marionet,
bez pulcinell a bez maňásků,
či hrací skříňka, snový dětský svět,
obrázky bez ráků a ráky bez obrázků,
nebo ilustrace pohádky?
Toť Venezia, toť _____

v zamženém třpytu růžového rána
jak do olova zaléváme sklo.
To město před námi se zalesklo,
zelení Veronese, zlatem Tiziana.

Benátky
Jiří Taufer

Oddat se nezáhodné náhodě
a po Canalu Grande vplouvat do Benátek,
pozorovat, jak se houpá na vodě
karneval lahví obalů a zátek
a slupek z melounů a z banánů
jak na skle odlévaném v Muranu.
Je podobno žertu, básni někdy barvotisku
to město můstků, campiell a piazzett.
To jako by k modři vyhnal v obří květ
růžový korál z mořských písků.

Co je to? Divadélko bez marionet,
bez pulcinell a bez maňásků,
či hrací skříňka, snový dětský svět,
obrázky bez ráků a rámy bez obrázků,
nebo ilustrace pohádky?
Toť Venezia, toť Benátky
v zamženém třpytu růžového rána
jak do olova zaléváme sklo.
To město před námi se zalesklo,
zelení Veronese, zlatem Tiziana.

Noc bezhvězdná je, ale dole město
nesčíslnými světly plane všudy.
Noc bez hvězd je. Okamžik tento jest to,
kdy na lov chodí zlé i krásné pudy.

Pořádní lidé spí již u svých rodin,
opilci bdí a popíjejí v barech.
Ven vylákána temnem pozdních hodin
jde ulicemi neřest ve všech tvarech.

Ctnost nedočkává na bílých sní ložích,
po hříchu touží a se hříchu leká.
Dobráci myslí si: Jsme všichni v rukou božích.
Pod mostem lupič na svou oběť čeká.

Obchodník chladný zisk svých spekulací
za spuštěnými sčítá záclonami,
s úsměvem na rtech po denní své práci
lid mladý spěchá na své noční plány.

Vyvrhel lidstva z pěti dílů světa
se k rozkoši či ke zločinu chystá
a jako hmyz, jenž k světlu lampy vzkvétá
jdou lehkomyšlníci v hanby místa.

Brutálně hudba zní a tanec smysly zpíjí,
drsný to paskvil o lásce a síle.
Lhát lásku namáhají s apatií
se prostitutky barevné i bílé.

A všechno opřádá svou smyslností
omamný parfém poskvrněné krásy,
zatímco venku káže o mravnosti
nějaká ženská od Armády spásy.

Ze starých vlastí lodi zatím plují
sem přes oceán, jenž je kdesi v dálce.
Město plá světly: krásný drak v své sluji
hltavě čeká na přistěhovalce.

Bloudil jsem po nábřežích tvých,
byla jsi zlatá a červená,
nevím, zda zlatá či červená –
bloudil jsem po bulvárech tvých,
byla jsi z dřeva a kamenná,
nevím, zda z dřeva či kamenná,

—————...

Byly mlhy a deště a po saních
bílymi zvonečky zvonil severní sních,
šel pohřeb po Rudém náměstí, salvou děl smutek šel,
rudým hedvábím na prsou pod Kremlem krvácel,
spi, spi, rudý komandante,
spi, spi, sedmý listopad jde, nenechá tě spát

Bloudil jsem po nábřežích tvých

Josef Hora

Bloudil jsem po nábřežích tvých,
byla jsi zlatá a červená,
nevím, zda zlatá či červená –
bloudil jsem po bulvárech tvých,
byla jsi z dřeva a kamenná,
nevím, zda z dřeva či kamenná,
Moskvo...

Byly mlhy a deště a po saních

bílymi zvonečky zvonil severní sních,
šel pohřeb po Rudém náměstí, salvou děl smutek šel,
rudým hedvábím na prsou pod Kremlem krvácel,
spi, spi, rudý komandante,
spi, spi, sedmý listopad jde, nenechá tě spát

Pohled na _____ je stejně zdrcující

Pohled na ta všechna orlí hnízda

Ze skla a betonu

Ó mrakodrapy

Když šikmo se nakláníte jako divadelní kulisy

V noci plné úst a světel na vodě dohasínajících hvězd

Socha Svobody vždycky stála k vám obrácena zády

K tobě město dolarů které se zvolna propadáš do moře

Sem jednou odhodí svou hořící pochodeň aby dovršila

Zkázou započatou zimnicí která rychle střídá vaše pocity

V zemi přeludů utkaných z modrých par neónů

Mrakodrapy

Konstantin Biebl

Pohled na New York je stejně zdrcující

Pohled na ta všechna orlí hnízda

Ze skla a betonu

Ó mrakodrapy

Když šikmo se nakláníte jako divadelní kulisy

V noci plné úst a světel na vodě dohasínajících hvězd

Socha Svobody vždycky stála k vám obrácena zády

K tobě město dolarů které se zvolna propadáš do moře

Sem jednou odhodí svou hořící pochodeň aby dovršila

Zkázou započatou zimnicí která rychle střídá vaše pocity

V zemi přeludů utkaných z modrých par neónů

Sinavá noci nad Něvou
čím je tvůj dávný ikonostas
Syt konfet s bledou polevou
chci dnes jen černý chlebový kvas

Ať pod tvou sněžnou vývěvou
neztratí věci prostor a čas
Sinavá noci nad Něvou
čím je tvůj dávný ikonostas

Lasturo s mořskou ozvěnou
i když tvým tritónům selhává hlas
z hladových rukou vypadlas
Nesli tě neposkvrněnou
Sinavá noci nad Něvou
čím je tvůj dávný ikonostas

Báseň Leningrad napsal Vladimír Janovic

Rybáři vytáhli z Arna
prázdnou síť
(láska marná)

U nohou rovné věži
na šikmé ploše svět leží

Báseň Pisa od Jiřího Žáčka

Číms mě to jen , město mramorové,
přitáhlo k sobě čím?
Na břehu Tibery padl Matteotti.
Bílý k slunci ční ----.

Na Forum Romanum vznešený tlak ticha
mi poručil usednout.
Z mramoru sláva, z ruin krev na mě dýchá,
světa tragický kout.

Jdeme tu živí. Otevřené oči
mrtvých se na nás dívají.
Chceš modrý sen krásy? Podají ti ho.
Chceš meč? I ten ti podají.

Krev života tryská vavřínem z ruin.
Válčil ----. Dnes nad ----mír
rozestřel černou košili, sprostou vraždou
tyran en miniature.

Řím

Josef Hora

Číms mě to jen , město mramorové,
přitáhlo k sobě čím?
Na břehu Tibery padl Matteotti.
Bílý k slunci ční Řím.

Na Forum Romanum vznešený tlak ticha
mi poručil usednout.
Z mramoru sláva, z ruin krev na mě dýchá,
světa tragický kout.

Jdeme tu živí. Otevřené oči
mrtvých se na nás dívají.
Chceš modrý sen krásy? Podají ti ho.
Chceš meč? I ten ti podají.

Krev života tryská vavřínem z ruin.
Válčil Řím. Dnes nad Římem mír
rozestřel černou košili, sprostou vraždou
tyran en miniature.

Když o podzim se řízl sad
až skoro do zlata
já zaslech Rosinantu ržát
a viděl Quijota

jak Kastilií kostnatou
dál táhne za svým snem
Necht' s mlýny se zas jiní rvou
my na frontu teď jdem

A Panza plný veselí
na mezku chichtá se
můj pán se probral z blouznění
jde střílet povstalce

Když o podzim řízl se sad
až skoro do zlata
Don Quijote řídil z barikád
mitrajez ratata

báseň Don Quijote bojující od Františka Halase

Když jsem přijel k _____

zvonilo tam třicet zvonů
Všecko vzplálo světlem
jak ten starý Betlém

o čem hovoří tvůj zvonek
na cimbuří hradby
Děsíš se své klatby?

Byli kdysi tři papeži
kteří na tom nezáleží
mitro
spi dál dobré jitro!

Avignon

Vítězslav Nezval

když jsem přijel k Avignonu
zvonilo tam třicet zvonů
Všecko vzplálo světlem
jak ten starý Betlém

o čem hovoří tvůj zvonek
na cimbuří hradby
Děsíš se své klatby?

Byli kdysi tři papeži
kteří na tom nezáleží
mitro
spi dál dobré jitro!

Seznam použitých knih s autory

Básníci na cestách

Bowden Mark: Černý jestřáb sestřelen

Brussig Thomas: Na kratším konci ulice

Crews Harry: Auťák

Denemarková Radka: Peníze od Hitlera

Despentesová Virginie: Dítě apokalypsy

Eco umberto: Tajemný plamen královny Loany

Gehlen Wilhelm R. a Gregory Don A.: Byl jsem u Hitlerjugend

Hustonová Nancy: Rodová znamení

Jaber Hala: Létající koberec do Bagdádu

Klánský Mojmír: Vyhnanství

Klíma Ivan: Kostlivec pod kobercem

Kourouma Ahmadou: Až bude volit divá zvěř

Langer František: Legionáři

Lodge David: Kam až se může

Lotassová Lotta: Třetí kosmická rychlost

Milligan Spike: Jak jsem přispěl k Hitlerovu pádu

Nezval Vítězslav: Sbohem a šáteček

Pekárková Iva: Můj I. Q.

Pelc Jan: A bude hůř...

Petruševská Ludmila: Bílá zeď

Rankov Pavol: Stalo se prvního září (nebo někdy jindy)

Roth Joseph: Pavučina

Řehůřek Lukáš J.: Mládí

Skleničková Jaroslava: Jako chlapce by mě zastřelili

Spinrad Norman: Železný sen

Šimková Dagmar: Byly jsme tam taky

Škutina Vladimír: Na hradě plném bláznů

Šulc Jiří: Mosty do tel Avivu

Terakowská Dorota: Dcera čarodějek

Tvrdá Eva: Viva la revolución?

Viewegh Michal: Báječná léta s Klausem

METODICKÉ INSPIRACE

Ludmila Bursíková a Pavel Martinovský

20. století pro čtenáře

Nápady z praxe

Vydala Asociace učitelů dějepisu ČR v roce 2012
v edici INSPIRACE

Příprava k tisku: Pavel Martinovský
Obálka a grafická úprava: Hana Zítová
Korektury: Martina Kalčíková a Martina Boldišová
Na obálce je použit obrázek z Komenského
Orbis Sensualium Pictus, str. 5, Anno 1685

Vytiskl LK Milevsko v. o. s., Milevsko

ISBN 978-80-903419-7-5